

Universitätsbibliothek Paderborn

Reverendissimi Ac Illustrissimi D.D. Antonii Godeau Episcopi Venciensis Viri Celeberrimi Theologia Moralis

Ex Purissimis Sacrae Scripturae, Patrum Ac Conciliorum Fontibus Derivata,
Notis Theologicis Illustrata, Duasque In Partes Divisa

Complectens Tractatus I. De Fontibus Doctrinae moralis. II. De praeceptis
ejusdem Fundamentis. III. De Peccatis. IV. De Legibus. V. De summario
dilectionis Praecepto. VI. De primo decalogi Praecepto. VII. De secundi
decalogi Praecepto

Godeau, Antoine

Augustae Vindelicorum, 1774

Tractatus VI. De primo decalogi Praecepto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53562](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53562)

TRACTATUS VI.

DE

PRIMO DECALOGI PRÆCEPTO.

Decalogus nomen græcum, ac compositum est, decemque verba significat; decem siquidem præcepta continet, quæ in monte Sina Deus Moyli tradidit ab Israelitis servanda. Christiani pariter hæc servare tenentur, non solum quoad præcepti substantiam, verum etiam quoad modum, qui est caritas. Sine Dei enim amore, ut probavimus (*Tract. 2. pag. 152.*) nullum præceptum servatur, sicut oportet, ad vitam æternam. Hinc Apostolus ait: *Plenitudo legis est dilectio (Rom. 13.).*

Dei præcepta complectuntur omnia, quæ Christianus Deo aut proximo debet. Priora tria docent, quid Deo debeamus; reliqua, quid proximo. Homo, qui Dei opus, & creatura est; soli Deo servire debet. Hoc primum præceptum jubet: *Ego sum Dominus Deus tuus &c. & Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies (Matth. 4.).* Cultus Deo debitus requirit, ut nihil ei injuriosum fiat, quod secundo cavetur præcepto: *Non assumes Nomen Domini Dei tui in vanum (Exod. 20.).* Fidelis subditus externum aliquem cultum exhibere suo Regi debet, ut illius curam, qua se regit,

regit, recognoscat; quod faciendum tertium præceptum præscribit: *Memento ut diem sabbati sanctifices.*

Peculiaria sunt officia, quibus eos debemus colere, qui auctoritate, aut beneficiis sibi nos habent magis obstrictos, veluti parentes; et superiores; hoc vero quarto jubetur præcepto: *Honora patrem tuum, & matrem tuam.*

Generalia erga proximum officia hæc sunt ne videlicet illi noceamus opere, aut verbo, aut cogitatione. Opere lædere eum possumus aut in ejus corpore, quod quinto Dei præceptum vetatur: *Non occides*; aut in ejus uxore: quod sextum præceptum prohibet: *Non mechaberis*; aut in ejus substantiis, quod septimum interdicat præceptum: *Non furtum facies*. Proximum verbis lædere possumus, quod octavum vetat præceptum: *Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium*. Denique cogitatione nocere proximo possumus, quod postremis duobus præceptis prohibetur: *Nec desiderabis uxorem ejus; nec omnia, quæ illius sunt.*

SECTIO I.

DE

FIDE, ET VITIIS OPPOSITIS.

CAPUT I.

Fidei notio, divisio, ac necessitas.

Fides in genere est assensus nostri intellectus, propter auctoritatem attestantis. Fides pro- in *Theologica*, de qua hic agimus, est super- naturalis, ac firmus assensus in res, quas Deus unquam prima veritas revelavit. Definita hic fides actualis est; habitualement ut describas dicito, quod sit virtus *Theologica* seu habitus superna- turalis inclinans ad firmiter assentiendum om- nibus, a Deo revelatis, propter infallibilem veritatem revelantis. Aliam fidei descriptio- nem sanctus Paulus tradit, cum ait: *Est autem fidei sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium* (*Hebr. 11.*). *Substantia* dici- tur fides; quia est primum fundamentum ad sperandam beatitudinem: *argumentum* vero, sumendo causam pro effectu; quia fides est firmus assensus, qui alias argumentis obtine- tur. Vid. sanctus Thomas 2. 2. *quæst. 4. art. 1.*

Fidei itaque divinæ *objectum* omnes illæ res sunt, quas Deus revelavit, & inter quas Deus ipse qua Author gratiæ, & gloriæ primatum
Godeau Theol. Mor. Pars I. D d tenet,

tener, propter quod fides *Theologica* dicitur cum autem res istæ solo rationis naturalis lumine cognosci numquam potuissent, divinæ revelationis, ac gratiæ lumen præcederet, necessum fuit, hancque ob causam fides *supernaturalis virtus* vocatur.

Fidei *motivum* est auctoritas Dei revelantis, quæ ex illius infinita sapientia, & veracitate quodammodo coalescit. Quia infinite sapiens, & omniscius Deus falli non potest: quia infinite *verax* fallere nec vult, nec potest; quia aliter prima ac essentialis veritas non esset. Hinc est quod Deus *firmum*, ac indubitatum fidei assensum a nobis requirat. Quas enim ipse revelavit, veritates sua certitudine omnes hominum assertiones, omnesque naturales scientias longe exsuperant (a).

Fides, quæ caritatem sibi contubernalem in anima habet, *formata*; quæ caritatis consortio destituitur, *non formata*, seu *informis* nuncupatur. Qui omnibus aut pluribus propositis

(a) Hac de re Innocentius XI. anno 1679. sequentes damnavit propositiones: *Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam meretur pondus rationum ad assensum impellentium* est n. 19. *Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat, supernaturalem*, est n. 20. *Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis, imo cum formidine, qua quis formidat, ne non sit locutus Deus.* 21. Item: *Fides lata dicta, ex testimonio creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit* est n. 23.

fidei articulis assentitur, assensum *explicitum*; qui aliquibus principalioribus assentitur, cæteris utcumque contentis, vel connexis assentiri paratus, assensum fidei quoad non expressa *implicitum* dedisse reputatur. Quisquis fidem, quam mente tenet, exterius manifestat, actum fidei externum ponit, qui ore factus *confessio*; opere completus *professio* vocatur.

Verum fidei exstat præceptum. Qui non crediderit, condemnabitur (*Marc. ult.*). Et: Sine fide impossibile est placere Deo (*Hebr. 11.*). Tam multi, tamque clari in sacris litteris de fidei obligatione textus occurrunt, ut ipsa veluti in meridie cæcutiat, qui eamdem non videat (a).

De tempore, quo præcepto huic satisfieri debet, nec ipsi Doctores concordant. Infidelem, quamprimum ipsi fidei mysteria sufficienter proposita sunt, ad assensum, ac *explicitum* fidei actum teneri, vix ullus catholicorum negat. Puerum ex parentibus orthodoxis natum, discretionis anno inchoato ad eliciendum fidei actum obligari multi ex sancti Thomæ doctrina deducunt. Imo fidei obligationem sæpius per vitam, & intra annum stringere graves Theologi probant, fidemque, iisdem fere, quibus caritatem, circumstantiis renovandam esse monent (b).

Fidei

(a) Hinc inter propositiones ab Innocentio damnatas etiam hæc, num. 16ta legitur: *Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.* Vid. Not. pag. 354.

(b) Sicut caritatis, ita & fidei præceptum pene medio tollere nonnulli Moralistæ sunt ausi, quorum

Fidei præceptum partim affirmativum, partimque negativum est. In quantum affirmativum est, ad assensum nædum internum, sed & actus quosdam externos, puta symboli recitationem, eorundem sacramentorum participationem, significandam cum membris & Ecclesie capite unionem &c. certis in circumstantiis, prout diximus, quosvis fideles obligat; in quantum autem negativum est, Christi, fidei, vel unius tantum articuli negationem sive internam sive externam pro quocumque temporis puncto prohibet. Qui me negaverit (ait Christus Matth. 10.) coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo. Ad quæ sanctus Apostolus respiciens ait: Si negaverimus, & illi negabit nos (2. Timoth. 2.). Peccaret proinde qui publica auctoritate de fide interrogatus Christianum vel catholicum se negaret; imo si privata persona de religione quæsitus negaret eam absque peccato numquam potes; utut fidem rectam in mente retineas; quia mendacium in re gravi committeres; attamen si silentio, vel æquivoco responso, quam intus geris, fidem occultes, aut nugacis interrogatoris curiositati illudas, vix ullus te peccati condemnabit, nisi forsitan tuo ex silentio &c. illi, qui adsunt, scandalum fumerent.

Recte

temeritati sententiam Innocentius dixit, illam proferbens propositiones: *Satis est actum fidei semel in vita elicere.* n. 17. Et: *Sufficit illa Mystéria (Trinitatis, & Incarnationis) semel credidisse.* n. 65.

Rectæ fidei negatio nonnumquam indirecte contingit, dum nempe quis cæremoniis, vestibus, aut aliis quibusdam signis utitur, quæ non mere civilia sunt, sed sectam unam ab aliis distinguunt. Non igitur licet Mahumetis imaginem in pectore gestare, turcica vel judaica convenicula frequentare; calvinianam communionem adire &c. quia hæc hisque similia solis ejusmodi sectarum professoribus competunt (a).

Supposito jam fidei præcepto; quænam ab omnibus explicite credenda sint; ultra inquiretur. Ad quæstionem istam sanctus Paulus responder, dum ait: *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit* (Hebr. 11.). Deum igitur seu principium nostrum ac finem, creatorem, & conservatorem, qui boni retributor, ac mali vindex erit, credere tenemur, sicut jam omnes ab Adamo descendentes tenebantur (b).

Post

(a) Ritus sinenses, quos nonnulli Missionarii tamquam mere civiles, ac politicos diu tolerarunt, tandem modo religioso Confucio &c. exhibitos esse Clemens XI. maturum post examen cognovit, ac damnavit die 19. Martii 1715. Damnata quoque ab Innocentio XI. hæc propositio: *Si quis a potestate publica interrogatur; fidem ingenuè confiteri ut Deo & fidei gloriosum consulo, tamen se ut peccaminosum per se non damno.* n. 19.

(b) Contrarium denuo hac in propositione Innocentius damnavit: *Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris, nempe æterni.* num. 22.

D d 3

Post Evangelii promulgationem sufficientem insuper explicitam de sanctissima Trinitate fidei omnino necessariam esse potior Theologorum pars docet, suamque sententiam præmissis illis Christi verbis fundat: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti (Matth. ult.)*. Incarnationis quoque mysterium ab omnibus Christianis explicite credendum esse, probabilius videtur. *Hæc est vita æterna (inquit Joannes 1. Epi. cap. 17.) ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti, Jesum Christum*. Idem sanctus Paulus confirmat dicens: *Non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem in Jesu Christi (Gal. 2.)*; cum enim Jesus Christus Deus homo & fidei, & salutis nostræ auctor sit, explicitum ac præcipuum fidei objectum esse oportet. Non igitur absolutionis capaces sunt; qui quomodocumque hæc ignorant. Vid. pag. 210. (a).

(a) Vincibili horum mysteriorum ignorantia absolutionem impediri, ex hac propositione damnata inter Innocentianas 64ta patet: *Absolutionis incapax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat mysterium sanctissimæ Trinitatis & Incarnationis Domini nostri Jesu Christi*. Eadem incapacitatem ex ignorantia quoque invincibili sequi melior Theologorum pars tuetur, quorum ratio & auctoritas opinionem oppositam saltem dubiam reddit. In dubiis autem tutius eligendum esse supra (pag. 37.) demonstratum est. Unde si poenitentem tali sive vincibili

Præter hæc, qui inter Christianos sunt educati, adhuc omnia in symbolo Apostolorum contenta distincte credere tenentur, utut rudis quorundam memoria ordinate illa capere, ac referre non possit. Orationis quoque dominicæ petitiones, decalogi præcepta, sacramentorum numerum, suscipiendique modum, Ecclesiæ statuta & alia in catechesi puerorum contenta capita scire obligatur, in quantum nempe cuiuscumque capacitas, ac discendi opportunitas permiserit. Unde fides magis explicita in adulto quam puero, distinctior in cive, quam villico, explicatio in docto, quam rudi exigitur. Hinc est, quod eruditi, antequam ad gradus aut alia munia promoventur; fidem orthodoxam secundum omnem extensionem profiteri debeant; qua in professione multa continentur, quæ rudioribus vix secundum nomen sunt nota (a). Crassam horum ignorantiam ubi

sive invincibili ignorantia laborantem deprehendas, non modo ante absolutionem instruere, sed & ad omnes, quas tali in ignorantia probabiliter invalide peregit, confessiones repetendas eundem hortari, imo adstringere debes.

(a) Hæc necessitate præcepti; illa nempe Remuneratoris, Trinitatis &c. mysteria necessitate *medii* explicite ab omnibus sunt credenda, ita ut homo, qui Deum Remuneratorem etiam invincibiliter ignorat, salutem consequi non possit. In casu, quo in duos pœnitentes incidere, quorum unus ea, quæ necessitate *medii* sunt credenda, invincibiliter ignoraret, alter necessitate præcepti credenda invincibiliter quoque nesciret. Hunc secundum breviter instructum absolvere debes, nisi

ubi confessarius in aliquoprehendit, vel instruere, vel usquedum ista didicerit, absolutionem differre debet, præsertim si pœnitens de sua obligatione admonitus, oblatam sæpius recipiendæ instructionis neglexerit occasionem. *Vid. pag. 216.*

CAPUT II.

Infidelitatis notio, & species subjiciuntur.

Fidem quovis peccato subverti tum antiqui quidam, tum recentiores hæretici docuerunt: quibus novissimum Tridenti celebratum Concilium anathema dixit (*Sess. 5. can. 5.*) Sanctus enim Apostolus ad Corinthios scribit: *Si habuero omnem fidem, caritatem autem non habuero, nihil sum (Ep. I. cap. 13.).* Ubi fides absque caritate subsistere posse aperte supponit. Tamdiu enim fides in homine manet, quamdiu ejusdem intellectus revelatis propter Dei revelantis veracitatem assentitur, qui assensus solus infidelitatis, non alio quovis tollitur vel imputatur peccato.

forſan ob aliud motivum differenda abſolutio videatur: primum vero ab iis quæ immediate confefſus eſt, peccatis ſolvere non potes, niſi etiam illa, de quibus toto ignorantia tempore ſe accuſavit, iterato clavibus ſubjicere, ac de iis ſimul pœnitere velit; quia pro toto illo temporis tractu ſicut ſalutis, ita & validæ abſolutionis ob ſidei defectum incapax fuit. Hæcque differentia in eo confefſariis probe eſt notanda.

Infidelitas itaque fidei carentia est, & in negativam, privativam, ac positivam dividitur. Infidelitas *negativa* est carentia fidei in eo, qui nihil umquam de fide audivit: *privativa* est carentia fidei in eo, qui fidei præcones audire requirit, vel auditis assentiri recusat, utut errorem contrarium positive non tueatur: *positiva*, seu contraria est carentia fidei in eo, qui sufficienter de fide audivit, ita tamen ut nædum assensum denegeret, sed eam insuper impugnet, atque errorem contrarium propugnet. Variæ infidelitatis species dantur. Præcipuæ sunt *Paganismus*, qui est error contra utrumque testamentum: *Judaismus*, qui est error contra novum testamentum; & *Hæresis*, quæ ab uno vel pluribus novi testamenti dogmatibus aberrat. Ad hanc Apostasia a fide; ad unum ex illis Mahumerismus, & si quæ aliæ sunt, reduci possunt sectæ.

Infidelitas negativa peccatum non est, quia omnino involuntaria. Unde Apostolus ait: *Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?* (Rom. 10.) Et Christus: *Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent* (Joan. 15.). Est tamen effectus peccati originalis, vel etiam actualis; hinc, qui pereunt, infideles non propter negativam infidelitatem, sed propter originale nondum remissum, & actualia peccata per vitam commissa pereunt (a).

Infideli-

(a) Hac in materia lapsus est Bajus Lovaniensis Doctor, ac Professor, cujus propterea propositio-

Infidelitas sive privativa, sive contraria peccatum grave est; quia fidei præcepto adversatur ac grandem Deo revelanti injuriam infert. Unde in Evangelio legitur: *Qui non credit, judicatus est* (Joan. 3.). Textus alios supra attulimus. Quodsi præfatæ infidelitatis species ad invicem comparentur gravior infidelitas contraria, quam privativa, enormior hæreticis quam paganis; quia hæreticus fidem quam jam semel veram agnovit, cuique se in baptismo obstrinxit, malitiose deserit, quæ æque gravans circumstantia in pagano non datur.

Fides sicut meritoria, ita & libera esse debet. Unde non armatos, sed omnino sine baculo Christus suos in mundum Apostolos misit. Non igitur armis, vel pœnis ad fidem ampliandam cogi infideles possunt; sed evangelica tuba invitari. Eos tamen, qui Principibus christianis sunt subiecti, ne Evangelii prædicationem impendant, neve alios, credere volentes, violentè retrahant, aut turbent, quibusvis pœnis compelli posse, sana ratio suadet, & supremæ potestatis jura postulant (a).

tiones numero 79. sanctissimus Pontifex Pius VI. suppresso auctoris nomine damnavit. Præ aliis notandæ hic veniunt sequentes: *Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia* n. 26. Item: *Infidelitas pure negativæ in his, quibus Christus non est prædicatus peccatum est.* n. 68.

(a) Licet infideles Principibus christianis subiecti ad ipsam Christi fidem cogendi non sint, ad fidem tamen

Ritus idololatrias, aliasque supersticiosas ceremonias e sua ditione eliminare, omnibusque inquilinis, ne publice easdem continuent, stricte interdicare Principis officium est; quia ejusmodi ritus nãdum cum verbo Dei, sed cum ipsa naturali lege pugnant, quam pro viribus tueri Princeps tenetur. Nihilominus infideles in quibusdam Christianorum terris pacifice viventes tolerari licite possunt, tum quia conversionis futuræ adest spes; tum quia cautiores in loquendo non minus quam agendo Christianos reddunt. Habitationem, comestionem, lotionem ne Christiani cum Judæis communem habeant, sacri Canones prohibent; eoquod istud infidelium genus præ cæteris Christum blasphemet, & omni, qua potest, via illius Religionem persequatur. Unde vere scripsit, quicumque scripsit: *Felix regnum, e cujus dominiis perpetuo Judæi exuant.*

CAPUT

tamen prædicationem, statis temporibus quiete audiendam, pœnis adigi possunt; talisque pœnalis lex conscientiæ vim non inferret; sed crassam eorum in salutis negotio negligentiam suppleret. Hinc Gregorius XIII. *Constit. 92.* statuit, ut Judæi sub pœna interdicti cum fidelibus commercii &c. ad audiendam singulis hebdomadis christianam concionem ab Episcopis compellantur. Methodus infidelem non baptizatum ad Christianismum convertendi synoptice in eo consistit, ut illi ostendatur. 1. Deum quidquam de se revelare posse. 2. Plura actu revelasse. 3. Peractæ revelationis signa esse Sanctitatem doctrinæ, miracula, miram ac humanas vires excedentem propagationem &c. 4. Hæc signa hodie soli Religioni christianæ competere Vid. pag. 299.

CAPUT III.

Hæresis notio, divisio & pœna.

Hæresis est error seu pertinax dissensio circa fidem in homine qui Christi fidem jam semel suscepit. Definitio ista ex sancto Thoma (2. 2. quæst. 11. art. 2.) est desumpta; qui ipse sanctum Augustinum ita loquentem inducit. *Qui in Ecclesia Christi morbidum aliquid, primumque sapiunt, si correpti, ut sanum, rectiusque sapiant, resistunt contumaciter, suave perferant, & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defendere persistant; hæretici sunt (l. contra Manich.).* Ex utriusque sancti Doctoris doctrina triplex hæreseos nota deducitur, nempe quod sit 1. error intellectus circa fidei materiam, 2. error pertinax, 3. error in homine christiano, seu tali qui Christi fidem saltem baptismate susceptione est professus.

Pertinacia hæretica potissimum in eo consistit, quod homo baptizatus libere dissentiat ab illi cui doctrinæ, quam ab Ecclesia orthodoxa communibus propositam agnoscit, suumque iudicium Ecclesiæ iudicio præferat, non tam rationis pondere, quam perversæ voluntatis affectu tractatus (a). Hinc hæresis labem contrahit, quod

(a) Fidei mysteria, eo ipso quod in se obscura sunt intellectu non rapiunt, ut ergo hic firmo sensu eisdem adhæreat, pia voluntatis motu interveniat oportet, uti sanctus Thomas (2. 2. 2. art. 1. ad 3.) advertit. Unde ex opposito

articulum negat, quem in Ecclesia catholica canonizatum novit, licet perverso suo iudicio eundem veluti falsum reprobarit. Si enim ille solum, qui articulo a se reflexe cognito ut vero contradiceret, vel cognito ut falso subscriberet, hæreticis accensendus foret, vix ullus exstitisset, aut futurus hæreticus esset.

Sed dices: Homo calvinianus Ecclesiæ Romanæ infallibilitatem non agnoscit; non igitur mirum, nec pertinaciæ est adscribendum, si hic quosdam ab illa propositos fidei articulos respuat. At causæ pessimæ patrocinaris. Calvinista eadem pœnali cæcitæ, qua alias fidei veritates, etiam hanc non agnoscit; sicut ne alias, ita ne hanc quoque præcipuam intellectus credat, mala eorum voluntas impedit. Calvinista Ecclesiæ Romanæ infallibilitatem non agnoscit; sed numquid eam agnoscere facile posset, si prout teneretur, scripturæ testimonia, Patrum documenta &c. rite expenderet; si malam voluntatem corrigeret? (a)

Nædum

ut intellectus cuidam erroneo dogmati firmiter assentiatur, *prava voluntatis affectio* seu motio eundem determinet necessum est.

(a) Hic forum Theologicum seu internum a foro juridico rite est distinguendum. *Juridice contumax* declaratur, qui post certum temporis intervallum ac repetitas admonitiones corrigere errorem contempsit. *Theologice contumax* aut pertinax econtra ille censetur qui sciens & volens Ecclesiæ doctrinam vel pro brevi tempusculo rejicit, suumque iudicium altiori submittere renuit.

Nædum qui unum fidei articulum proterve negat, sed & ille, qui de eodem deliberate et positive dubitat tamquam hæreticus in jure habetur (*cap. 1. de Hæret.*). Dubium positivum in eo datur, qui pensatis motivis, pro et contra pugnantibus, actu positivo judicat, et concludit, rem hanc incertam esse, quamvis uti certa credatur in Ecclesia. Qui ita animus est constitutus, judicium suum Ecclesie judicio præhabet, illamque saltem indirecte erroris arguit, qui ipsissimus hæreticorum est mos. Quod si tamen quis de aliqua fidei veritate nullis contrariis motivis, sed ex ignorantia hæsitet, vel librat is utrinque motivis animum alio vertat, suumque judicium suspendat, immunis ab hæresi manet; quia dubium istud negativum, licet periculosum sit satis, atque ad dubium positivum sæpe disponat, pertinacem tamen errorem excludit, adeoque hæreseos malitiam necdum attingit (a).

(a) Duplici ex motivo quis suum de rebus fidei suspendere judicium potest. 1. Quia nescit, sitne judicium affirmans, vel negans judicio Ecclesie conformius; unde ne forte erret, ab utroque abstinere. 2. Quia expensis motivis hic & nunc judicare tædet, aliaque hic magis recogitare libet. 3. Quia voluntas ob contraria hæreticorum fundamenta assensus suspensionem imperat. Motivum primum omnino innocuum; secundum periculosum; tertium hæreticum est; quia (ut Antoine recte observat *de virt. Theol. cap. 3. Q. VI.*) ejusmodi dubitans æquivalenter judicat, contraria motiva tantum valere, ut incertam illam fidei veritatem reddant, quamvis ut fide credens

Hæresis a scholasticis in *materialem* & *formalem* dividitur. Hæc est error in fide, cum pertinacia retentus &c. prout supra est dictum: illa error est in aliqua fidei materia ex ignorantia etiam vincibili proveniens, & absque pertinacia assertus, ut dum simplex rusticus divinitatem animæ locum in Christo habere crederet, hancque Ecclesiæ doctrinam esse persuasum sibi haberet, aliter tamen a suis pastoribus instrui paratus. Ejusmodi hæretici seu potius ignorantes non tantum inter Calvinianos &c. sed etiam inter Catholicos non pauci inveniuntur.

Hæresis quoque interna ab externa: occulta a manifesta, hæcque a notoria caute est distinguenda. *Hæresis interna* est error mentis circa fidem, qui nullo signo externo manifestatur: *externa* signo quodam exteriori ac sufficiente proditur. Quodsi signum istud nullo coram teste, sed solitarius emittas, hæresis externa *occulta*; si coram aliis: hæresis tua *manifesta* erit: si denique hi, qui adfuerunt, testes te tamquam hæreticum ad judicem deferant, tuumque crimen sufficienter probent, jam hæresis tua *notoria*, notorietate facti & juris erit (a).

Cætera

da ab Ecclesia proponatur, sicque æquivalenter judicat, Ecclesiam in rebus fidei infallibilem non esse, illiusque judicio acquiescere non vult, quod commune hæreseos judicium est.

(a) Ab hæresi mere *interna* quilibet approbatus confessarius: ab hæresi *externa* extra mortis articulum locorum Ordinarii, & alii specialiter ab his

Cætera inter peccata hæresis (prout jam supra notavimus) sua malitia eminet, fidei enim lumen, quo prætiosius est nihil, in homine extinguit, eumque in regione dissimilitudinis constitutum longe a Deo remover. Unde sanctus Paulus ad Titum scribens ait: *Hæreticum hominem evita, sciens quia subversus est, ejusmodi est, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus (cap. 3).* Hinc pœnis tum positivis, tum privativis externos in hæreticos Ecclesia animadvertit. Excommunicatio major ipso facto incurfa jam ab Ecclesiæ exordio communis hæreticorum pœna fuit. Præter hæc Clericus de hæresi convictus privatur beneficiis, ac nimium pertinax inventus sæculari extradiatur potestati; Laicus vero si notoria ejusdem hæresis sit, irregularis, infamis, & fisco obnoxius, privatur jure testandi, & in hæreditate succedendi: servi ab ejus eximuntur potestate, tandem sacra exclusus sepultura manet. Iisdem fere pœnis, ac præprimis excommunicationis omnes hæreticorum fautores, defensores, recepti

his designati absolvent. Ab hæresi vero notoria ad forum contentiosum jam deducta de jure ordinario solus Papa absolvere solet, qui tamen hanc absolvendi potestatem plerisque Episcopis five expresse, five tacite commisit, vel (ut alii volunt) postliminio ad eosdem redire permisit. Sed de hæresis reservatione suo loco plura. Hoc tamen adhuc notanda ista ab Alexandro VII. confixa propositio: *Quamvis evidenter tibi constet, Petrum esse hæreticum, non teneris denunciaré, si probare non possis. n. 5.*

ceptores &c. Lateranensi in Concilio fuere
subiecti.

Quo gravius hæresis malum, eo cavenda magis
illa sunt, quæ illud inducere solent. Horum præ-
cipua sunt libera ac incauta cum hæreticis con-
versatio, imprudens de fidei rebus disputatio,
ac curiosa librorum hæreticorum lectio, jure
tam naturali, quam positivo interdicta.

Libera cum hæreticis conversatio erit, si
absque justæ necessitatis titulo continetur: in-
cauta, si ad familiarem usque amicitiam pertin-
gat. Hæretici quippe subtilissimis funiculis,
quos astutia plexit, improvidos captivant, &
quin hi advertant, suos ad errores pertrahunt,
aut saltem dubios, ac frigidos in rebus fidei red-
dunt. Hanc ob causam juxta Apostoli monitum
hæreticos omnes, tamquam excommunicatos
vitari Ecclesia præcepit. Rigida hæc disciplina
Constantiensi in Concilio temperata fuit, iisque
in terris, ubi Catholici cum hæreticis permixti
vivunt, civilis conversatio fuit concessa. Lex
tamen naturalis, quæ periculum peccandi sub-
motum cupit, adhuc hodie viger; ac præprimis
parentes obligat, ne suos filios ad hæreticorum
Academias mittant: famulos & famulas obligat,
ne hæreticis serviant, si Catholicus dominus ha-
beri possit. Nec eos notabilis mercedis exces-
sus seducat: *Quid enim prodest homini, si mun-
dum univsum lucretur, animæ vero suæ detri-
mentum patiatur (Matth. 16.)?*

Imprudenter cum hæreticis disputat, quod debita scientia destitutus cum illis ultro congruitur non sine magno succumbendi periculo quod plerumque in laicis sæcularibus timetur unde hisce omnem de fide disputationem sacrosanctos canones prohibent, eosque, qui scienter contravenierint, excommunicatione feriunt (*cap. 2. de Hæret. in 6.*) (a); a qua tamen immunis ille manet, qui in absentia clerici protervum quendam hæreticum pro viribus redarguit, ut calumniam ab orthodoxa fide, & scandalum a presentibus propellat.

Culpabili *curiositate* libros hæreticos legere censetur, qui ex mera sciendi cupiditate, et saltem absque obtenta licentia legit. Sicut hæresim, ita & hæreticorum libros Ecclesia semper est detestata: unde ne quis libros, hæresim continentes, absque expressa licentia legere præsumeret, sæpius renovata lege cavit, huicque, ut majus robur adderet, excommunicationis penam (per regulam decimam Indicis, & Bullam cælestis adjutoris

(a) Juxta Sylvium, Sylvestrum aliosque excommunicationis ista non lata, sed ferendæ sententia est. Imo in terris, ubi catholici hæreticis convivunt disputationem solummodo publicam et solemnem, non vero privatam discursus gratia susceptam sub excommunicationis poena esse prohibitam cum aliis Amort opinatur. Hisce & ego lubens subscribo, dummodo de disputatione defensiva, non offensiva libere a catholicis laico inchoata, ac continuata hi Auctores loquantur; hocque & nihil ultra eorum rationes evincunt.

adjunxit. In provinciis variis nec promulgata, nec recepta ista lex fuit; unde curiosi ibidem lectores nullius quidem canonicae pœnæ, peccati tamen gravis reatum incurrunt, nisi ignorantia, aut parvas materiæ (qualis paucarum linearum aut unius columnæ lectio foret) eosdem excuset (a). Porro

ro

(a) Non solum in Bulla cænæ, & Tridentino indice, sed recentioribus quibusdam Constitutionibus, uti Constitutione 74. Sixti V, Constitut. 36. Clementis VIII. eadem excommunicationis pœna de novo confirmata fuit. An forsan hæc quoque constitutiones in Galliis, aliisque in provinciis non sunt receptæ? Porro ut hæc incurratur pœna, requiritur. 1. Ut liber sit ab auctore hæretico conscriptus. 2. Ut liber de Religione ex professio tractet. 3. Ut notabilis ejus pars cum prohibitionis scientia legatur. Eadem censura illi, qui scienter tales libros imprimunt, aut imprimi curant, notabili tempore retinent, defendunt &c. perstringuntur. Opportune hic observandum, libros prohibitos in tres distingui classes posse. In *prima* sunt libri ab hæreticis in materia fidei conscripti. Hos qui scienter legit, ipso facto excommunicationem Papæ reservatam incurrunt. In *secunda* sunt libri ab alio quovis auctore compilati, obque hæresis suspicionem prohibiti. Horum lectione excommunicatio, specialiter Papæ non reservata incurritur. In *tertia* classe illi collocantur libri, qui alio titulo, puta ob scomatam, lasciviam, aut doctrinæ laxitatem sunt interdicti, horumque lectores contra legem ecclesiasticam, & ob perversæ periculum sæpe contra legem naturalem peccant; nulli tamen censuræ subjiciuntur, utut puniri ab Episcopis possint. Ita P. Billuart Dissert. de fide. art. 3. §. 4. Ubi

E e 2

Bullæ

ro ex legislatorum mente non solum qui ipse legit, sed & qui alium ad prælegendum subdole inducit, hac lege comprehenditur. Libri quoque nomine non solum copiosi tractatus, sed conciones, epistolæ polemicæ dissertationes &c. praxi ecclesiastica subintelliguntur; magna enim non raro ejusmodi fragmenta, quam multa volumina nocent.

CAPUT IV.

Apostasiæ notio, divisio, ac pœnæ.

Apostasia generice sumpta, prout eam sanctus Thomas definit (2. 2. quæst. 12. a. 1.) est retrocessio a Deo. Hacque ratione omnis peccator apostata dici potest, specialius accepta est retrocessio a bono, quod quis solemniter professus est. Bonum spirituale quod christianus homo solemniter profiteri potest triplex est: fides videlicet, ordo clericalis, & ordo monasticus: unde Triplex Apostasia a Moralistis distinguitur, nempe a fide, a Clericatu, & a religioso statu.

Apostasia a fide est retrocessio a tota fide, seu Religione christiana, quam quis in baptismo &c. suscepit. Cum hæresi fere coincidit: quoad dissensus tamen objectum ab illa differt. Hæreticus enim unum vel alterum fidei articulum perfide deserit aut negat: apostata integram articulorum compagem abijcit, ac a tota Christiana fide recedit.

Bullæ cœnæ, & regulæ decimæ Indicis verba legat, suamque inde sententiam firmat.

Apostasiæ notio, divisio, ac pœna. 437

Maximum est apostasiæ peccatum, ipsamque hæresim sua malitia vincit. Hinc sapiens ait : *Homo apostata vir inutilis, gradiens ore perverso* (Prov. 6.) Et sanctus Petrus : *Melius erat ei veritatem non cognoscere, quam post cognitionem retroire* (2. Pet. 2.) Eædem proin canonice pœnæ, quæ hæreticos, etiam apostatas concernunt (a).

Apo-

(a) Ut ordinata, ac firma cujusdam hæretici fiat conversio, aliis ante conversionem aliis in conversione, aliis post conversionem adminiculis eundem juvare Catechista debet. *Ante conversionem* dñm nempe adhuc de veritate doctrinæ non minus suæ, quam catholicæ angitur blande admonendus est. 1. Ut ad Patrem luminum humiliter confugiens sæpius ingemiscat : *Emitte lucem tuam, & veritatem tuam : Illumina oculos meos ne unquam obdormiam in morte.* 2. Ut veræ Ecclesiæ notas Unitatem, Sanctitatem, Orthodoxiam, & Apostolicitatem attente perpendat, ac ubinam sint, inquiret. 3. Ut præter S. Scripturas non unice spiritum privatum, utpote omnium errorum parentem, sed Ecclesiam veritatis Magistram auscultet. 4. Ut affectum carnis, ac humanum respectum missos faciat, memor illius Christi effati : *Qui me erubuerit & sermones meos, hunc filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua* (Luc. 9.). *In conversione* 1. Pessima, quæ de Ecclesia Romana jam in pueritia hausit, præjudicia sunt auferenda. 2. Sedula de fidei articulis instructio facienda. 3. Fidei exigenda professio, quæ coram Sacerdote superpelliceo induto, & duobus saltem testibus est emittenda. 4. Ab hæresi absolutus ad poenitentiam & Eucharistiæ sacramenta admittatur.

E e 3

Apostasia *ab ordine clericali* est retrocessio a statu clericali, quem sacri ordinis susceptione quis est professus, ac transitio ad statum secularem absque legitima dispensatione Superiorum. Per sacri enim ordinis susceptionem homo specialius Deo obstringitur, sicut miles Regi: unde sicut hic clancularia abscessione desertor, ita ille infamis Apostata evadit.

Pœnæ canonicæ ejusmodi apostatarum sunt
 1. Amissio privilegii canonis, & fori (cap. 2. de *Sent. Excommunicat.*) 2. Excommunicatio, si sententiæ nondum contracto; & latæ sententiæ contracto jam matrimonio (cap. 3. *eod.*) & Clement. *unic. de Consang.* 3. Incarceratio (cap. 5. *tit. eod.*) 4. Infamia ex factoretorio promanans, ex qua etiam irregularitas oritur.

Apostasia *ab Ordine religioso* est retrocessio ab ordine approbato post solemnem professionem absque legitimæ dispensationis, aut licentiæ reverentia facta cum intentione non amplius reverendi. Qui absque hac intentione a suis monasteriis abscedunt potius vagabundi, quam apostati statæ sunt dicendi.

tur. *Post conversionem* monendus est, ut fugat
 1. Superbiam, 2. hæreticorum consortia, 3. curiosam lectionem, ac investigationem; econtra vero ut *studeat*, 1. fidem magnificare, 2. constantia Deum rogare, 3. fidei actus sapienter elicere, 4. addiscendis melius fidei mysteriis operam navare &c. Hæcque ipsa remedia etiam catholicis, circa fidem tentatis, optime serviant.

Etiam pro his quædam in jure statutz inven-
iuntur pænæ. 1. Qui ordinem deserit, simul-
que sacrum habitum seponit ipso facto majore
excommunicatione innodatur (cap. 2. *ne Clerici,*
& *Monachi* in 6.). 2. Qui retento habitu
solum ab ordine abscedit excommunicationi vel
latæ, vel ferendæ sententiæ subjacet, prout
nempe cujusque religiosi instituti leges denotant.
3. Excommunicationem quoque latæ sententiæ
incurrunt vagabundi, qui nempe animo solum
vagandi quoad tempus monasterii septa deserunt
(cap. cit.). Scandalis propemodum infinitis,
que a circumerrantibus hisce monachis per
provincias propagantur, omnes istæ pænæ, his-
que majores debentur. Sed de his plura Ca-
nonistæ.

SECTIO II.

DE

SPE ET VITIIS OPPOSITIS.

CAPUT I.

Spei notio, & obligatio.

Fuerunt, qui spem a cæteris virtutibus Theo-
logicis non distinxerunt. Ab his moderni
heretici non multum differunt, dum spem cum
fide confundunt, omnesque sola confidentiali in
Christum fide salvari contendunt. Alit sanctus

E e 4

Paulus

Paulus spem a fide distinctam recenser (Cor. 13.), ac communis hæc doctrina semper in Ecclesia viguit (a).

Est autem spes virtus Theologica, qua Deum ceu futuram beatitudinem nostram auxilio diuino non sulti secure expectamus.

Objectum spei *primarium* ipse Deus est, *secundarium* divinum auxilium aliaque media quibus ad Deum ceu beatitudinem finalem peruenire homo potest. Motivum spei, seu ratio ad sperandum nos inducens, Dei promissio omnipotens fidelitas, ac fidelis Omnipotentia est. Qua *omnipotens* promissa dare potest, qua *fidelis* eadem dare vult, ac infallibiliter dabit.

(a) Pulchre id sanctus Thomas declarat. „ Dicitur
„ dum (inquit 2. 2. *quæst.* 17. *art.* 4.) quod
„ virtus aliqua dicitur esse Theologica ex hoc
„ quod habet Deum pro objecto, cui inhæret
„ Potest autem aliquis alicui inhære dupliciter
„ uno modo propter se ipsum: alio modo
„ quantum ex eo in aliud devenitur. Caritas
„ ergo facit hominem Deo inhære propter
„ ipsum, mentem hominis uniens Deo per affec-
„ tum amoris: spes autem & fides faciunt ho-
„ minem inhære Deo, sicut cuidam principio
„ ex quo aliqua nobis proveniunt. De Deo au-
„ tem provenit nobis & cognitio veritatis, &
„ adeptio perfectæ bonitatis. Fides erga factum
„ hominem inhære Deo, in quantum est nobis
„ principium cognoscendi veritatem. Spes
„ autem facit Deo adhære, prout est nobis
„ principium perfectæ bonitatis, in quantum
„ per spem divino auxilio innitimur ad beati-
„ tudinem obtinendam.

nisi desidia nostra obicem ponat, hisque bonis indignam se reddat. Hinc est, quod Psalmista canat: *Spera in Domino, & fac bonitatem* (Psalm. 36.). Et: *In te Domine speravi, non confundar in æternum* (Psalm. 30.). Quantum potentia divina humanam, tantum spes divina quaecumque humanam sua securitate excedit. Aberrant proin, qui Dei propemodum oblit in filiis hominum, in quibus non est salus, spem suam collocant; quasi futura nulla essent, præsentibus hisce ac mundanis bonis inhaerent. Nihilominus post Deum etiam in homine veluti Dei instrumento moderatam spem reponere licitum est, hocque causarum secundarum subordinatio exigit, & sana ratio dicat.

Spes Theologica fidei innititur, huiusque motivum fidei motivum supponit: unde, qui fide carent, infideles & hæretici spem veram habere non possunt. Econtra, qui fidem servant, peccatores amissa caritate adhuc spem, informem licet, retinere valent; quia spei fundamentum, quod fides est, illiusque motivum, quod in Omnipotentia auxiliatrice consistit, in malis ejusmodi subjectis locum habet: hinc sicut fides, ita & spes recte in *formatam* & *informem* a Theologis dividitur (a). Vid. pag. 131. & seq.

Quem-

(a) Hæcque spes vera, non presumptio est. Sperare beatitudinem *obtinendam sine caritate* præsumptuosum est; non vero sperare sine caritate beatitudinem *obtinendam per caritatem*. In casu nostro

Quemadmodum fidei & caritatis, ita & spei præceptum sæpius per vitam obligat (a). Utriusque testamenti paginae hoc clare insinuant. *Sperate in eo omnis congregatio populi* (Psalm. 65.). *Sperate in eam, quæ vobis offertur gratiam* (2. Pet.). Temporis punctum, quod obligationi huic satisfaciendum, accurate ad designari non potest, prout jam supra de præcepto caritatis & fidei innuimus. Opportunum præprimis spei exercitium erit, 1. Cum de peccatis pœnitere, nosque ad justificationem præparare tenemur (Trid. Sess. 6. de Justificatione cap. 6.). 2. Cum gravi desperationis tentatione invadimur; quia contraria contrariis pelluntur. 3. Cum maxima nos undequaque premunt. Nam tribulatio (ait Apostolus Rom. 4.) *patientiam operatur, patientia autem probationem: probatio vero spem*. Et Psalmista: *Sperantem autem in Domino misericordia circumdabit* (Psalm. 31.). 4. Cum mortis articulus imminet; tunc enim ex periculoso mundi hujus mari ad salutis portum, terramque desiderabilem appellendi tempus instat; spem igitur apprehendam oportet, *quam sicut anchoram habemus animæ tutam, ac firmam* (Hebr. 6.). Validius, ac per totam vitam, tunc tentatio insister; frustraneus tamen hic assultus abibit.

nostro hoc secundo, non primo modo peccator sperat.

(a) Alexander VII. hanc damnavit propositionem: *Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur exercere actum fidei, spei, & caritatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium num. 5.*

si crucifixi imaginem intuens, aut manu tenens
eger respondeat: *Si exurgat adversum me
prælium, in hoc ego sperabo (Psalm. 26.)*.

C A P U T II.

*Præsumptionis vanitas, ac desperationis
horror exponuntur.*

Desperatio & præsumptio spei opponuntur;
hæc quidem per excessum, illa per defe-
ctum nobilem istam virtutem destruit.

Præsumptio quæcumque inordinata voluntas
est aggrediendi ea, quæ proprias vires excedunt;
prout tamen hic spectatur, est inordinata seu
temeraria beatitudinis, & mediorum illuc con-
ducentium expectatio. Duplici ex capite teme-
raria isthæc expectatio evadit, 1. cum homo
nativis suis viribus, ac virtutibus æternæ beati-
tudinis mercedem deberi elate confidit; 2. cum
homo peccator ita divinæ misericordiæ vel po-
tentia innititur, ut peccatorum veniam sine
pœnitentia, vel gloriam sine meritis sibi confe-
rendam confidat. Illa prior ex vana gloria, hæc
posterior ex superbia oritur; dum nempe homo
ita se æstimat, ut se etsi peccatorem nec venia,
nec gloria indignum existimet. Utraque, si
perinaciter intellectus judicio sit juncta, sive pela-
gianam, sive calvinianam hæresim spirat; di-
stinctamque peccati gravitatem habet: si vero
istud judicium desit, solaque praxi inordinate
quis confidere videatur, præsumptio simplex
erit,

erit, quæ sæpe cum Dei tentatione coincidit (a).

Desperatio est diffidentia de obtinenda beatitudine, vel acquirendis remediis illuc conducendis. Diffidentia hæc (prout sanctus Thomas 2. 2. quæst. 20. art. 4. advertit) nonnumquam ex luxuria oritur, qua homini carnalibus affectibus divina vilescunt: nonnumquam autem ex acedia, qua homo animo ira dejicitur, ac profternitur, ut bonum aliquod arduum sibi & per se, & per alios impossibile acquisitu reputer. Angelus Doctoris verba lacrymabili experientia confirmat.

(a) Qui peccat, aut in mala consuetudine perseverat, quia poenitentiae gartiam quovis tempore, vel saltem in mortis articulo sibi a Deo conferendam sperat; ita ut veniæ spe ad peccandum alliciatur præsumptionis peccatum committit; quia divinæ misericordiæ nimium innititur, ac quasi cum ea ludit, secus sentiendum; si veniæ spes concomitans occasio sit, eumque solummodo ad liberius peccandum excitet; hæc enim circumstantia aggravans, non speciem motus foret. Porro Confessarius, antequam remedia contra præsumptionis malum subministret; in ejusdem radices indagare debet. Præsumptionem ex judicio ac pertinacia hæreticali prognatam ea, quæ supra (pag. 437.) sunt proposita remedia tollent: ex superbia protuberantem illa, quæ (pag. 237.) commendata, antidota destruent. Generice autem præderit considerare. 1. Divinam justitiam, quæ repentine, in iudicii oculi peccatis simul & vitæ limites ponit. 2. Difficultatem conversionis nimium dilatare, ita ut facilius sit a concupitis statim abstinere, quam semel assueta deferere.

tantur. Quod si homo ideo desperet, quia peccata sibi a Deo remitti non posse credit, desperatio hæretica, si vero ideo, quia Deum remittere iam non velle existimat, desperatio simplex erit.

Desperationis peccatum gravissimum est, divina misericordiæ, & potentiæ maxime injuriosum; nec umquam materiæ levitatem admittit. Inter peccata contra Spiritum sanctum primatum tenet, ipsaque infidelitate, aut Dei odio periculosus; quia uti sanctus Thomas notat (2. 2. Quæst. 20. art. 3.) in omnia peccata hominem abripit. Unde Apostolus ait: *Qui desperantes semetipsos tradiderunt impuditiæ in operationem omnis immunditiæ, & avaritiæ (Ephes. 4.).* Et Isidorus (lib. de sum. bono.) ait: *Perpetrare flagitium aliquod, mors animæ est; sed desperare est descendere in infernum.*

Sufficientia desperationis signa in eis sunt, 1. qui malitioso voluntatis proposito concionatores, superiores &c. posthac non amplius audire statuunt, 2. qui sacramenta veluti inutilia contemnunt &c. 3. qui sepositis christianæ fidei signis, qualia communiter Rosaria, Scapularia, Cruces, Agnus Dei &c. reputantur, antequam laqueo se suspendunt, aquis immergunt, studio se abjiciunt, aut omnino pedibus conculcant &c. nisi forte prædominanti cuidam passioni, quæ rationem obtenebrat, aut melancholicæ complexionis, aut cerebri debilitati &c. hujusmodi adscribi insania possit (a).

Omnes,

(a) Desperatio hæreticalis textibus scripturasticis, quales plures Davidis Psalterium continet, est con-

Omnes, qui desperabundi ex hac vita emigrant, recognita rite desperatione ecclesiastica sepultura privantur; illi vero, qui blasphemias, aut hæreseos crimen desperationi superaddunt, iisdem cum civilibus, tum canonicis, quos iam in blasphemos & hæreticos statuerunt, obnoxii fiunt pœnis.

confundenda. Qui ex *acedia* in desperationem sunt prolapsi aut proxime prolapsuri pharmaci contra *acediæ* malum supra (pag. 288.) præscriptis, sunt curandi. Qui denique ex pessimis *luxuriæ*, aut aliorum peccatorum *consuetudinibus* &c. desperant, ut consuetudinem deponere, occasionem aut relinquere, aut ex proxima remotionem facere, ac tumultuantem conscientiam confessione vel generali, vel annua &c. tranquillam reddere studeant, blande, ac mansuete sunt admonendi. Hac peracta confessione ut venia succrescat spes. 1. Maximis encomiis Dei commendetur misericordia. 2. Proponantur notissimæ de ove perdita, de filio prodigo parabole. 3. Magdalænæ, Dismæ, Davidis &c. aliarumque conversionum narrentur historiæ. 4. Quotidianum spei exercitium, ac singulares erga Christi vulnera, Beatissimam Virginem &c. devotiones præscribantur. 5. Contra melancholiam tam naturalem, quam spirituale procuretur remedium.

SECTIO

SECTIO III.

DE

CULTU DEO DEBITO.

CAPUT I.

Adoratio interna & externa Deo debetur.

Adoratio actus Religionis est, quo nostram submissionem, & alterius excellentiam contestamur. Tres adorationis species Theologi distinguunt: Latriam, Hyperduliam, & Duliam. *Latria* est cultus ob infinitam excellentiam Deo tamquam primo principio, & ultimo nostro fini exhibitus. *Hyperdulia* est cultus Beatæ Mariæ Virgini ob singularem, quam inter Sanctos habet, Deiparæ dignitatem exhiberi solitus. *Dulia* est cultus, qui hominibus sanctis, qua specialibus Dei amicis, ac Spiritus sancti templis defertur. Tanta hos inter adorationis actus differentia est, ut hæretici eam potius nolint, quam non possint videre. Sola latria adoratio proprie dicitur, hancque communis Patres & Theologi intelligunt, dum adorationis nomen proferunt (a).

Soli

(a) Virtus, qua debitus Deo cultus exhibetur, Religio dicitur, quæ propterea inter morales præcipua est. Actus ejus prior *devotio* a sancto Thoma

Soli Deo debetur adoratio, quia ipse est primum esse, omniumque creaturarum auctor dominus, & conservator. Hoc hominibus aperte Deus ipse præcepit inquit: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies; quoniam Deus æmulator Dominus Deus tuus in medio tui (Deut. 6.)*. Quia huic præcepto Judæi non obtemperarunt, ideo tam gravibus suppliciis dilectum populum suum punivit, ut in captivitatem sæpius abduceretur, ut urbs sancta ab Assyriis & Babyloniiis destrueretur, ut Templum ipsum ignis absumeret.

Abolita hodie fere est Idololatria; & in remota solum aliqua Asiæ vel Americæ provincia divina dæmon obsequia sibi vendicat. Verum licet exterius ab hominibus Deus adoretur, pauci tamen illum corde adorant, ubi passionum suarum idola colunt. Avaritiam vocat Apostolus Paulus *idolorum servitutem (Ephes. 5.)*. Ubi autem non regnat avaritia? Ad sanctuarium usque pervenit, in quo mille perpetua scelera & scandala.

Ador

Thoma ponitur (2. 2. Q. 82. art. 1.) & ab eodem definitur, quod sit actus voluntatis prompte exequendi ea quæ ad Dei servitium, ac famulatum spectant. Ex hac pia voluntatis promptitudine alii adhuc actus, scilicet oratio, adoratio, sacrificium fluunt, & eo, quo oportet, modifiunt. vid. sanct. Thom. 2. 2. quæst. 82. art. 2. Devotio sancta meditatione gignitur & nutritur juxta illud: *In meditatione mea escardescet ignis (Psalm. 38.)*, ac tandem sanctum in fervorem excreseit, prout idem S. D. probat.

I. Adoratio interna & externa &c. 449

Adoratio Deo debita alia est exterior, interior alia, & dici quodammodo potest exteriore, si interior absit, offendi Deum potius, quam honorari. Samaritanæ dixit Christus: *Venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & veritate. Nam & Pater tales quærit, qui adorent eum* (Joan. 4.). Porro Deum in spiritu & veritate adorare, est illum adorare per Jesum Christum, & in spiritu fidei. Christus solus dignus est & capax Deum perfecte adorandi; neque ante ejus adventum Deus sic est adoratus, templum enim, quod Salomon ædificarat, eum continere non poterat, ut ipse fatetur, neque ullam habebat cum Dei excellentia, magnitudine, ac maiestate proportionem; sicuti neque incensum, aut victimæ, quas super altare Sacerdotes offerebant. At mundum ingressus Jesus Christus Incarnationis suæ humiliatione, sui que in Cruce oblatione illum, sicut oportet, adoravit. Ab hac adoratione hominum adoratio meritum sumit. Hinc ut Deum adoremus, corporis Filii sui membra esse debemus; nec sine fide hujusce corporis membra esse possumus.

Fidei etiam spiritu Deum homines sicut oportet adorant, qualis nempe Deus est. Porro solus fidei spiritus Deum qualis est intuetur, ad perfectiones suas omnes suaque mysteria se extendens, sine limitatione ulla, quam quælibet lux alia patitur, quæ in hoc imperfecta est, & errare potest.

Jesus Christus christianæ adorationis ob-
jectum est, non modo verum & naturale, sed,
si dicere fas est, pium & sensibile, in tribus
præcipue mysteriis, in ejus *Infantia*, in ejus
Passione, & in sanctissima *Eucharistia*, in quibus
præsertim suum erga nos amorem & pietatem
declarat. Usque ad sæculi consummationem
in *Eucharistia* ille moratur, ut in ea ju-
ter Deum adoret, & ut ibi a fidelibus ipse ad-
oretur, tamquam eorum Deus atque Redem-
ptor.

Christianorum cultus non ita spiritualis esse
debet, ut non sit etiam exterior; videlicet præ-
ter spiritus adorationem, quæ fide & amore
perficitur, externi aliqui actus sunt exercendi,
veluti templorum veneratio, genuflexiones, alii-
que similes. Veteres Anachoretæ se prosterna-
bant, & prona in terram facie orabant. Inno-
centius pene in dies singulos genuflexiones Simeon
Stylita exercebat.

CAPUT II.

Orationis notio necessitas, ac conditiones.

Oratio, prout eam post sanctum Damascenum
(lib. 3. cap. 24.) Theologi definiunt,
est decentium a Deo petitio. A Deo omniscio,
summe provide ac liberali nihil perendum esse
nonnulli hæretici existimarunt. Ast vana hæc
est objectio: Non enim (inquit sanctus Tho-
mas 2. 2. Quæst. 83. art. 2. in corp.) propter
hoc oramus, ut divinam dispositionem immute-
mus,

mus, sed ut id impetremus, quod Deus disposuit, per orationes esse implendum, ut scilicet homines postulando mereantur accipere, quod eis Deus omnipotens ante sæcula disposuit donare, ut Gregor. dicit lib. 1. *Dialogorum cap. 8.* Non igitur injuriam sed debitam reverentiam homo, cum orat, Deo exhibet, ac præcipuum Religio- nis actum exercet, in quantum ei se subijcit, ac proficitur, Dei gratia se indigere, ut bonum exequatur, vel malum vitet (a).

Sicut Fidei, Spei, Caritatis, ita & oratio- nis nullum directum exstare præceptum nonnul- li Casuistæ docuere. Juxta absurdam hanc do- ctinam harum virtutum exercitium non propter se ipsas, sed indirecte propter tentationes su- perandas, aut virtutes obtinendas Deus præce- pit, quemadmodum sapiens Medicus medicinam, aut phlebotomiam non propter se sed propter morbi propulsationem ægroto injungit. Ex quo adhuc alia detestanda satis illatio sequitur, quod sicut aliquis valetudine tam firma frui potest, ut

(a) Nota censoria Innocentius XI. istam Michaelis Molinos propositionem stigmatizavit: *Qui divi- nae voluntati resignatus est, non convenit, ut a Deo rem aliquam petat; quia petere est imperfectio.* Quod vero nædum justis, sed etiam peccatoris oratio (dummodo hic non qua peccator quidquam Dei voluntati adversum petat) conveniens ac utilis sit, ex hac damnata Quesnelli propositio- ne patet: *Oratio impiorum novum est peccatum, & quod Deus illis concedit, novum est judicium.* Est num. 59.

ut ægritudinem nullam patiat, nec purgationem aut phlebotomia umquam egeat, sic aliquis ne vehementibus jactatus affectibus, nec blandis illectus cupiditatibus vitam suam omnem transigere posset, quin umquam deberet Deum orare, aut Fidei, Spei, & Caritatis actus exercere. Quæ tandem erit blasphemia, si hoc nomine doctrina ista non est vocanda? Aut quomodo christiana omnis Religio labefactari poterit, si non hoc pacto tota funditus evertitur? Nam qualis demum erit Christianus sine fide, spe, & caritate, & absque harum actibus? Tota vita christiana (inquit Augustinus) oratio est continua, quia perpetua illa est spes, & desiderium.

Directum itaque, ac speciale orationis preceptum Christianos obligat, cui in diebus festis saltem majoribus, est obtemperandum. Oratio (inquiebat Christus *Matth. 26.*) *ut non intretis in tentationem.* Et: *Petite, & accipietis* (*Matth. 7.*) *Oportet semper orare* (*Luc. 18.*). Unde & sanctus Augustinus ait: *Constat Deum dare non orantibus, sicuti initium fidei, alia nisi orantibus præparasse, sicuti usque in finem perseverantiam (de dono persever.).* Peccant proin, qui orationem perpetuo negligunt; quæ tentationis tempore gratiam, superandæ tentationis necessariam, a Deo efflagitare omittunt.

Bona, quæ a Deo sunt petenda, Oratio Dominica comprehenduntur. Sicut lex æternæ aliarum legum, ita oratio dominica cæterarum precationum norma est, omnesque divina sunt origine, singulari brevitate, ac utilitate præ-

dit. Si recte, & congruenter oramus (inquit sanctus Augustinus ad Probam cap. 12.), nihil aliud dicere possumus, quam quod in ista oratione dominica positum est. Doctor quoque Angelicus orationem istam tamquam omnium perfectissimam commendat; quia in hac Non solum petuntur omnia, quæ recte desiderare possumus, sed etiam eo ordine, quo desideranda sunt, ut sic hæc oratio non solum instruat postulare, sed etiam sit informativa totius nostri affectus (2. 2. quæst. 83. art. 9.). Aberrant proinde, atque a Confessariis, aut Parochis instruendi sunt, qui posthabita dominica oratione ad alias, sæpe exsuccas, aut omnino superstitiosas oratiunculas confugiunt, gentiliumque more in multiloquio exaudiri a Deo cupiunt; non enim quantum, sed quomodo oretur, Deus attendit (a).

Ut oratio nostra cælos penetret, atque postulata impetret, iis, quæ sequuntur, conditionibus

(a) Orationis hujus initium ad fiduciam & reverentiam orantes excitat. Prima & secunda petitione Nomen, Deique gloriam ubique notam, nosque illius gloriæ aliquando participes fieri rogamus. Tertia & quarta divinæ voluntatis ac legis adimpletionem, ac panem tam corporalem, quam spiritualem ceu apta ad gloriam perveniendi media petimus. In tribus ultimis peccati commissi reatum, comittendi periculum, & quævis mala ceu beatæ gloriæ impedimenta auferri a nobis efflagitamus. En quomodo omnia, quæ rationabiliter a Deo petere homo potest, dominica in oratione veluti in compendio sint contenta.

nibus prædita sit oportet. 1. Interior esse debet, attente nimirum, & reverenter facta: corde potius, quam ore eructata; quoniam Deus spiritus est, & cor nostrum postulat. *Ora bo spiritu* (ait sanctus Paulus 1. Cor. 14.) *ora bo & mente: psallam spiritu, psallam & mentis.* 2. A peccati affectu cor purum esse debet: *Nam peccatores Deus non audit* (Joan. 9.). 3. Spe obtinendi, quod petit, abundare oratio debet. Omnia (ait Dei Filius Marc. 11.) *quæcumque orantes petitis, credite, quia accipietis.* 4. In Jesu Christi nomine est orandum, sicut ipse monet: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis* (Joan. 16.). Illa vero in Jesu Christi nomine petit (inquit sanctus Augustinus) qui ea solum petit, quæ æternæ salutis, quam nobis Christus meruit, sunt convenientia (a). 5. Fraternali caritatem comitem habeat, necessum est; Dominus enim jubet, ut ante altare munus relinquatur, prius fratri reconciliemur, quam illud offeramus.

(a) Sunt bona, quibus abuti nemo potest, uti gratia veræ poenitentiae finalis perseverantiae, caritas, beatitudo &c. & hæc absolute a Deo petenda sunt. Sunt etiam bona quibus sæpe homo abutitur, uti bona temporalia, & gratiæ gratis datæ &c. Et hæc non nisi conditionate, si nempe Dei gloriæ, ac nostræ salutis congruant, postulari a Deo debent. Regula hæc illis præprimis est suggerenda, qui omnes suas orationes a Deo non exauditas esse, in confessionali &c. conqueruntur. Non enim sicut oportet hucusque petierunt juxta illud: *Petitis, & non accipitis; eo quod male petatis* (Jacobi 4.).

mus. Cum stabitis ad orandum, dimittite, si quid habetis adversus aliquem (Marc. ii.).
6. Humilitas & submissio vultu & gestu sunt quam maxime exhibendæ. Christiano denique more, non alio superstitioso, orare Christianus debet.

Nædum pro amicis; sed & pro inimicis orare christiani hominis officium est. Orate pro persequentibus, & calumniantibus vos (Matth. 5.). Ita Christus suos hortabatur; hancque suam doctrinam glorioso exemplo munivit, cum in cruce positus Patrem pro crucifixoribus rogavit. Pro Regibus præprimis, & Ecclesiæ Re-
ctoribus ut fideles orent, sanctus Paulus præcepit (1. Tim. 2.). Pro hæreticorum, ac infidelium conversione, animarum purgantium a penis liberatione preces, & sacrificia offerre communis in Ecclesia mos est, cujus pietatem, pariter & utilitatem Theologi dogmatici probant, ac fidelibus commendant.

C A P U T III.

Horæ canonicæ a quibus, & quomodo sint dicendæ.

Apostoli, hisque coævi Christiani statim diei horis communes ad orationes convenerunt. Temporis lapsu sicut caritas, ita & iste orandi fervor refriguit. Laicis ad alia distractis solummodo apud viros ecclesiasticos, ac Ægypti præprimis monachos antiqua sæpius per diem Deo psallendi consuetudo perstitit. Pii Principes,

Nobilesque alii, ne fortuito etiam apud Ecclesiasticos continuæ Dei laudes deficerent, fundis ingentesque pecunias, alendis ejusmodi Deo servis destinarent: erecta sunt Beneficia, fundati Canonicatus, auctæ Præbendæ eo pacto, ut viri hisce præbendati certis quotidie persolverent præcibus manerent adstricti. Preces istæ, quia juxta præscriptas ab Ecclesia regulas dispositæ, *horæ canonicæ*, *pensum canonicum*, & *Breviarium*, seu laudis divinæ, ac totius orationis instructionis compendium vocantur (a).

(a) Horæ itaque canonicæ vocales quædam preces sunt, quas juxta sacrorum Canonum, ac Romanæ Pontificum præscriptum per singulos dies petere vere viri Ecclesiastici tenent. In quantum preces sunt, mentis elevationem; in quantum vocalis oris adminiculum exigunt. Nonnulli solam recitationem mentalem sufficere putarunt, quædam opinionem Suarez ut improbabilem, Concina velut falsam rejicit; eoquod Capitulum dolentes, & communi sensui aperte repugnant. Patres Salmanticenses (*Tract. 16. cap. 3. par. 7. num. 51.*) Privilegium a Leone X. anno 1513. sui Pontificatus quarto, die 16. Aprilis viva voce Religiosis concessum producant, vi cuius *Fratres . . . illa quæ in ordinario jubentur dici creto sub silentio, tam in horis canonicis, quam in Missa, non teneantur proferre vocaliter; sed saltem faciant dicendo mentaliter, aut legendo intra per librum . . . Et quod eodem modo possit fieri qui solum dicit officium per se; cum prolatio vocalis sit præcipue ut ab aliis intelligatur.* Ex quibus inferunt, Religiosos mentaliter totum Breviarium dicere privatim posse, hocque privilegium a S. Pio V. in Constitutione 7. confirmatum.

Tres eorum, qui dicere horas canonicas tenentur, distingui classes possunt. In prima sunt Religiosi professi, qui antequam in sacris sint constituti, nulla ecclesiastica lege; sed veterana solum consuetudine, quæ vim legis obtinuit, canonicas horas sive publice, sive privatim persolvunt. In secunda sunt Clerici sacro subdiaconatus ordine initiati, nullo licet beneficio præditi. Hique ex præcepto ecclesiastico recitare horas tenentur (*cap. 1. de celebrat. Miss.*), a quibus ne quidem excommunicati, suspensi, depoliti, degradati sunt exempti; quia æquum non est, ut quis ex iniquitate sua commodum reporter. Ad classem tertiam Canonici, & Beneficiati sive simplices sive curati spectant. Et hi non solum ex lege ecclesiastica, sed etiam contractu, aut pacto saltem implicito ad dicendas horas obligantur; hinc qui Breviarium vel quoad totum, vel quoad notabilem partem ex negligentia omittunt, illius diei fructus vel omnes,

tum esse ajunt. Ast contra hoc privilegium acriter P. Concina pugnat (*Tom. 2. lib. 2. in Decal. diff. 2. §. 5.*) probatque 1. Indultum istud in forma legitima non produci. 2. In 7ma S. Pii Constitutione *Etsi mendicantium* integre perousa nec verbum de Indulto Leonis se invenisse; adeoque etsi aliquando concessum, una cum aliis vivæ vocis oraculis revocatum a Gregorio XV. & Urbano VII. fuisse. 3. Dato illud suo in robore mansisse, non generaliter de omnibus sed Religiosis solum scrupulosis, nec de toto Breviario, sed quibusdam secreto dicendis intelligendum esse ostendit. Vide si lubet.

nes, vel aliquam earum partem percipere nequeunt, eosque vel Ecclesiæ, vel pauperibus erogare debent; quidquid demum nonnulli Censuræ in contrarium congerant (a).

(a) Sunt, qui Beneficii curati fructus in *mercedem* *beneficiales*, & *pastorales* dividunt: priores voluntaria Breviarii omissione amitti concedunt, posteriores. Si hi Auctores per fructus *pastorales* illos, qui ex oblationibus, funeribus &c. *de* *tim* Parocho adveniunt, quosque *stola* *proventus* vocant, subintelligi volunt, non repugnabo; tamen, prout videntur, proventus fixos, ac *no* *nuos* ita distinguunt, cum nova, & a sensu Ecclesiæ aliena hæc distinctio sit; non possumus non rejicere. Concilium quippe Lateranense V. sub Leone X. (*Sess. 9.*) statuit, ac ordinat, *quilibet habens Beneficium cum cura vel sine cura, si divinum officium post sex menses ab obtento Beneficio non dixerit, Beneficiorum fructus non faciat suos, cum propter officium detur Beneficium.* Et S. Pius V. in sua Bulla *Ex proximo* præcipit. *Ut qui horas omnes canonicas uno, vel pluribus diebus intermiserit, omnes beneficii, seu beneficiorum suorum fructus, qui illi, vel illis diebus responderent, si dividerentur . . . amittat.* Et nec Pontifex, nec Concilium fructus prædicti modo distinguit, sed *omnes diei respondentes* Beneficiato curato, qui Breviarium voluntarie omittit, restituendos esse decernunt; quia beneficii fructus propter officium conceduntur. Hæc autem fructuum restitutio ante judicis sententiam fieri a Beneficiato debet. Contrarium Alexander VII. hac in propositione damnavit: *Restitutio Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam judicis; eoquod sit poena.* num. 20. Huic acceptum

III. *Hora canonice a quib. & quom. &c.* 459

Septem communiter numerantur horæ: *Matutina* cum *Laudibus*, *Prima*, *Tertia*, *Sexta*, *Nona*, *Vespera*, & *Completorium*. Antiquitus prædum *Matutina* a *Laudibus*, sed & primus Nocturnus a secundo, hicque a tertio separatim dicebatur: unde plures tunc universim erant horæ, ita ut antiquissimus septenarius numerus horas solummodo diurnas, seu a diluculo recitari solitas comprehenderit juxta illud Davidicum: *Septies in die laudem dixi tibi* (*Psalms*. 118.). Quælibet hora notabilis Breviarii pars est, quæ gravi absque peccato negligi non potest. Idem de aliis partibus, horam unam æquantibus, ut puta, de uno Nocturno, de pluribus psalmis, imo & verbis divinum officium constituentibus &c. *judicium esto* (a).

Modum,

alia num. 33: *Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascunque elemosynas, quas Beneficiatus antea de fructibus sui Beneficii fecerit.*

(a) Ex rationabili causa *Matutinum* a *laudibus* separari, & illud præcedente; hæ subsequente die dici possunt. P. Concina etiam seclusa alia causa licitam ejusmodi separationem defendit, additque, melius illos se gerere, qui privatim horas celebrant, si sub initium noctis, seu ad vespertum, nocturnas horas celebrarent, dimitterentque laudum recitationem ad diluculum sequentis auroræ, ut hymni opportuno tempore juxta eorum sensus recitarentur (*lib. 2. in Decalog. Diss. 2. cap. 2. Q. 6.*). Hancque sententiam communioem inter Doctores esse ait; in fine tamen pensi matutini collectam diei, vel etiam antiphonam ad Beneficiatus &c. dicendam esse monet. Porro circa tem-

Modum, quo canonicæ horæ sunt dicende Patres in quarto Lateranensi Concilio generaliter congregati docuerunt: *Dolentes* (inquiunt) *re-ferimus*, quod non solum quidam minores Clerici verum etiam aliqui Ecclesiarum Prælati comesationes superfluas, & fabulationes illicias (ut de aliis taceamus) fere medietatem noctis expendunt, & somno residuum relinquentes, ad diurnum concentum avium excitantur. Hæc igitur, & similia sub pœna suspensionis penitus inhibemus, districkte præcipientes in virtute obedientiæ, ut divinum officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis dederit Deus, studiose celebrent pariter & devote (Cap. 9. celebrat. Miss.). Studiose itaque & devote divinum dici officium debet.

Studiose divinum officium recitat, qui ordinate juxta rubricas Breviario præ-

tempus, quo anticipari Matutinum potest, omnes conveniunt. P. Concina cum multis illis tradit regulam: *Cum sol propius abest ab occasu quam a meridie* (quod tempore hyemali hora tertia contingit) tunc tempus incipit anticipare Matutinum. Cl. P. Schram in sua Theologia compendiata istam subjicit: *Subtracta medietate horarum pomeridianarum ab hora diei duodecima usque ad occasum solis restat tempus, quo licet matutinum & laudes anticipare. V. g. 22. Decembris numerantur horæ quatuor a meridie usque ad occasum, subtracta medietate a 4. remanet 2: erga horam secundam anticipare licet.* (Tom. 3. de Sacram. XIV. §. 1185.). Jam quod probabilius, & convenientius tibi videtur, ipsemet eligas.

fixas (a), 2. qui voce intelligibili, 3. qui voce articulata ac distincta, declinatis nempe verborum syncopationibus, syllabarum elisionibus &c. horas legit. Profecto luridos hujusmodi deblateratores audire nec viri honoratiores dignantur; & divina Majestas truncatis, confusis, ac plane ridiculis Ecclesiasticorum precibus aurem suam accomodet? Proh quantum Aulicorum solers studium multorum, qui Dei servos se profitentur, turpem ignaviam confundit!

Devote canonicum pensum exsolvit, qui non solum ore, sed & corde Deum laudat. Corde laudat, qui recta ex intentione, & sufficiente cum attentione orat. *Intentio* quidquam agendi volitio est, quæ hic non necessario præcepti adimplerionem, sed solam orationem pro objecto

(a) Juxta rubricas recitant, qui non solum *ritum*; sed & Calendarii tam romani, quam diocesani *Festa* observant. Fuerunt quidam (& forsitan adhuc sunt) qui per quamlibet recitationem sive de Feria, sive de votivo, aut alio, ex quacunque Diocesi mutuato Festo Breviarii præcepto satisfieri existimarunt. Ast horum opinionem veluti laxam nimis, ac erroneam Alexander VII. reprobavit, dum istam num. 34. propositionem proscripsit: *In die Palmarum recitans officium paschale satisfacit præcepto.* Porro ex rationabili causa eum, qui privatim horas recitat, illarum ordinem mutare posse, item, qui bona fide v.g. Matutinum de feria dixit, horas residuas de festo e.g. translato dicere cum choro, vel etiam privatim posse eruditi non minus, quam timorati docent.

esto habere debet, uti ex iis quæ supra (pag. 310.) diximus, liquet. *Attentio actus intellectus est, quo homo ad illud, quod se coram habet, advertit. Triplex a Theologis distinguitur, nimirum attentio ad verba, ad verborum sensum, ad sensus objectum & finem, videlicet Deum. Prima, ut sanctus Thomas docet, ad orationis substantiam sufficit; secunda melior; tertia optima est, ac illis, qui eam sibi familiarem fecerunt, uberem fructum affert. Attentioni diutius conservandæ, aut citius renovandæ Ecclesia, oratorium, aut aliud a domesticis, ac extraneis tumultibus remotior locus congruus, qui proin quantum fieri potest, quæri & adiri ab orante debet. Eadem quippe lex, quæ devotam Breviarii recitationem præcipit, ad removenda quoque obstacula, quæ legis adimplerionem impediunt, saltem implicite obligat (pag. 309.). Externas autem res internam mentis attentionem, & devotionem impedire, nemo non videt (a).*

(a) Plures mystici variis in rebus septenarii occurrunt. Septem sancti Spiritus recensentur dona, septem Sacramenta, septem beatitudines, septem misericordiæ opera, septem præcipua dominice Passionis mysteria, quæ brevi consideratione septem canonicis horis applicata devotam earum recitationem mire promonent. Præxim Passionis mysteria septem horis accomodandi, istud vulgatum ubique metrum exhibet:

*Matutina ligat Christum, qui crimina solvit.
Prima replet sputis. Causam dat Tertia mortis.
Sexta crucifigit. Latus ejus Nona bipartit.
Vespera deponit. Tumulo Completa reponit.*

Quis jam de Clericis, qui cum Breviario iuxta fenestras, ad campum, aut plateam patentes, studiose se collocant; qui per atria, per stabula, per culinas, & cellaria &c. discurrunt, qui nunc fabulantur, nunc suos increpant, nunc truncatim quædam ex Breviario mussitant, quis (inquam) debitam attentionem, ac devotionem presumat. Non quidem, quid respondere soleant, nos later. Oeconomix rectam administrationem ejusmodi intercapedines exigere dicunt; at, si hi juxta citati Lateranensis Concilii præscriptum inutiles, ac nocivas confabulationes refecarent, si a somno sibi temperarent, si certum dicendo Breviario tempus destinarent, ad inanes hasce, ac frigidas haud confugerent exculationes, quas certe non attender, qui mundum judicabit, supremus ac justus Judex (a).

Sicut

(a) Mala ista praxis ex Laxa Theoria manat, qua multi posthabita attentione interna, quæ vel sensum verborum, vel Deum, vel res divinas, vel saltem verba, qua Dei laudes continentia, pro objecto habet, attentione mere externa, quæ nempe solam materiale verborum prolationem respicit, contenti sunt. Hisce tamen P. Antoine, Concina, alique, quos hi citant, melioris notæ Theologi sese opponunt. 1. Quia ejusmodi orantes Deum non adorant in spiritu & veritate, sed labiis Deum honorant, cor autem longe est ab eo; quæ turpis simulatio est. 2. Quia præter studiosam recitationem, quæ distinctam verborum expressionem exigit, adhuc devotam cap. Dolentes præcipit. Devotio autem, prout ab hypocrysi distinguitur, non meram externam apparentiam, sed veram mentis ad divina elevationem

Sicut ab aliis humanis legibus, ita & ab illis nonnullæ causæ excusant. Has inter prima est impossibilitas physica, & moralis. Ut si quis careret Breviario, vel infirmus surdus, cæcus &c. fieret; quibus tamen in casibus adhuc forte tenetur quantum potest (a). *Secunda* est metus gravis vere talis. *Tertia* concursus aliorum præcepti exempli gratia caritatis proximi. Ut dum parochus diu noctuque oculis perterritis succurrit, aliisque functionibus pastoralibus, quæ differri nequeunt, diem impendit. At & hic carnalis astutia nonnumquam sibi imputatur, ac sæpe caritati imputatur, quod accedat aut inordinatus sui amor fecit (b). *Quarta*

vationem postulat. Id quod Concilium Tridentinum magis declarat, dum officium divinum reverenter, distincte & devote recitari jubet (Sess. 24. cap. 12.): Hæc autem interna attentio continua actualis esse debet, sed virtualis sufficit atque in eo datur, qui Breviarium inchoans mentem ad Deum elevat; actiones distrahentes extirpat, ipsasque distractiones clanculo se ingerentes, excutere laborat. Vid. P. Concina lib. 2. in *Decal. Diss. 2. cap. 9.* & P. Antoine Tract. *virt. Relig. cap. 1. Quæst. V.*

- (a) Innocentius XI. hanc damnavit propositionem: *Qui non potest recitare Matutinum, & laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur; pars major trahit ad se minorem.* num. 54.
- (b) Fallacis astutiæ dictamina sequi videntur. 1. Quod Breviarii pensum fere quotidie ad vespertinum omnino ad noctem usque diferunt; tuncque ægrotum vocati officio caritatis a recitandis liberis impeditos, ac liberos se credunt. 2. Quod pridie a negotiis vacui Matutinum cum Laudibus

denique dispensatio est, quam Episcopus suis Clericis, & Prælati regularis suis Religiosis rationabili ex causa concedere solet. Simplex dispensatio rarius; discreti in aliam brevem orationem commutatio frequentius obtinetur (a).

Quæ hucusque diximus, ex ipsa orationis, ac divinæ laudis notione fluunt. Unde qui hæc respuit, jam aliam, eamque erroneam de oratione, ac ipso Deo sibi ideam effinxisse necessum est. Et tamen in catholicorum Casuistarum libris alienas adeo ab hac nostra legimus sententias, ut eas vel recensere pudeat. Unus Canonicus in choro turpiter confabulantes, absque omni interna attentione divinum officium deperantes satisfacisse putat; quia Ecclesia internam attentionem, admodum difficilem, præcipere non voluit. Quasi vero id, quod orationis natura postulat, quodque Deus ipse præcipit, adhuc ab Ecclesiæ arbitrio dependeret. Alius ait, lippis luscisque oculis hominem, si visum amittere legendo timeat, non teneri Breviarium legere.

quod die postero aliis præpeditum prævident, anticipare negligunt; cum lex eo, quo potest, tempore sit adimplenda, & iisdem sæpe ex fontibus unde commodum, inde & onus fluat.

(a) Breviarii obligatio *personalis* est; unde si dispensatio denegetur, per alium quis recitare non potest. Hinc Alexander VII. istam stigmatizavit propositionem: *Habens Capellaniam collativam aut quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet.* Est num. 21.

legere, licet cæteroquin sæpe ac libenter fabula
 legat. Auctor alter scribit, præcepto satisfieri
 si horæ tantum diurnæ recitentur. Caramus
 probabile esse ait, vespere recitantem Martinum
 cum Laudibus hodierno & crastino officii recitan-
 tandi præcepto satisfacere (a). Idem asserit
 si duo simul orent, non opus esse, ut alter
 diat, & posse hunc versiculum incipere antequam
 ille suum versiculum compleverit; quia autem
 simul potest, quod ipse, & quod socius recitat
 neque interiorem attentionem esse curandam
 quæ non necessaria censetur.

Humani ingenii infirmitatem deplorare
 sonæ hæc opiniones me cogunt, cum post peccatum
 tum in errores tam impios, & tam absurdos
 prolabi possit. Verum Dei judicia vehementer
 me terrent, qui personas cultui suo sacras, fideles
 que in Ecclesia doctores, cæteroquin probos
 tam immanes ac perniciosos errores labi per-
 mittit, illosque in vulgus spargere. Tremens
 hæc judicia ego potius adorem, quam eorum
 causas curiosius inquiram.

(a) Hoc ipsum damnata ab Alexandro VII. propo-
 sitio asserit: *Unico officio potest quis satisfacere
 duplici præcepto pro die præsentis & crastini
 num. 35.*

SECTION

SECTIO IV.

DE

CULTU SANCTIS ET IMAGINIBUS
DEBITO.

CAPUT I.

Sancti recte & pie invocantur.

Suam hæretici ignorantiam produnt, dum catholicos accusant, quasi Deo debitam adorationem rapiant, Sanctos invocando, eorumque venerando imagines & reliquias. Hunc Symboli articulum minime illi intelligunt: *Credo Sanctorum Communionem*: quo articulo hæc invocatio nititur.

Omnes fideles Christi esse membra negare nequeunt, unum esse corpus inter se, & unum cum illo. Id ipse Patrem oravit, antequam pateretur: *Ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint* (Joan. 17.). Hæc unio, imo unitas tanta est, ut dicat Christus ipse apud Joannem: *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo* (cap. 3.). In cælum quidem ascendunt Sancti, sed tamquam Christi membra. Porro quemadmodum si in montem homo ascendat, non ejus brachium aut scapula ascendere dicitur, sed homo, aut hominis corpus; ita cum in cælum

lum ascendunt Sancti, Christus ascendere dic-
 tur, quia tamquam Christi membra Sancti asce-
 dunt (*August. tract. 12. in Joan.*). Unum
 illi cum Christo sunt corpus, in illis ipse manet
 ipsique vicissim cum illo & in illo. Quando
 igitur orant in cælo Sancti, in illis orat Christus.
 Non Petrus neque Paulus a Christo sejuncti pro
 hominibus orant, sed Christus in Petro & in
 Paulo pro hominibus orat. Quæ cum ita sint,
 potestne Dei honor imminui, si a Filio suo ex-
 orecur. Quomodo mediatoris officium & digni-
 tatem Filius amittit, si hoc ille officium exercet
 in Sanctis, quos oramus? Ait sanctus Paulus:
Ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenar-
rabilibus (*Rom. 8.*); quia nos orare facit. Sed
 in cælo Christus in Sanctis orat; ipse enim Spi-
 ritus est, qui eos animat & movet, & tamquam
 caput eorum opera moderatur ac regit, ita ut
 omnia cum illo & in illo agant, Dicunt Deum
 justis: *Omnia opera nostra operatus es in nobis*
(Isaie 26.); ipse enim bonorum omnium opus
 rum est principium, & licet ipsi quoque coope-
 rentur, eorum tamen cooperatio magis Dei
 donum, quam illorum est meritum, Dei enim
 gratia volunt, & agunt, *qui operatur & vult*
& perficere (*Philip. 2.*). Hinc docet sanctus
 Augustinus, Deum sua dona coronare, dum
 opera nostra bona coronat. Verum in cælo, ubi
 non erit opus opera bona agere, sed pro iisdem
 merces accipitur, perfectius Deus & validius in
 Beatis operatur; justis enim ibi Deo perfectius
 uniuntur, nec malo libertatis suæ usu poterunt
 deinceps ab eo separari. Neque Petrus igitur

neque Paulus a Christo sejuncti pro nobis orant, sed Christus ipse in Petro & Paulo orat, quamvis propter Sanctorum communionem preces nostras Petro & Paulo offeramus. Sicut enim fidelium unitas cum Christo Christi unitatem cum Patre repræsentat; ita fidelium inter se unitas eorum cum ipso imitatur unitatem. Quomodo igitur hæc oratio, quæ a fidelibus tamquam corporis hujus mystici membris promanat, illius maiestatem lædet, qui corporis hujus est caput? Si quis id asserat, sapientiæ ejus & bonitati injuriam irrogat, & hujusce corporis naturam dissolvit. Fatentur hæretici posse fideles in hoc sæculo alterum pro altero orare, quin Christi mediationis officium lædant. Id autem præstare possunt fideles, quoniam sunt *invicem membra* (Ephes. 4.). Quomodo ergo Christo injuriam afferent justorum preces, cum per gloriam Christi corpori membra hæc perfectius adhærebunt, nec ab illo ultra dividantur.

Nolo hic cæteras rationes & argumenta afferre, quibus Theologi hunc nostræ fidei articulum tuentur; theologica siquidem opus esset lectione: ego vero Parochos modo instruo, ut perspicue catholicam fidem explicant. Si articulus hic rejiciatur, oportebit sanctorum Patrum omnium auctoritatem respuere, qui suis in Scriptis Sanctorum precibus se commendarunt, oratoria deinde & templa destruere in Sanctorum honorem a primis usque Ecclesiæ sæculis Fidelium pietate exstructa. Verum a fiducia, qua Sanctorum preces poscimus, superstitio &

inordinata devotio abesse debet. Publico cultu
non sunt honorandi, quos illo dignos Ecclesia
non declaravit; licet clam illos colere possimus.
qui nondum in Sanctorum album sunt relati.
Lucilla matrona hispana Martyris cujusdam
sa, quem Martyribus Episcopus non accensuerat
osculari solebat: propterea Cæcilianus sapiens
illam arguerat: cum autem ipse Carthaginensis
Episcopus fuisset electus, schismaticis se illi
conjunxit, ut auctoritate sua & divitiis ejusdem
electioni adversaretur. Nec temere Sanctorum
merita sunt æstimanda, nec privato suo judicio
unum alteri anteferre licet: nec eorum suffragia
sunt poscenda, ut ea impetremus quæ æternæ
saluti obfunt: nec iis est fidendum ita ut in
temere manifestis periculis objiciamus, aut in
peccato perseveremus. Denique sancti Augustini
dictum alta mente reponendum: *Summa religio-
nis est, imitari quod colis.*

CAPUT II.

Honor sacris Imaginibus merito exhibetur.

Controversiam de Imaginibus magno præ
teris ardore agitant moderni hæretici: eos
verentur, idololatrias appellare catholicos, qui
illas colunt; quamvis demonstrare nequeant
eundem a nobis cultum imaginibus exhiberi
quo idola sua Ethnici colebant. Ab idolis sanctas
imagines distinguendæ: rem veram istæ repre-
sentant, illa vero rem fictam. Quamobrem inquit
sanctus Paulus: *Scimus quia nihil est idolum
in mundo* (I. Cor. 8.). Ex idololatriis igitur

igitur prohibitionem non recte inferens, omnem quoque imaginem aut effigiem a Deo prohiberi. Suum præceptum primus ipse violasset, cum supra Arcam duas Cherubim imagines fieri iussit (*Exod. 25.*), & cum ejusdem jussu æneum Moyses serpentem in deserto exaltavit, in quem aspicientes a serpentum moribus sanabantur (*Num. 21.*).

Libens quidem fateor binis prioribus Ecclesie sæculis non fuisse passim cultas imagines; sed hujusce rei manifesta est ratio. Primo non certa fideles loca habebant, ubi conventus suos agerent: deinde idololatria erat destruenda, nec relinquenda ethnicis ansa fideles accusandi, quasi idola ipsi etiam colerent. Tertullianus nihilominus refert accusatos fideles, quod Crucem colerent; cultus ergo ejus ævo cruci exhibebatur. Cum vero cessavit hoc periculum, & christiana Religio radices egit, in ecclesiis imagines colere cæpere Catholici, ut fidelium oculis Martyrum propter Evangelium cruciatus subjicerent, quemadmodum homiliae, in eorum festis ab Episcopis habitæ, eorumdem victorias auditorum animis subjiciebant.

Duplici modo pingi aliquid potest: primo, ut perfectum naturæ illius similitudinem repræsentantes; deinde ut verosimile aliquid, aut historicum fingas. Primo modo Deus pingi nequit, aut sancta Trinitas; & hoc sensu interdixere Concilia nonnulla Dei fingere imaginem. Verum si altero pingendi modo utamur, nihil vetat Deum pingi sub specie aliqua, quæ operationes

nes ejus imperfecte repræsentet. De Deo frequenter sacræ Litteræ loquuntur; ac si brachia gereret, manus, os, pectus, & cor. Dicendumne est sic loquentes sacras Litteras Deo irrogare injuriam cum ipse spiritus sit? Quare igitur injuriam illi inferre dicenda est Ecclesia, dum sub humana specie Deum repræsentat. Cur sub columbæ specie exempli gratia Spiritum sanctum pingere non licebit, sub qua revera supra Deum filium, dum baptizaretur, apparuit?

Haud inficior, populum interdum aliquando in imaginum cultu superstitionem committere monstrosam quandoque, indecoram, turpem & mundanam; verum has Ecclesia non approbat, imo Episcopis præcipit, ut eas in visitationibus suis amputent, & evellant. Tridentina Synodus præcipit (*Sess. 25.*), ut debitus illis honor exhibearur, idest pius, qui ad prototypa referatur. Piæ interdum personæ rudi quadam indocta erga puerum Jesum, aut sanctam Virginem devotione, eorum imagines indecore ornantur, aut superbo & prophano cultu exornantur, ut possit illud vere dici: *Ut quid perdit hæc?* Vera pietas hos excessus non approbat, debetque prudens Confessarius pœnitentes suos ab hujusmodi retrahere.

Retinendus itaque in Ecclesia est sacrarum imaginum usus, quarum multiplex est fructus. Juvant primo ad alendum augendumque amorem erga Deum & Sanctos, quos ipsæ repræsentant. Deinde nos ad virtutum imitanda exempla excitant, quæ exprimunt; quemadmodum

frequen- dum obscenæ imagines ad luxuriam inflammant.
chia go- Tum passionis Christi, cæterorumque ejusdem
cendum- mysteriorum memoriam renovant, sicut & il-
irrogare- lustrum factorum, quæ Sancti patrarunt.
e igitur- Præterea hoc cultu testamur eandem nos cum
a, dum- Sanctis habere fidem, eorumque doctrinam se-
Cur sub- qui. Denique exteriori hoc cultu prototypa
sanctum- ipsa veneramur, eorumque salutaria exempla
pra De- oculis subjiciuntur.

C A P U T III.

*Ritus, quo Crux dominica colitur,
sanctus ac perantiquus est.*

Crucifixum oderit oportet, qui cum recentio-
ribus hæreticis Crucis signum detestatur,
ejusque usum superstitiosum dicit. Soli dæmo-
nes Crucem verentur, nec amant, quia ejus
sentiant virtutem, qua e corporibus ejiciuntur,
sicut nos docet historia. Si a fidelibus Sancto-
rum colendæ sunt imagines, potiori jure Crux
est veneranda; ipsa etenim nostræ redemptionis
instrumentum fuit, cui Dei filius affixus fuit,
& quam divino ipse tinxit Sanguine. Ex eccle-
siastica Historia discimus (*Cyrrill. catech. 10. &
13.*), statim ac a Constantini matre Helena
Crux reperta est, ejus ope editum miraculum;
illamque tunc a Christianis coli cœptam. Ubi-
que terrarum ejus sunt distributæ particulæ
(*Socrat. lib. I. cap. 17.*), quas e collo penden-
tes religiosæ personæ gestabant, ut ad sororem
suam Macrinam scribens sanctus Gregorius Na-
zianzenus testatur (*Epist. 11.*). Ejusdem fru-
stula

stula veluti pretiosa munera mittebat sanctus Paulinus; & Crucis virtute magnum se incendium extinxisse testatur. Quotannis in Hierosolymitana Ecclesia Exaltationis sanctae Crucis dies festus celebratur, & magno apparatu peregrini qui frequentes Hierosolymam adventabant, Cruce ostendebatur. Postea vero quam accepto divinitus signo Constantinus Cruce vexillum insignivit, quod Labarum vocant, *res quae antea hominibus probro ac ludibrio fuerat, venerationi & gloriae esse coepit* (Brev. Rom. 3. Maji.). Theodosius cavet ne supra pavementum Cruce pingeretur, ut incedentium pedibus hoc signum non tereretur. Pecuniis hanc insculpi iussit Principes, & supra diademata sua hanc Reges collocarunt.

A primis Ecclesiae saeculis frontem Crucis signo armare consuevere Christiani. Antiquae Ecclesiae Scriptor Tertullianus testatur, ad quodlibet negotium consuevisse fideles se Cruce signare. Christianos hortatur sanctus Ambrosius, ut a Crucis signo actionem suam quamlibet aspiciantur. Ad virginem Eustochium scribens sanctus Hieronymus sic illam admonet: *Ad omnem incessum manus pingat Domini Crucem.* Multiplex Crucis signum caeremonias comitabatur, quibus Catechumeni preparabantur ad Baptismum. Id de se ipse testatur inquit: *Signabar jam signo Crucis.* De iis vero loquens, qui nondum baptizati erant, inquit: *Si petas a Catechumeno, an Christianus sit, signat se signo Crucis.* Nec timet subicere Catechumenus.

Catechumenos secundum quemdam modum suum
per signum Christi & orationem sanctificari puto.
Ridicule cum hæreticis opponitur, non esse
filios eam trabem veneraturos, in qua eorum
pater suspendio fuerit necatus, ut hinc fideles a
signo Crucis abhorreant; quasi Christus reus
fuisse, qui pro suis delictis mortem oppetiisset,
non vero tamquam noster Redemptor pro pec-
catis nostris mortuus esset.

Quamvis hoc signum naturaliter ex se non
operetur, cum illo frontem signamus, super-
stitiosum nil agimus; hoc signum siquidem di-
vinitus est institutum, & supernaturalis est ejus
operatio. Religiosum igitur & salutare est Cru-
cis signum; sed dum illo frontem signamus,
Crucis Christi amorem, venerationem, & desi-
derium cor gerat oportet, quo Christianæ reli-
gionis spiritus continetur.

SECTIO V.

DE

PECCATIS RELIGIOSO CULTUI
OPPOSITIS.

CAPUT I.

Blasphemiæ notio, & gravitas.

Blasphemia contumeliosa in Deum locutio est,
ac divinæ præprimis laudi opponitur. Deum
laudamus aut ejus excellentiam & perfectiones
annun-

annunciando, aut nostras illi preces offerendo, eumque adorando, aut optando, ut ubique honoretur, & glorificetur juxta illud: *Omnis terra adoret te (Deus), & psallat tibi (Psalm. 65.)*. Econtra Deus blasphematur aut divinitus ejus perfectiones negando, aut illi vitium tribuendo, quod ejus sanctitati repugnat, aut illum detestando, illique maledicendo, sicut judaei Christo e cruce pendenti maledicebant.

Hinc varia blasphemiae datur divisio. *Haeretica* est, si quis non solum verbis temere quicquam contra Deum asserat, sed insuper intus pertinaciter ita sentiat. *Imprecatoria* si quis Deum non esse, dehonorationem, aut aliud quodvis malum optet. *Simplex* si quis deliberate quendam Deo inconvenientiam exprimat, quin tamen mente ita sentiat. *Formalis* seu *expressa* manifestam erga Deum contumeliam continet: veluti si injustus, aut providentia carens Deus dicatur. *Virtualis*, seu *interpretativa* solum illative ex circumstantiis, aut loquendi modo quidquam Deo contumeliosum refert. *Directa* immediate in Deum, vel ejus perfectiones fertur: *indirecta* immediate in Sanctos, vel res sacras, vel effectus Dei, ac mediate in Deum tendit.

Blasphemia grave peccatum est; nec nunquam materiae levitatem admittit, suam quippe originem ex Dei odio trahit, quod peccata cetera sua enormitate excedit. Advertentiae tamen aut deliberationis defectu peccatum saepe veniale evadit. Porro ut gravis blasphemiae reus efficiaris, sufficit, si verba in Deum aut Sanctos contumeliose

tumeliosa deliberate, ac cum sufficiente ad sensum advertentia proferas, utut actuale blasphemandi intentionem non habeas: quemadmodum homicidii reatum incurrit, qui volens alium sclopeto trajicit, licet homicidium expresse non intendat. Imo nec omnis inadvertentia Blasphemiae malitiam minuit. Qui utcumque offensi inveterata ex consuetudine in blasphemias prorumpunt, raro quid dicant, advertunt, graviter tamen peccant, quousque per apta remedia pessimae consuetudinis, quam agnoscunt radices tollere renuunt, quia ad peccatum mortale etiam voluntas indirecta & in causa sufficit, nec ullus, qui potuisset & debuisset advertere, inadvertentia purgare se potest (*pag. 215. in Not.*).

Peccant proin ac blasphemiae reos se faciunt 1. qui adversis pressi Deo veluti arumnarum auctori maledicunt, 2. qui Deum ceu tyrannum, injustum, pauperum omnino obliviosum indigni traducunt, 3. qui Deum vel non posse, vel non velle juvare temere asserunt, 4. qui abjecte de membris, sanguine, ac passione Christi, de Sacramentis aut aliis Dei donis loquuntur, 5. qui hujus mundi fabricam, & ordinem &c. carpunt, 6. qui manus aut arma contra caelum vindictam sumpturi dirigunt, aut sacras imagines subsannant, conculcant &c.

Casuiستا quidam blasphemias omnes, quae ex consuetudine proferuntur, a peccato mortali excusat: vel cum talis est consuetudo, ut perfectam mali cognitionem immineat; vel adeo
haec

hæc consuetudo inolevit, ut nova evaserit natura. Hæc opinio effecit, ut hujusce Casuiste doctrinam merito horreamus. Hæc a peccatis immunes eos reddit, qui peccare soliti ex peccandi facilitate, quam sibi ipsi comparant, sunt veluti iniquitatis captivi. Hinc qui vitii sunt magis obnoxii, melioris erunt conditionis criminum numerus eorum enormitatem minuet ac ingens peccatorum cumulus efficiet, ut qui hoc pondere premitur, peccare jam nequeat. Hoc paradoxo quid cogitari potest horribilius? Alter Casuista docet sufficere, ut confessarius pœnitentem, qui blasphemandi vel jurandi consuetudinem confitetur, ad hanc improbandam adducat: quodsi deinceps pœnitens blasphemare jam non peccabit, quia blasphemiae involuntariae sunt in sua causa. Porro hæc improbanda quam oretenus pœnitens forte proferet, poterit ne sequentes omnes actiones justificare? Nonne hoc pacto impunitatem omnia obtinebunt criminosa, in quæ homines concupiscentia pertrahitur? Nonne libera vitiiis omnibus panditur via? Nonne post concupiscentias suas errare homo libero fræno permittitur (a)?

(a) Praxim hac meliorem P. Schram in sua Theologia felici labore compendiata (Tom. 2. cap. 12. §. 814.) subministrat, ubi sic disserit. Si pœnitens se accuset: blasphemavi; attendat Confessarius 1. An verba sint blasphemia; quia sacra maledicta, imprecationes, juramenta cum blasphemia a rudibus confunduntur. 2. An cum indignatione, & irreverentia sint prolata. 3. An sint prolata ex animo Deum inhonorandi, &c.

Non igitur mirum, si in tabernis, & luforum mensis frequentes blasphemiae personent; si in juvenum conventiculus ingenium ostentandi causa sales & joci divinitati, ac sacris Mysteriis injuriosi producantur. Casuistarum doctrina, & confessoriorum conniventia sacrilegam hanc temeritatem fovet; exterior quoque a pœnis securitas eandem auget. In lege veteri statutum erat, ut, qui blasphemavit nomen Domini, morte moriatur (Levit. 24.). In Christi Ecclesia plures graves ac publicas pœnas sacri canonis in blasphemos decernunt (præcipue in Con. Later. sub Leone X.) quas pii Principes non modo

quidem cum advertentia blasphemiae, ubi graviter peccatur. 4. An sine advertentia ex consuetudine sint prolata, quam poenitens non curat emendare, ubi tot mortalia committit, quod verba blasphema profert; quia voluntarie causam ponit: secus foret, si studeat se emendare, ubi indeliberatae blasphemiae non sunt mortalia. Si poenitens dicat, quod affectum indignationis nullo modo ad Deum extendere voluerit; sed tantum ad hominem, vel jumentum &c. verba attendi debent; si enim talia, vel tali modo prolata sint, ut enormem contumeliam Dei, & Sacramentorum significant, v. g. Sacramentsbezien: Lausendsacrament: Mordhóusacrament &c. excusari nequit a mortali, nisi ex defectu voluntarii, vel advertentiae, & adsolvi non bebet nisi firmo emendationis proposito concepto: si vero tantam contumeliam verba non contineant, v. g. simpliciter nominando Sacramenta &c. venialiter solum peccavit, & sub gravi obligatione tenetur deponere malam consuetudinem ob periculum blasphemiae formalis.

modo confirmarunt, sed & nonnullis aliis auxilium prebuerunt, utut variis ex causis omissa, aut impedimentis executio sit (a).

CAPUT II.

Dei tentatio & sacrilegium exponuntur.

De i tentatio tunc committitur, quando aliquis fit aut dicitur, ut Dei potentiae periculum fiat. Cum diabolus Christo persuadere vellet, ut se e templi pinnaculo, quo eum sustulerat, deiceret, sperans se in manibus, sicut scriptum est, Angelos portaturos, ne forte ad lapidem offenderet pedem suum; Dei filius alio Scripturae textu illi respondit: *Non tentabis Dominum Deum tuum* (Deuter. 6.). Inde hoc peccatum provenit, quia ordinariae Dei provocationi

(a) Ad salutarem blasphemiae horrorem excitandum ejusmodi poenae iis, qui de blasphemis se accusant, sunt exaggerandae. Addi ex S. Antonio potest, blasphemare Deum, & maledicere praecipuam damnatorum in inferno occupationem esse juxta illud: *Commanducaverunt linguas suas praedolore . . . Et blasphemaverunt Deum in praedoloribus &c.* (Apoc. 16.). Hinc, qui in vitio detinetur, ostendit, se pertinere ad statum damnatorum, ex quo exercet artem eorum (Par. 2. Tit. 7. cap. 5.). Proderunt etiam jaculationes quaedam preces quotidie de mane, & inter diu, ac praeprecis post quemvis relapsum repetendae. Tales sunt: *Sanctus &c. Dominus Deus Sabaoth. Sancte Deus, sancte Fortis; sancte &c. misericors Salvator! amarae morti ne tradas me &c.* aliaeque divinarum Perfectionum laudes, quarum magnum apparatus libri pii suppeditat.

Etioni diffidimus, ac propterea signum petimus; interdum etiam ex vanitate promanar, si insolitum aliquod velimus hoc pacto experiri. Committi potest, si a communi lege, & a Sapientum in similibus praxi velimus recedere.

Sacrilegium est profanatio sanctorum, sacrarumque rerum, quæ in triplici sunt genere:
1. Personæ, veluti Sacerdotes, aut Religiosi:
2. Loca, & res divino cultui dicatæ, veluti vas sacra: 3. Sacramenta & sacra Scriptura.

Sacrilegium quoad *personas* committitur
1. Quando ipsæ verberantur; quod peccatum excommunicatione mulctatur juxta celebrem Canonem: *Si quis suadente diabolo* (Caus. 14. qn. 4.). Si levis sit ictus, potest Episcopus ab excommunicatione absolvere; si gravis sit ictus, & enormis læsio, est casus Papæ reservatus.
2. Quando personæ Deo dicatæ opere vel cogitatione carnaliter peccant; tunc enim puritatem violant suorum corporum, quæ ad Deum pertinent sive ordinatione, sive professione religiosa.

Quoad *loca* sex modis sacrilegium committi potest, 1. homicidio sive voluntario, sive casuali (cap. *proposuisti. de Consecr. Eccles.*)
2. humani sanguinis effusione (cap. *eod.*)
3. opere conjugii, 4. sepultura excommunicati, 5. sepultura infidelis, 6. latrocinio seu furto juxta canonem *Quisquis causa* 17. quest. 4. quod tripliciter committitur, nempe 1. rem sacram furando in loco sacro: 2. rem non sacram in loco sacro, veluti ibi servatum
Godeau Theol. Mor. Pars I. H h de-

depositum : 3. rem sacram in loco non sacro.

Quoad *res* multiplici modo sacrilegium perpetratur. 1. Indigna Sacramentorum confessione. 2. Indigna eorumdem susceptione. 3. Irreverenti rerum sacrarum tractatione, vel temeraria illarum illusione, & dehonoratione. 4. In tolerabili sacrorum textuum ad res ludicras & amatorias &c. detorsione. Contra ejusmodi usus varios Ecclesia Canones edidit, censurisque in temerarios animadvertit, nec tamen omni suo zelo ingens hoc malum e medio tollere voluit.

Sacrilegium grave est peccatum; quia irreverentia rebus, personis, locisque sacris illatum in ipsum Deum reduntat, sicque raro aut nunquam materiæ parvitas, sed solus advertentium defectus quandoque levis peccati reatum inducit. Non unius infimæ, sed diversæ speciei sacrilegia dantur, unumque sua malitia alterum supererat. Non igitur confusaneæ sacrilegii narrationi acquiescere, sed in illius speciem ac modum indagare Confessarius debet.

C A P U T III.

Superstitionis definitio & divisio.

Quemadmodum Religio est verus Dei cultus, sic *superstitio*, quæ illi adversatur, falsus est & vana religio, qua aut indebitus cultus, aut aliter, quam jubetur Deo redditur. Exemplum causa, si quis modo veteris legis, aut infidelium

II. *Superstitionis definitio, & divisio.* 483

sacrificia Deo vellent reddere, indebito illum & illegitimo cultu coleret; abolita siquidem sunt veteris legis sacrificia, & ethnicorum caeremoniae veteris semper fuerunt. Ad hanc superstitionem pertinent falsæ Sanctorum reliquiae, aut falsa miracula, quæ Sanctorum reliquiis aut imaginibus facta falso narrantur: nec pia, quam præferunt, intentio a mortali peccato hoc mendacium excusat. Inanis quoque est cultus, qui spirituales finem non respicit; veluti candelarum numerus, quæ ante aliquam imaginem accenduntur, aut ejusdem generis exteriores aliæ actiones: item cultus ille, qui rubricis aut Ecclesiæ moribus adversatur. Hoc in divino Officio Parochi attendant, ne quid illi addant, ne quid demant contra id, quod tam sapienter Ecclesia statuit.

Est & alia longe iniquior superstitionis, quæ illi cultus redditur, cui reddi non debet. Hujusce superstitionis quinque sunt species; videlicet Idololatria, Magia, Divinatio, Vana observatio, & Maleficium.

Supervacaneum est de *Idololatria* differere, cum jam illa a Christianorum terris exulet. Est illa peccatum veræ religioni & fidei ex se oppositum, etenim sicut vera adoratio nequit existere, quam non præcedat lumen intellectus, quo ejus quem adoramus excellentiam cognoscimus; ita falsa adoratio, qualis est idololatria, adesse nequit, quin error in intellectu adsit, quo eo honore dignum falso judicemus, quem adoremus. Verum si fidei error abesset, & timore

H b 2 aliove

aliove affectu compulsi idololatriæ opus exercemus, exterior solum hæc esset idololatria, nec in foro interiori excommunicationi esset subiecta, quamvis eidem in exteriori foro subjiceretur, cum esse interior præsumatur.

CAPUT IV.

Divinationis descriptio ac varii modi.

Divinatio est dæmonis ope occultum aliquid inquirere, quod naturaliter sciri nequit. Porro dupliciter ope dæmonis aliquid potest inquiri, aut *expresse* certisque verbis illum invocando & consulendo: aut *tacite* & implicite, videlicet vanum aliquid vel inutile a dæmone traditum agendo, ut ejus ope occulta noscantur. Exempli gratia ut thesaurum quis inveniat, utitur versibus, quibus dæmonem rogat, ut sibi thesaurum ostendat: hæc est expressa invocatio. Puellæ ut sciant, quos habituræ sint sponso, illosque in somnio videant, in sancti Joannis Baptistæ pervigilio, dum cubile petunt, verba quædam recitant, quibus Jovem aut Lunam orant, ut sponso sibi ostendant: tacita hæc est & implicita invocatio. Idem de iis dicitur, qui ut perditas res inveniant, cribrum in gyrum agunt, vana interim verba quædam promittentes, quæ nihil significant. Nec excusatur satis, si quis profiteatur nolle se dæmonem invocare: sufficit enim id fieri, quod antea dæmon docuit.

Multiformiter respondet dæmon, aut apparentibus figuris quibusdam & speciebus, quod

V. *Divinationis descriptio ac varii modi.* 485

vocatur *præstigium*, aut in somnio, cum dormientes responsum a dæmone expectamus, aut defunctorum falsa resurrectione & apparitione, & hoc vocatur *necromantia*; aut per homines, in quibus ipse habitat, veluti Pithonissa, e cuius corpore dæmonem sanctus Paulus eiecit, aut per statuas & terrestria corpora, quæ est *geomantia*; aut figuris in aqua apparentibus, quæ est *hydromantia*, aut aereis figuris, quæ est *aeromantia*; aut figuris igneis, quæ est *pyromantia*; aut nominibus, quæ est *onomatomantia*, aut animalium visceribus, aviumque volatu, quod est veterum *haruspicium*, & auguriorum scientia. Omnia hæc diabolicæ invocationis genera mortalia peccata sunt gravia & enormia.

Divinatio, quæ ex Astrologia fit per naturales effectus, qui sunt pluvia, venti, & tempestatum mutationes, est permissa; at non item permissa est Astrologia *judiciaria*, quæ libera hominum eventa divinare præsumit, quam veluti vanam ac superstitiosam Ecclesia prohibuit. Nullam in homine, qui liber est, habere vim astra possunt; licet indirecte in liberas hominum actiones aliquatenus influant: cum ex astris temperamentorum varietas pendeat; nullam tamen necessitatem inferunt. Inter viros nobiles frequens est hæc curiositas, qui nativitatis suæ schemata conficiunt, & quasi ex divina revelatione præfagia inde sumunt, cum uni Dei providentiæ fidere deberent. Hæc inquisitio & credulitas peccata sunt mortalia. Tacitus, quem

supra retulimus, pulchre de Astrologis ait: *Genus hominum petentibus infidum, sperantibus fallax, quod in nostra civitate semper vetabitur, & retinebitur.*

Docet recens Casuista, non esse illum moralis peccati damnandum, qui ex Astrologi prædictione ecclesiasticam dignitatem sperans, Romam ideo pergeret, dummodo huic prædictioni non omnino fidat. Verum hæc opinio hominum ambitioni latam viam pandit, Dei vocationem ab ecclesiastico ordine amoveret: & Apostoli præceptum contemnit, qui ait: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron;* quare merito improbat. *quoque*

Alius docet, teneri Astrologum acceptam pecuniam reddere, si non media omnia adhibuit, ut ope dæmonis sciret, quod fecus scire nequit, sive sequatur effectus, sive non; si vim omnem artemque adhibuit, ut ex dæmone, quid eventurum sit, noscat, non teneri acceptam pecuniam restituere, ejus siquidem labor & industria pretio sunt æstimabilia: neque hoc teneri obveniens alteri sarcire, damnum, sed tunc solum, cum artem magicam non callat. Absurda æque ac impia hæc est opinio, quæ lucram lucrandi artem esse magiam docet divinis humanisque legibus veritam. Divinæ humanæque leges hoc pacto destruuntur: nec tam absolum errorem ullus umquam ante hunc Astrologum docuit.

Divinationis species quædam sunt sortis, quæ tripliciter dividuntur. Aliæ pure, sunt divinationis

Divinationis descriptio ac varii modi. 487

divinatoriæ, ut futurum quidpiam vel occultum sciatur, & plerumque peccata sunt mortalia, quia in illis tacite diabolus invocatur: nisi expresse a Deo solo expectetur responsio, sicuti cum Saul super Jonatha forte usus est.

Aliæ sunt sortes *divisoriæ*, ut quid ad singulos spectet sciatur. Licitæ hæc sunt, si tria adsint. *Primo*, ut omnis absit injustitia, quæ certe adesset, si in plures fortiretur, quod ad unum spectat; aut si a sorte is excluderetur, qui æquale cum aliis jus habet. *Secundo*, ne quid detrimenti capiat respublica, veluti si forte munera publica indignis tribuerentur. *Tertio*, ne dignitates, aut Ecclesiastica Beneficia sortiantur, quæ sortiri non licet, cum ad hæc divina requiratur vocatio. In actis supra duos sortem miserunt Apostoli; sed Deum ante exorant ut ostenderet, quem in Judæ locum elegisset. Modo tamen hæc praxis vetita est.

Aliæ denique sunt *consultoriæ*, ut sciatur quid in rebus dubiis sit agendum: sunt vero licitæ, si omne diabolicum absit commercium, & istæ tres adsint conditiones, 1. ut in necessitate id fiat, alioquin esset Dei tentatio. Exempli gratia nescit Episcopus quem e Presbyteris eligat, ut ægrotis ministret, cum omnes æque digni sint, & pari zelo ferventes: forte tunc uti posset, ut Dei voluntatem intelligeret, 2. reverenter fors est mittenda, oportet enim ut reverentia debita Deus consulatur, 3. in profanis rebus, vel malis forte uti non licet.

CAPUT V.

Vana observantiæ notio & species.

Vana observantiæ est superstitio, qua inutilibus rebus utimur, quæ nullam neque divinam neque naturalem vim habent. Quadrifariam dividitur. Prima vanæ observantiæ species est, quando scientiam acquirere nitimur verbis, quibusdam, & jejuniis, aut figurarum, & inutilium inanumque rerum inspectione, eam velut infusam habere cupientes absque studii labore, quo passim & naturaliter ex Dei ordinatione scientia acquiritur: qui hæc agit, lethalius peccat.

Altera vanæ observantiæ species est ad obtemperandam sanitatem, cum cæremoniæ quædam adhibentur, aut certa verba proferuntur, aut quædam signa fiunt, ut hominum vel animalium morbi depellantur. Hæc apud rusticos frequenter usurpantur, inter quos anus pleræque hominum & animalium morbos verbis aut superstitiosis actionibus se depellere profitentur. Quando ex ignorantia, aut magna simplicitate id fiat, veniale tantum peccatum committitur, verum si postquam vanitatis & periculi actionis suæ persona est admonita, hanc exercere pergit, tacite diabolum invocare censetur, quod certo mortale peccatum est.

Tertia ejusdem species est, cum fortuitos observamus eventus, & ex his prospera aut adversa eventura prænunciantur; veluti si prius

Vanæ observantiæ notio & species. 489

pedem sinistrum gradientes moveamus, aut in
januæ limine domo exeuntes offendamus, aut
dum aliquid hujusmodi agimus. Vanæ & ridi-
culæ sunt hæ observationes; sed plerumque
peccata tantum sunt venialia, nisi his jam moni-
ti obstinate adhæreamus.

Quarta vanæ observantiæ species est circa
reliquias, sive veras, sive falsas: circa veras,
quando illas vanis cæremoniis gestamus, veluti
si quis Sancti reliquias hoc non alio involutas
panno gestaret, aut hæc non illa diei hora; aut
si hisce potius circumstantiis quam ipsis fida-
mus reliquiis, quod interdum esse potest morta-
le peccatum.

Locus hic est, ut aliquid de *Scapularis* de-
votione subjiciam. Hanc minime vituperare
volo, cum & sanctæ Virginis honorem respiciat,
& a Pontificibus plerisque ditata sit indulgentiis;
verum necessarium existimo Confessarios mone-
re, ut a vana confidentia, quam huic devotioni
adhibent, homines retrahant. Putant, si sca-
pulare gerant, se numquam absque confessione
interituros; & hac nixi fiducia vitam omnem in
peccatis ducunt. Plerique in duello pugnant,
sperantes non fore se in ea pugna interficiendos.
Horribilis hæc est superstitio, & diaboli dolus,
quo sanctam institutionem in scandalum & im-
penitentiam mutat. Hujusmodi devotionem
sancta Virgo non probat; illique irrogatur inju-
ria, si ejus veste contacti, Filium suum offendi-
mus. Verus Christiani habitus est Christus
Jesus juxta Apostolum, qui ait: *Induite novum*
H h 5 homi-

hominem, qui secundum Deum creatus est (Ephes. 4.). Scapularia sancti Francisci, vel sancti Augustini cingula tunc juvant, cum supra proprium christiani habitum hæc gestamus, & sumus veluti media ut digne illo vestiamur. At penitentiae inimici homines hæc exterius signa libenter gerunt, ex quibus nil molestiae capiunt, & temere peccatorum suorum veniam sperant propter indulgentias, quæ hujusmodi signis sunt conjunctæ: verum si non peniteant, ignis æterni pœna Deus illos damnabit.

Quatuor hisce notis vanæ observantiæ nascuntur. *Prima* est, cum verborum efficacia omnis in vanis quibusdam circumstantiis constituitur; veluti si ad depellendam infirmitatem tria *Ave* ante Solis ortum essent recitanda. *Secunda* est, si nomina aut characteres, quibus utimur, incognita omnino vel obscura sunt, sicut ut passim in schedis evenit, quibus sanari febres creduntur. *Tertia* est, cum vanum est id quod peragitur. *Quarta* est, cum falsa quædam apocrypha usurpantur; veluti cum sancto Petro ridicula quædam dixisse Dominus perhibetur. Hujusmodi signis, quæ in plebe occurrunt, vanam observantiam dignoscere, & vitare possumus (a).

CAPUT

(a) Superstitiosa observantia &c. plerisque in Directoribus reservatus est casus, si nempe peccata mortalis malitiam attingit. Omnes proinde circumstantias, ac præcipue illam personæ rite considerare Confessarius debet, ne ex præcipitanti peccet.

CAPUT VI.

Magiæ notio, & signa.

Magia est facultas ea, quæ naturæ vires superant, patrandi, ope dæmonis, qui per magos operatur, iis fingens obtemperare, ut eos fallat, sibi que subjiciat. Diabolica hæc ars oritur ex prava curiositate, quæ homini lapio est naturalis, illumque ad extraordinaria experienda, & ad aliis incognita scrutanda impellit: quod scientiam quodammodo æmuletur, quam a Deo in creatione homo acceperat. Deo hæc ars directe opponitur: dæmoni siquidem honorem soli Deo debitum tribuit, & dæmonis ope id scire & facere satagit, quod Deo opitulante fieri solum potest. Maxima severitate in lege veteri Magia prohibebatur. In Levitico legitur: *Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid discitemini, ut polluantur per eos (cap. 19.)*; in Exodo vero: *Maleficos non patieris vivere (cap. 22.)*. Hæc prohibitio, qua dæmonis adoratio quælibet & invocatio vetatur, ad naturalem legem non minus, quam ad scriptam, & evangelicam pertinet. Populi omnes magos sunt detestati; & a Romanis vetita fuit magia, qui hujusce artis libros, quos in sepulchro suo Rex Numa claudi jusserat, ne ederentur, combusserunt.

Natu-

peccatum reservatum esse judicet ubi nullum est, aut econtra. Rarius hanc reservationem simplices mulierculæ, aut rustici; frequentius versuti decoctores, & circumforanei &c. incurrunt.

Naturalis hujusce prohibitionis causa est, quia dæmon acerrimus est Dei hostis, qui, si fieri posset, Deum vellet destruere, ut honorem illi debitum sibi usurparet, & ipse in orbe dominaretur. Naturæ lex docet, non licere subditis cum Regis hostibus fædus inire: Dei autem hostes sunt dæmones, quorum odium invenimus, dum magiam exercemus, sive expresse id fiat, sive implicite: *expresse* id fit, quando cum dæmone ipso, vel cum ejus ministro peccamus; *implicite*, cum verbum aliquod profertur, aut aliqua fit actio, quibus operari dæmon solet. In extrema aliquis necessitate posset calamitatem sibi ab hoste Principis opem accipere, quin propterea esset proditor. At non idem de dæmone est statuendum: hominum universalis & supremus Rex est Deus, omniumque Dominus, quæ intra se vel extra homines habent, vel opera exercent; cumque nil a dæmone nisi Deo permittente possint homines accipere, quid quid ab ipso accipiant, eorum plerumque salus obest. Quamobrem frustra a dæmone quaeritur, quod a solo Deo est expectandum.

Non semper expressa est dæmonis invocatio, interdum est *tacita*. Id autem evenit *primo*, quando verba proferuntur, quæ non expresse propositum effectum significant: *secundo*, quando figuræ fiunt, veluti circuli, quadranguli, &c. *tertio*, quando verbis falsa & apocrypha miscentur: *quarto*, cum inutiles ad propositum conditiones usurpantur, veluti in tali charactere scribere, vel adhibere herbam, quæ tali die sit

collecta; quæ quidem a pluribus fiunt, quin
dæmonis ope uti intendant: *quinto*, cum effe-
ctus media, quibus utimur, superant, veluti
si philtris, aut amatoriiis potionibus utamur, ut
quempiam ad amandum vel odiendum excitemus.
Omnis hujusmodi invocatio est magia quædam;
ac proinde mortale est peccatum, cum ea utens
dubitare merito potest, ne dæmonis ope sequa-
tur effectus, nec tamen invocationem omit-
tit (a).

Non

(a) Magorum potestatem, & sagarum artes pleri-
que nostri ævi Doctores tamquam inania phan-
tasie deliramenta rident, eaque omnia, de quib-
us sagæ se jactant, nonnisi in imaginaria illu-
sione consistere asserunt; propter malam tamen
nocendi voluntatem, aliaque adnexa vitia ejus-
modi homines pœnis tam canonicis, quam civi-
libus omnino subjiciendos esse, uno ore omnes
fatentur. Quodsi tale monstrum ad confessionale
venerit, caute cum eo procedere Confessarius
debet, sitque sincera, anve ficta confessio ex
circumstantiis advertere. Tum de inito cum
dæmone pacto inquirat, illius dissolutionem, &
ejurationem petat; sublati omnibus pacti signis;
non tamen (prout recte P. Schram monet) est
necesse, ut pœnitens illud, quo fors se obligavit,
chirographum a dæmone repetat, & impetret.
Examen postmodum circa ea, quæ magiam
comitari solent, vitia instituatur, fiatque quæ-
stio 1. de hæresi, & apostasia a fide, 2. de
blasphemiis contra Deum, Christum &c. 3. de
sacrilegæ S. Eucharistiæ abusu, 4. de supersti-
tioso cultu dæmoni exhibito, 5. de nefanda
luxuria, 6. de damnis proximo illatis aut saltem
intentatis, 6. de seductione & scandalo. Hisce
per-

Non sunt magicæ arti adscribendi quidam effectus pure naturales, licet rari. Habet natura arcana quædam mysteria: quod si plantarum & mineralium vim, astrorumque cursum, aspectus, & influentias probe noverimus, profecto mira plura patrarem, qualia Philosophi quidam patrarunt, qui Magi sunt habiti: hoc nomine plerique docti viri ab indocto vulgo sacralis nequioribus sunt appellati. Verum a miris hisce rarisque procurandis effectibus prudenter est temperandum, ni ex his aliqua Dei gloria, aut proximi utilitas expectetur. In his curiositas plerumque & vanitas adest, quæ duo verum Christianum sectari dedecet.

CAPUT VII.

Maleficii descriptio & divisio.

Maleficium sic definitur, ars nocendi aliis operis dæmonis. Dupliciter dividitur; aliud enim est maleficium amatorium, aliud veneficium. *Amatorium*, ad amandum excitat, mentem rati-

peractis Confessarius, præsertim juvenis, spiritualia interim remedia videlicet magnam in Deum fiduciam, sanctissimorum Nominum invocationem, sanctæ Crucis venerationem, sacramentorum frequentationem &c. poenitenti suadeat, absolutionem, quantum circumstantiæ permittunt, nonnihil differat, & circa specialia quædam virum doctum, pium, aut veteranum Confessarium consulat, ejusque prudens consilium rati sequatur, sicque aut veri poenitentis promovenda salutem, aut astuti impostoris dolos, & veritatias eludet.

bens, sanguinem inflammans, & ad luxuriam provocans potionibus, aut virgis, aut aliis huiusmodi. Item contra aliquem hoc maleficio odium excitatur, sicut inter maritum & uxorem evenit, qua re a conjugii opere exercendo impediuntur. *Veneficum* vero varios creans morbos corporis sanitati obest; vel animalibus nocet, & agrotare facit; aut agris nocet, grandine, tempestate, aut sterilitate. Id sæpe in villis magi conficiunt, Deo permittente, vel ut populos puniat, vel ut exorcismorum Ecclesiæ vim, & Sanctorum protectionem ostendat.

Nulla est fasciatio, quæ hominum voluntates ad amorem vel odium cogere possit. Una amoris comparandi ars est, quam tradit Poeta inquiens: *Ut ameris amabilis esto*. Fasciatio mentem plerumque turbat, & amentiam potius quam amorem creat, ut sæpius experientia innotuit.

In maleficio inquirere debet Confessarius quale pactum, & quomodo cum dæmone sit initum. An magus Christi fidei & Sacramentis renunciare promiserit: quod si in hac promissione aliquis adfuerit circa fidem error, fidei dogmata falsa putando, aut sanctificandi vim Sacramentis demendo, tunc pacto conjuncta est hæresis. Verum licet absit huiusmodi error, unius tamen pacti & maleficii malitia mortale est peccatum valde enorme.

2. Inquirendum est, an aliquo modo magus dæmonem adoraverit; & an crediderit honorem aliquem dæmoni tamquam debitum esse præstare.

standum, illumque posse humanam voluntatem flectere, dum dæmonis opem petit, ut alium ad amandum vel odiendum impellat.

3. Maleficium ipsum est considerandum, & scrutari oportet, an in eo conficiendo sacri aliquid admisceatur, veluti Aqua benedicta, Oleum sanctum, Cereus benedictus, aut (horrendum dictu) sanctissima Eucharistia. Diabolus enim acerrimus Dei hostis sanctioribus rebus Dei cultui dicatis in fortilegiis utitur; quo pacto simplices fallit, qui peccare minime putant, dum verbis sacrae Scripturae utuntur, aut ecclesiasticis orationibus, aut rebus iis, quæ fidei lium venerationem suapte natura merentur.

Damnum quoque est attendendum, quod proximo maleficium affert, ejus nempe personae ejusve bonis; unde restitutionis obligatio oritur (a).

In hanc etiam materiam recentes Casuistae perniciosas opiniones invexere. Doctet Casuista quidam, audientem pactum ab alio cum dæmone fieri, ut thesaurum celet, possit

(a) Qui philtro proximum in amentiam conjecit, vel maleficiis ad noxium quid agendum compulsit, graviter contra justitiam peccavit, tollere maleficia tenetur, quantum potest, ac inde secuta damna reparare. Etiam pro ablato memoriae aut rationis usu quamdam restitutionem pecuniariam esse faciendam cum nonnullis Sotus existimat: alii ejusmodi bona pretio quovis superiora, adeoque minime compensabilia esse putant, & restitutionem solis damnis emergentibus commensuratam exigunt.

posse signum facere contrarium illi, quod alius fecit, ut thesaurum dæmoni custodiendum traderet, ne illum amplius dæmon custodiat; verum nonne dæmoni hoc pacto creditur, qui thesaurum, rogatus quamvis, custodire non est sollicitus; & superstitiosa observantur signa, quorum ipse est auctor? Non ille depositum thesaurum curat, sed illius animam, qui sibi credit, & propterea superstitionibus utitur, ut ut dæmon creditum thesaurum custodiat, vel deferat.

Quærit idem Auctor, an maleficium maleficio tollere liceat? Respondet, si absolute petas ab eo, qui maleficium fecit, ut illud tollat, licet scias posse illum alio maleficio, quo forte utetur, id efficere, probabile est posse te licite illum impellere ad maleficium tollendum. Addit Casuista alius, non esse illos superstitiosos, qui verbis ex Psalmis, aliisque orationibus excerptis morbos sanant; licere quoque verbis sacris uti ad canum latratum impediendum, & ad sanguinis sistendam effusionem; dummodo certo non expectetur effectus, & vanæ si quæ sunt averruncentur cæremoniæ. En ridiculam exceptionem; siquidem licitum putat hic Auctor hos eventus probabiliter a dæmonis vi expectare, & probabile cum illo commercium habere. Verum nonne quodlibet cum dæmone commercium debita Dei adorationi adversatur? Quis sanctorum Patrum sortilegia damnans vana hac distinctione usus est? Hancne excusationem sæcularis iudex admitteret, si magus reponeret, se

artis suæ effectum cum certitudine minime sperasse? Quamvis ethnicæ sint vanæ hæc cæremoniæ, non eas diabolus adhibere detrectat; sanctis tamen sacrisque cæremoniis libentius utitur, ut eas violans majorem Deo inferat injuriam.

Hi sæpe magi appellantur, qui solum sunt malefici. Magi dæmonis ope utuntur, ut potentiam jactent, vel ut futura & occulta noscant, verum malefici utuntur dæmone, ut proximo noceant, sive in corpore, sive in bonis, veluti in gregibus aut agris, grandinibus, aut violentis imbribus a dæmone immixtis. Hæc dæmon Deo permittente operatur mediis nobis incognitis, quæ tamen naturalem vim non superant.

His maleficiis aut verba sacra, aut res sacra, veluti Aqua benedicta, vel Olea sacra semper miscentur: hocque sacrarum rerum abusu dæmonis superbia gaudet, suoque honori deputat hæc sibi offerri, Deoque eripi, cujus cultui sunt dicata.

Quæri potest, an liceat a malefico petere, ut maleficium alio maleficio destruat?

Respondendum est, id minime licere; siquidem maleficium est de se malum, & maleficium hoc esset communicare peccato, illique animum præbere dæmonem iterum invocandi. Satis est uti Ecclesiæ precibus, quas ipsa ad maleficium sananda præscripsit, propriamque calamitatem patienter ferre. Verum si absque maleficio posset maleficium tolli, id liceret, quia tunc solum diaboli opus destrueretur.

Ante

711. *Canonica superstitiosorum pœnæ. 499*

Antequam hanc materiam absolvam, recensitorum aliquot Casuistarum est absurda opinio perpendenda, qui docent Astrologum pecuniam, quam, ut vaticinaretur, accepit, teneri restituere, si astra consuluit; non vero ad restitutionem teneri, si dæmonem consulat, quia hæc consultatio studium & laborem postulat. Astrorum contemplatio est innocens, quamvis ad futura investiganda non proffit; ast invocatio dæmonis semper est illicita, & propterea dæmonis invocandi labor justus nequit esse titulus pactum pretium exigendi. Hoc pacto in hominum commercium ars magica, tamquam ars licita ad caprandum lucrum, importatur; quod omnino est dictu nefas.

C A P U T VIII.

Canonica superstitiosorum pœnæ.

Qui post discessionem a catholica Ecclesia, de peccato suo vere dolens ad illam redit, penitentiam agat decem annis, quibus expletis ad communionem admittatur (*Pœnit. Rom. tit. 30. c. 4.*).

Qui dæmoni immolaverit, decem annis penitentiam agat (*ibid. c. 9.*).

Qui Ethnicorum more elementa coluit, aut superstitiosa signa observavit, vel in ferendis arboribus, vel in domibus ædificandis, vel in seminandis frugibus, vel in contrahendo conjugio, duobus annis penitentiam agat legitimis feriis, idest secunda, quarta, & sexta (*ibid. c. 14.*).

Qui cum Judæo cibum sumpsit, decem diebus pane & aqua jejuner (*Conc. Elib. c. 53.*).

Qui incantationes diabolicasque divinationes peregit, septem annis pœnitentiam agat (*Pœnit. Rom. c. 26.*).

Mulier sortilega per annum pœnitentiam agat, aut juxta alium canonem annis septem (*ibid. t. 6. c. 2.*).

Qui cum incantationis verbis medicas herbas collegerit, viginti diebus pœnitentiam agat (*Ivo Cornot. part. 12. c. 36.*).

Qui Magos consulit, aut domum suam lestrat, ut aliquid arte magica sciat, quinque annis pœnitentiam agat (*Pœnit. Rom. tit. 6. c. 5.*).

Qui domum suam magicis cantionibus purgat, aut quid simile agit, vel fieri permittit, aut consulit, quinque annis pœnitentiam agat (*ibid. c. 11.*).

Qui in aliorum agros tempestatem exercit, septem annis pœnitentiam agat, quorum tribus pane & aqua jejunabit (*Conc. Ancyr. c. 23.*).

Qui magicis artibus fidem adhibuerit, aut iisdem participaverit, legitimis feriis per annum jejunabit (*Pœnit. Rom. tit. 6.*).

Qui fascinationem verbis exercuerit, tribus Quadragesimis pane & aqua jejunabit, ante videlicet Nativitatem Domini, ante ejusdem Resurrectionem, & per tredecim dies ante Nativitatem sancti Joannis Baptistæ (*Pœnit. Beatus c. 1.*).

Qui futurorum sortem in libris aut tabellis quæsierit, quadraginta diebus pœnitentiam agat (*Ivo part. 11. c. 24.*).

Simonie notio, & divisio traditur. 501

Qui superstitiosis instrumentis res perditas
requireret, duobus annis pœnitentiam ageret
(*Pœnit. Rom. tit. 6. cap. 7.*).

Qui aliquid manducabit, aut biber, aut se-
cum feret, ut Dei judicia impediat aut evertat,
pœnitentiam ageret ut magus (*ibid. c. 6.*).

SECTIO VI.

DE
SIMONIA.

CAPUT I.

Simonie notio, & divisio traditur.

Mare magnum ingredimur, ubi plerique ab-
sorpti sunt, scientes nonnulli ac volentes,
ignorantes alii. Hoc semper malo vexata est
Ecclesia; & sub prima & secunda Regum nostro-
rum stirpe Gallica præsertim Ecclesia hoc morbo
afflicta est. Ut malo huic remedium afferreret
sanctus Gregorius magnus plures ad Galliæ Re-
ges, & ad Brunichildam Reginam litteras dedit;
pluresque Synodos coegere Episcopi, ut hanc
pestem averterent. Nostro hoc ævo vix hic
morbus se prodit. Verum nonnulla sophismata
recentiores Casuistæ excogitarunt, ut Simonie
timorem omnem eliminarent; & si illorum ad-
mittatur doctrina, nulla jam Simonia committi
potest, adeo multa reperere, ut Dignitatum &

Beneficiorum cupidos palparent, eorumque ambitionem & avaritiam foverent. Eorum celebris distinctio inter *pretium* & *causam*, viam Simoniae scandalose aperit; docent enim non posse profecto pecunia Beneficium acquiri, sed posse quidem Collatori pecuniam dari, ut ad Beneficium conferendum determinetur: satis vero esse ad Simoniae labem vitandam, ut quis habitualiter nolit rei temporali spiritualem æquiparare. Ulterius alter progreditur, docetque nullam ab illo simoniam committi, qui pecuniam promittens Beneficium accipit, si hanc solvendi intentionem non habet. Si vera sint hæc axioma, jam ab orbe simonia omnis exulat. Quis enim, quod in Beneficio spirituale est, pecunia comparare velit? Nonne sola in hoc temporalia spectantur? Conveniunt omnes Jurisperiti contrarius formam non in actuali solutione consistere, sed in contrahentium voluntate. Paucos ante annos ab illustrissimis Galliae Episcopis censuræ confixæ sunt propositiones istæ omnes, & Theologica Parisiensi Facultate damnatæ.

Hæc adnumero in Romana Curia degentium inventiones, quibus Beneficia impune emunt, saltem coram terræ iudicibus; tales sunt pensionum anticipatæ solutiones, capellarum erectiones, aliaque similia nimium in praxi frequentia. At invisibilis Iudex haud juxta hæc sophismata sententiam feret; his siquidem araneæ telæ nequeunt peccatores abscondi.

Simoniam itaque studiosa voluntas est emendare aut vendendi rem spirituales pro temporali vel econtra

contra. Unde tria ad simoniæ peccatum concurrunt, videlicet res spiritualis ceu *merx*, res temporalis ceu *pretium*, & voluntas seu intentio illam mercem pro isto pretio comparandi, aut dandi. Horum quodlibet succincta explicatione dilucidare libet, ut simoniæ virus & facilius dignosci, & cautius vitari queat.

Res *spiritualis* esse potest vel *in se*, ut Sacramenta, reliquiæ, gratia, indulgentiæ &c. vel ex suo *sine* intime cum spirituali connexa, uti proventus beneficiales, studium concionis, catechesis, jus Patronatus, aut quælibet ad animæ salutem directe tendens actio.

Pretii temporalis nomine non modo pecunia sed quodvis aliud æquivalens subintelligendum venit. Unde trifariam illud Theologi dividunt, nimirum in munus a manu, a lingua, ab obsequio. Per *munus a manu* pecunias, annulos, vestes, frumenta, aut alia pretiosa: per *munus a lingua* patrocinium, favorem, vel commendationem animo quidquam spirituale impetrandi factam designant, uti si collatoris famulum commendatione promoveas, ut hic vicissim protrocinando quoddam beneficium a suo Domino tibi impetret. Per *munus ab obsequio*, quodlibet servitium Prælati vel Collatori præstitum denotatur, si nempe eo animo illud quis subiret, ut pro retributione ecclesiasticum Beneficium reporteret. Hoc considerent, qui munus Eleemosynarii aut aliud apud Episcopum suscipiunt, si enigm hujus muneris exercitio ad obtinendum

Beneficium viam sibi sternere intendunt, verum
simoniam committunt.

Voluntas, seu intentio in simoniaco ea sufficit, qua temporale dare vel offerre pro spiritalis obtentione velit, sive dein hoc temporale ut strictum pretium, sive ut alliciens motuum respectu ad spirituale intendant; sive hanc suam intentionem verbis exprimat, & in pactum deducat, sive intus in corde contineat (a). Profecto, Simon Magus (a quo hoc vitium nomen traxit), dure increpatus a sancto Petro, fuit eo quod existimavit donum Dei pecunia possideri (Act. 8.); & tamen nude pecuniam obtulit, ut cui ipse manum imposuisset, Spiritum sanctum acciperet. Juxta nova Casuistarum principia Simon excusare se potuisset, ac dicere, non pro dono spiritali, sed ad captandam

(a) Innocentius XI. has damnavit propositiones: *Dare temporale pro spiritali non est Simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, sed dumtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale solum gratuita compensatio pro spiritali, aut e contra.* n. 45. Et id quoque locum habet, etiam si temporale sit principale motivum dandi spirituale, imo etiam si sit finis ipsius rei spiritalis, si illud pluri aestimetur, quam res spiritalis. n. 46. Et Can. ex multis. 1. quæst. 3. Alexander III. testatur, Chalcedonense Concilium condemnasse eos, qui Ecclesie Beneficium interventu pecunie acquirunt. Quia nempe huiusmodi pecunie, aut alia munera pro fine quidem intermedio, aut proximo benevolentiae &c. captationem, pro ultimo et præcipuo rei spiritalis obtentionem respiciunt.

Apostolorum benevolentiam oblatas a se pecunias fuisse. Ast Ficulneæ istæ distinctiones quandoque apud homines, numquam apud Deum valent (a).

Peccatum grave simoniam esse sanctus Petrus ostendit, qui justo zelo succensus ad Simonem dixit: *Pecunia tua tecum sit in perditionem; quia donum Dei existimasti pecunia possideri* (Act. 8.). Simoniac pravitatem triplici ex capite sanctus Thomas (2. 2. quæst. 100. art. 1.) demonstrat „ 1. Quia res spiritualis non potest aliquo pretio terreno compensari, ut de sapientia dicitur: *Pretiosior est cunctis opibus* (Proverb. 3.). 2. Quia id non potest esse debita venditionis materia, cujus venditor non est dominus; Prælati autem Ecclesiæ non est dominus spiritualium rerum, sed dispensator

(a) Tunc moraliter loquendo (ait P. Antoine Tr. de Virt. Relig. art. 3. Q. 2.) & in æstimatione prudentum temporale re ipsa se habet ut *pretium*; cum non datur *alio titulo*, quam ad obtinendum spirituale, nec confertur spirituale nisi ad temporale obtinendum. Sicut enim dans munus iudici ut motivum ad obtinendam sententiam iniquam, dicitur emere iustitiam; & iudex illam ferens propter munera accepta dicitur vendere iustitiam; ita qui dat temporale, ut moveat alium ad dandum Beneficium, emit virtualiter beneficium, & qui confert beneficium propter munera data, illud vendit, & vere tunc datur unum loco alterius. Alioqui nemo subtilitatis metaphysicæ peritus posset umquam Simoniam committere.

„fator secundum illud: *Sic nos existimet homo*
 „*ut ministros Christi, & dispensatores My-*
 „*riorum Dei* (1. Cor. 4.). 3. Quia venditio
 „repugnat spiritualium origini, quæ ex gratia
 „voluntate Dei proveniunt: unde & Dominus
 dicit: *Gratis accepistis, gratis date* (Matth.
 10.). Ex hac angelici Præceptoris doctrina
 aperte sequitur, Simoniam non unam sed tripli-
 cem videlicet sacrilegii, irreligiositatis, ac impietatis
 stitiæ deordinationem involvere; quam numquam
 materiæ levitas, sed sola inculcata inadverten-
 tia, aut ignorantia minuit. Hinc qui pro
 spirituali vel leviusculum munus confert, aut
 accipit æque grave vel gravius peccatum committit;
 quia rem inæstimabilem vili adeo pretio
 appendit (a).

CAPUT II.

Communes Simonie divisiones adducuntur.

Simoniam in eam quæ juri divino, & eam quæ
 juri humano est inimica, dividitur. Prior
 rei spiritualis sive expressa, sive tacita, prior
 supra exposuimus, venditione vel emptione
 committitur, estque intrinsece ac graviter mala,
 seu (ut scholæ loquuntur) prohibita quia male;
 posterior in arbitraria Beneficiorum permutatio-

(a) Huc damnata ab Alexandro VII. propositio spe-
 rat: *Non est contra justitiam Beneficia non con-*
ferre gratis, quia collator conferens illa Beneficia
ecclesiastica pecunia interveniente, non exigit illam
pro collatione Beneficii, sed veluti pro emolumento
temporali, quod tibi conferre non tenebatur, n. 22.

ae consistit, estque mala quia prohibita; hujusmodi autem permutationes non obtenta prius licentia fieri Ecclesia prohibuit; ut res sacrae, ab avaritiae mercatura immunes manerent; debitusque iisdem fervaretur honos.

Huic primariae adhuc alia in mentalem, conventionalem & realem divisio accedit. *Simoniam mentalem* nihil aliud est, quam interna simoniaca intentio, quae ad actionem quamdam externam impellit, vel eandem comitatur. Ut si Canonicus primario propter distributiones choram adeat; propter stipendium celebret, quin prava ipsius voluntas foris appareat (a).

Conventionalis Simonia est pactum expressum vel tacitum circa rem spiritualem emendam aut vendendam, necdum tamen executioni mandatum. Pactum *expressum* fit, quando clavis, perspicuisque verbis quis paciscitur se illam pecuniam dare, ut illud exempli gratia Beneficium acquirat: *tacitum* est, quando quis signo aliquo votum alterius sibi comparat, aut ad dandum spirituale inducit, veluti si illi, dum Capitulum ingreditur marsupium ostendatur argento plenum, cujus obtinendi spe votum suum daret, ut alius Canonicatum consequeretur.

Realis

(a) Hinc per *Simoniam mentalem* non mere internum propositum, sed actum externum cum occulta simoniaca intentione positum intelligunt. Nihilominus sicuti internum propositum furandi ad speciem furti, ita & ejusmodi propositum ad *Simoniam* reducitur, ea tamen conditione, ut poenae canonicae in Simonicos latae, ad hanc mere internam simoniam minime sese extendant.

Realis simonia pactum est, utrinque executioni mandatum, sive dein pretium complete sive incomplete fuerit solutum. Quod si perfecta conventionione unius solum, puta vel rei spiritualis, vel temporalis facta traditio sit, usque dum mutua fiat, simonia ex conventionali, & reali *mixta* erit.

Præter hasce adhuc alia simoniaca lues ecclesiasticos inficit, magnasque in sancta Ecclesia ruinas causat. Eam *confidentialem* vocant, & describunt, quod sit pactum expressum vel tacitum, quo ille, cui procuratum, aut resignatum Beneficium fuit, obligatur, ut procuratori vel resignanti certam pensionem præstet, aut Beneficium ipsum suo tempore resignanti, vel tercio cuidam iterum resignet. Malo huic nomini ingravescenti ut Romani Pontifices Pius IV. & Pius V. obviarent, solemnes Bullas ediderunt, quibus antiquæ sunt innovatæ pœnæ, ac plures superadditæ. Has quarto in capite producemus (a).

(a) Sanctus Pius V. in Bulla *Intolerabilis* simoniæ confidentiæ modos *pensione*, *accessu*, *ingressu* & *regressu* complectitur. *Pensio* est pars reddituum a resignatario resignanti solvenda. *Accessus* est jus adeundi beneficium interea alteri collatum quam primum in aliquo tertio, in cuius favorem intermedia facta est collatio, impedimentum attis &c. cessat. *Ingressus* dicitur jus de novo adeundi Beneficium, ante cæptam possessionem alteri cessum, quam primum ille alter aliud Beneficium obtinuerit, aut morte raptus fuerit.

II. *Communes Simoniae divisiones* &c. 509

Simoniam juri divino adversam ab ecclesiastica distinguendi regula hæc esto. Quoties res in se spiritualis aut cum spirituali arcte *connexa* pro temporali datur, simonia juri divino tam naturali quam positivo repugnans perpetratur. Qui vero rem spiritualement pro spirituali, vel temporalem pro temporali largitur, commutat &c. cujus largitionem, commutationem propter simoniæ intentionis, & damni spiritualis periculum Ecclesia prohibuit, simoniam ecclesiasticam committit, sive dein mala intentio, aut damnum adsit sive non.

Simoniam itaque proprie talem, ac jure divino prohibitam committunt 1. *Parochi* qui pro Sacramentorum administratione taxam pecuniariam rigide quasi mercedem a rusticis, etiam pauperibus, extorquent, aut quod damnabilius est, debitoribus morosis, usquedum solverint, conferre salutis pignora renuunt &c. 2. Qui Missas propter stipendium celebrant, secluso hoc non celebraturi. Stipendium tamen secundo sustentationis causa intendere, culpa vacat (a). 3. *Cano-*

Regressus est jus de novo adeundi Beneficium aliquando actu possessum, alteri cessum, quamprimum cessionarius vel obierit, vel ad aliud Beneficium promotus fuerit. Omnes isti modi seclusa Episcopi licentia simoniaci audiunt.

(a) Duplex in celebratione Missæ, vel alio quocunque spirituali exercitio spectari labor potest, unus operi *intrinsecus*, & inseparabilis uti lectio, cæremoniæ, & pro hoc quidquam temporale intendere, aut accipere simoniacum foret: alius *extrinsecus*,

3. *Canonici* qui sua in choro presentia temporale lucrum magis quam Dei laudem, ac fidelium ædificationem intendunt. 4. Qui politionibus laceffiti suum votum vendunt; aut adulatione ut alteri Beneficium conferat, Principem vel Episcopum adducunt. 5. Qui pro Beneficio resignato alium favorem, puta sororis ad nuptiarum commendationem, aut reciprocam Beneficii resignationem in gratiam tertii aliquando faciendam exigunt. 6. *Patroni*, qui jus patronatus vendunt, aut fundum, cui hoc jus est adnexum, pluris aestimant. 7. *Religiosi*, qui pro susceptione ad sacrum ordinem, vel Professione, vel sustentationis aliquid exigunt, nisi forsan monasterio fundi deficerent, aut pro supernumerariis alendo non sufficerent. 8. *Mercatores & circumforanei*, qui cruces, rosaria &c. eoquod benedicta sint, majore, vel omnino summo in pretio vendunt.

Simonix ecclesiasticæ rei sunt 1. *Vendentes aliqua ecclesiastica munera, quæ temporaliter*

cus, & separabilis ab opere, non tamen ab officio uti provisoria excursio ad ægrotum remotum re in villa decumbentem, & pro hoc aliquid exigi absque simonia nequit: alius denique labor & operi & officio omnino extrinsecus & ab utroque separabilis, qualis foret si privatus Sacerdos, vel Parochus ex Beneficio non obligatus constitueretur ad celebrandam Missam in Ecclesia duobus leucis distante; & pro hoc citra simoniæ crimen juste quidquam exigitur. Ita D. Amort. Tom. 1. Tr. 3. Sect. 2. §. 9. n. 25.) citans pro se Tolentum, Catalanum, Valentiam, & alios.

tantum administrationem respiciunt, uti officium
economi, Sacristæ, Procuratoris, Advocati Ec-
clesiæ; cum rebus tamen Deo dicatis nexum
habent (*can. Salvator. 1. quæst. 3.*). 2. Bene-
ficiū aliquod propria auctoritate, absque Papæ
vel Episcopi interventu permutantes etiam in
favorem tertii. 3. Beneficiū cum pensionis
reservatione sine superioris auctoritate resignan-
tes. 4. Examinatores Diocesium pecuniam vel
aliam rem temporalem, utut sponte oblatam,
accipientes. 5. Pecuniam exigentes pro sepul-
tura, ut habetur cap. *Abolendæ. de Sepulturis.*
Verum ubi contraria adest consuetudo legitime
cum Episcopi approbatione præscripta, ut pa-
vimentum sarcinatur Ecclesiæ in qua cadaver se-
peliatur, nulla simonia committitur, si permessa
pecuniæ summa exigatur (a).

C A P U T III.

*Beneficiis contentiosis sæpe Simonia se
ingerit.*

Inordinata rem quamdam vel acquirendi vel
retinendi cupido ea sæpe media arripit, quæ
divina aut humana lege improbantur. Id præ-
primis

(a) Addi posset, pecuniam non pro sepultura, vel
terra exigi, sed pro onere tum *positivo* quo to-
tius alicujus familiæ cadavera in *certo* humari
aut recondi loco debent; tum *privativo*, quo
corpora quæcumque alia ab isto exclusa loco ma-
nent ita, ut, qui prius communis erat, facta
conventione privatus esse incipiat, quod onus
pretio æstimabile multi censent.

primis contentiosa circa Beneficia contingit, ut Beneficiati, ne speratum, aut possessum Beneficium, amittant, ponenda vel posita impedimenta pecuniis remonent, huncque agendi modum praesenti, in qua versantur, necessitate excusant. Quantum ista excusatio valeat, ex dicendis constabit.

Triplici titulo Beneficium quoddam contentiosum fieri potest. *Primo* improprie, cum nempe duo vel plures pro illius collatione supplicant, spemque obtinendi fere aequalem habent. *Secundo* proprie, cum diversi a diversis sunt praesentati, vel unus electus, alter postulari ad idem Beneficium aut officium, qua praesentatione, electione &c. quilibet *jus ad rem* videlicet Beneficium obtinuisse putatur. *Tertio* cum super Beneficio actu possessio unus alteri licet intentat, eumque de sua possessione dejicere nititur; hocque *vexatione* (ut vocant) vel *jussu* possessoris, aut competentis incapacitatem, aut crimen manifestando, vel *injuria*, eundem calumniis infectando.

Qui ad Beneficium *aspirat*, pecuniis offerat, ne alius incapacitatem ipsius Patrono insinuando, vel digniorem ad concursum mittendo se a Beneficii consecutione impediatur, simoniam committit; quia (uti sanctus Thomas 2. 2. *quaest. 100. art. 2.* docet) Sic per pecuniam sibi viam pararet ad rem spirituales obtinendam, quam nondum habet. Idem de illo dicendum, qui aemulum auro placat, ne calumniis aut

injusta vexatione Beneficium speratum sibi eripiat (a).

Qui ad Beneficium præsentatus, aut ad ecclesiasticam dignitatem electus, quosdam contradicentes, ne confirmationem ac institutionem impediant, muneribus devincit, Simoniacus est. Ita clare Lucius III. cap. *Matthæus. de Simonia.* ubi ad quemdam Istriæ Prælatum ita rescribit: *Cum fuisses ad Ecclesiæ tuæ regimen de voluntate majoris partis fratrum electus, paucis tibi contradicentibus; quidam amicus tuus de*

con-

(a) Injustam tamen vexam pecuniis redimere licet, præsertim si injuste vexans nocere solum, non item prodesse Candidato potest, puta, si calumniis, Electores, Patronos &c. cuidam male affectos efficere, non autem ipsemet aliquod votum contribuere valet; quia juxta Soto, Sylvium & Lessium apud Billuartum per talem pecuniam nihil spirituale sibi acquireret, neque jus ad illud, sed solummodo injustam quam in fama &c. patitur, vexationem redimeret. Sicut enim ille, qui adeptus est Beneficium habet, jus pretio procurandi cessationem a nocumentis *justitiæ* contrariis, ita & qui ad Beneficium *aspirat*, habet jus procurandi cessationem a nocumentis *caritati* contrariis. Quantumvis vera hæc Theoria sit; periculosa tamen ac delicata ejusdem praxis evadit. Sæpe enim vexationem ceu *injustam* philantia, seu inordinatus sui ipsius amor lamentatur; quam alius æquior judex omnino justam esse agnoscit; nonnumquam etiam tunc, cum injusta vexa pecuniis redimitur, scandalum apud alios nascitur. Sobrius itaque hujusce doctrinæ usus esse debet.

conscientia tua, & voluntate turbata ei, magister discordie videbatur, certæ quantitatis munus exsolvit, & sic contradictio quievit. Nam autem dubitas, quod non sis a labe simoniæ prorsus immunis, donec in administratione volueris remanere. Quia igitur consilium requisisti, quod tibi sit faciendum: respondemus, quod tibi tantum consulis, si administrationem celeriter ac sponte dimittas, illius verbi memor existens: Non prodest homini, si universum mundum lucretur animæ vero suæ detrimentum patiat. Hoc tamen de eo, qui vexationem justam pecunie tollit, hasque iis ipsis qui Capituli membra sunt astute exsolvit, sunt accipienda. Nam quod Clericus, qui legitima electione, aut presentatione verum ad Beneficium jus acquisivit, in justos vexatores muneribus sopire possit, hoc obscure ex capitulo *Dilectus de Simonia* colligitur, clarisque verbis id sanctus Thomas docet, qui loco supra citato ita pergit: *Sed postquam jus alicui jam acquisitum est, licet per pecuniam injusta impedimenta removere.*

Id magis adhuc verum est, si super Beneficio jamjam possesso injusta alicui lis intentetur, secus vero si ob admissum crimen, cui Beneficii privatio est adnexa, coram iudice convenitur; sic enim non tam vexationem pecunia remitteret, quam spirituale Beneficium temporali pretio sibi vindicaret, aut conservaret, quod simoniacum est.

Sed quid, potestne quis expensas, quas in lite super Beneficio fecit, a resignatario exigere?

Si mala fide litigavit, male quidquam in compensationem resignans exigeret; quia expensæ non alterius, sed sui causa sunt factæ. Si vero bona fide litigavit, eas præcise, quas occasione litis, fecit expensas repetere potest ab eo, cui pacis amore Beneficium resignat; quia bonæ fidei possessorem indemnem servari oportet. Attamen plus, quam revera expendit, exigere non potest; valida quoque renunciandi ratio esse, & ad Beneficium alioquin idoneus esse debet, qui renunciat. Si enim aliquis exempli gratia Parochiam cederet, quam regere non est aptus, quamvis multum in lite expenderit, non potest tamen expensas repetere.

At si quis Beneficium est adeptus, illudque pacifice possidet, illudne renunciare posset, & expensas, in acquisitione factas repetere? Respondeo id non licere, quia in sui, non resignatarii commodum illas fecit; secus simoniæ pateret aditus: ægre enim Beneficiarios reperiess, qui nullas in Beneficiorum acquisitione expensas fecerunt: hinc cap. *cum primum. de pactis* Alexander III. ejusmodi conventionem reprobatur, inquit: *Nos eam non duximus admittendam, pro eo, quod videbatur pravam illicitæ pactiõis speciem continere.* Idem de pensionibus, de quibus privato conditio resignans, & resignatarius paciscerentur, ferendum est judicium.

Aliud quoque nuper excogitatum est artificium, videlicet cum Beneficium deest cum alio permutandum, Capella ejusdem reditus fundatur a parente pro filio, vel ab alio pro se ipso.

K k a

Extra

Extra controversiam est, quodsi pater vel alius
capellam instituat cum expressa intentione Bene-
ficio aliud obtinendi, hunc simoniam saltem
mentalem committere. *Primo* sic ambitionis
vel avaritiæ opus agunt, peccantque contra ec-
clesiasticam vocationem, quæ omnino necessaria
est, & quam ipsi sibi creant hac fundatio-
ne. *Secundo* magnam Ecclesiæ injuriam inferunt,
qui absque vocatione illi tradunt ministrum,
quem illa non elegit; & plerumque ineptum.
Non me later, Doctores quosdam docere, hunc
Beneficium acquirendi modum esse licitum; quod
Capellæ fundator novo fundo Ecclesiam dicit.
Verum horum sophismata vanæque ratiocinati-
ones nequeunt hoc validum reddere, quod robore
caret, priscisque sæculis fuit inauditum. Si
vere ex devotione Capellam quis fundavit, eam-
que aliquamdiu possedit, quin illam cum Bene-
ficio permutare intenderet, non eum damnare-
mus, si postea eam cum Beneficio permutaret, sed
pura ab initio, & ab omni negotiatione remota
intentio fuerit oportet, ut scrupulum omnino
excludat.

CAPUT IV.

*Canonice Simoniacorum exponuntur
pœnæ.*

Omni- licet Simoniacam pravitatem Ecclesi-
a detestetur; contra tres tamen præcipuas
ejusdem species canonicis pœnis animadvertit,
eoquod eas præ cæteris sicut frequentiores, ita
& periculosiores agnoscat. Sunt autem istæ
simoniacæ

simoniæ, quæ 1. circa Beneficia, 2. circa sacram ordinationem, 3. circa Religionis ingressum committi solent.

Pœnæ in Simoniacos circa *Beneficia* (ad quæ etiam aliæ dignitates Abbatum, Priorum &c. reducuntur) sunt 1. Excommunicatio Papæ reservata, qua non solum simoniaci paciscentes, sed etiam cooperantes innodantur, sicuti habetur in Extravaganti *cum detestabile* (a). 2. Tituli, seu provisionis nullitas, ob quam nec Beneficium retineri, nec fructus percipi possunt. 3. Inhabilitas simoniace provisi ad idem Beneficium denuo acquirendum, quam nec Episcopus sua tollere dispensatione potest, uti capit. *Nobis. de Simonia* Cælestinus III. declaravit. Si tamen Beneficium simplex sit, ipsoque proviso ignorante simonia intervenerit, simplici facta resignatione, Episcopi dispensatio ad primum Beneficium januam aperit juxta cap. *Si alicujus. de Electione* &c. 4. Inhabilitas ad alia Beneficia juxta Bullam Sixti V. quæ incipit *Sanctum*. 5. Privatio Beneficiorum antea obtentorum post sententiam saltem declaratoriam judicis, quemadmodum ex Bullis Pii IV., & Pii V. colligitur (b). 6. Beneficiorum per-

confi-

(a) Ab hac, si ad forum contentiosum nondum deductum, sed occultum simoniæ crimen sit, Episcopi ultramontani absolvere possunt.

(b) Hæc tamen inhabilitas ad futura Beneficia, ac privatio antea possessorum a solo recipiente, non a resignante aut conferente incurritur, utut ex-

confidentiam acceptorum reservatio papalis, & proventuum aut pensionum ad cameram pontificiam devolutio juxta easdem Bullas, quæ tamen quoad ista in Gallia usu receptæ non sunt (a).

Ut istæ pœnæ incurrantur, simonia non re mentalis, aut conventionalis, sed realis completa esse debet. Hinc si Antonius pecuniam summam pro Beneficio promisit, quam solum post quindecim ab adeptio Beneficio dies solvit, tunc primum pœnis juris subjacet, cum pecuniam solvit, nec fit irregularis, etsi ante solutionem sui ordinis muneribus functus fuerit (b).

communicatio papalis ipsis maneat. Imo si recipiens statim ad se reversus & resipiscens accepta male parti Beneficii dimissione sibi propter, ipse quoque ad alia saltem Beneficia habili manet, neque præhabitis privatur. Ita Natalis Alexander & alii S. Pii V. Bullam exponunt.

(a) Hujusmodi Beneficiorum reservatio, & pensionum devolutio nec in nostra Germania tenet. Nam Concordata, quæ Fridericus III., alique Germaniæ Principes cum Eugenio IV. a. 1445 inierunt, omnes novas reservationes excludunt. Hisce autem concordatis seu pacto bilaterali subsequentes Pontifices absque Germanorum consensu derogare per suas Bullas non possunt. Sed de hoc Exim. Barthelium, Zallwein, aliosque Publicistas vide.

(b) Has ipsas pœnas illi incurrunt, qui propria auctoritate Beneficia commutant, aut pensiones constituunt; quia etiam hi jure ecclesiastico simoniacorum nomine veniunt. Hancque sententiam seu communem Antoine laudat (Tr. de

In confidentiali tamen simonia sola Beneficii datio, & acceptio sufficit; nec actualis cessio, atque pensionum solutio &c. requiritur: unde Cajus quamprimum sub fiducia pensionis &c. Beneficium Petronio resignat, dum alter Beneficium occupat, ipso facto uterque excommunicationem incurrit, utut fiduciaria conditio diu postea sit purganda, & quod plus est, etsi accipiens mala fiducia, quam in resignante adverrit, ipsemet crearet, prout clare in Bulla Pii V. habetur.

Si Claudius Petro centum aureos solvat, ut Andreae amico suo Beneficium resignet, Andreas, hujusce conventionis inscius, si postea desuper certior factus ipsam ratam habeat, in excommunicationem non incidit; in eas siquidem lata est excommunicatio, qui simoniam commiserunt, aut ad illam cooperati sunt, quorum neutrum dici de Andrea potest. Pariter si filius patri suo, aut amico reddat pecuniam, quam occulte pro Beneficio suo hi solverunt, in excommunicationem non incidit; at graviter peccaret, & Beneficium teneretur dimittere ad quod jus nullum habet, cum juxta sacros Canones simonia irritam collationem reddat, & possessor ipso facto, ante judicis sententiam Beneficio pri-

virt. Relig. cap. 5. art. 3. de Sim. post quæst. 21.). Ab his tamen poenis immunes sunt, qui de commutatione, pensione &c. privatim tractantes ultimato nihil concludunt; sed totum ad beneficium summi Pontificis remittunt. Billuart De Simon. Sect. 3. ad finem.

K k 4

privatus existat: quod non de eo solum est intelligendum, qui simoniam commisit, sed de illo pariter, qui pro se simoniam factam esse, postea novit.

Sciens Ecclesiasticus consanguineos suos et amicos pecuniam esse daturos, ut ipsi Beneficium comparent, se illis expresse opponit, & impedire nititur; nihilominus illud consanguinei emunt; ille vero nihil de simonia suspicatus bona fide possessionem inchoat: quæritur an de simonia certior factus Beneficium dimittere teneatur? Ad Beneficium dimittendum illum non adstringi, Doctores plerique censent, Innocentii III. Rescripto nixi, ubi Pontifex de similem casum ita respondet: *Contra prohibitionem, & voluntatem tuam . . . aliquis te penitus ignorante, promisit, pecuniam, & exprobat; præsertim cum is nulla sit tibi consanguinitate conjunctus, nihil tibi debet ad penam vel culpam imputari, nisi postea consenseris, pecuniam solvendo promissam, aut reddendo solutam. Alioquin contingeret, quod alicujus factum, in subsidias inimico parantis, ei damnosum existeret, cui penitus displiceret, & sic aliquis de fraude suum commodum reportaret* (cap. sicut. de Simonia).

Si quis Beneficium simoniace collatum pacifice ac bona fide per triennium habuerit, certior jam factus de simonia posset illud juxta aliquos retinere, & valida esset ejus provisio, dummodo fructus hoc triennio perceptos, adhuc relictos, restitueret, sicut alii bonæ fidei possessiones ad restitutionem tenentur. Auctores graves

alii de hac Beneficiorum præscriptione altum
 silent, alii eam omnino negant; quibus & ego
 assentior: quia simonia tale est crimen, ut ubi
 se ingerit, favorem omnem excludere Jura ve-
 lint. Beneficiatum itaque a fructuum consum-
 ptorum restitutione absolverem, ut tamen Be-
 neficium simoniace sibi collatum resignet, velu-
 ti tutius, & forsan unice tutum suaderem (a).

Pœnæ simoniacorum circa ordinationem istæ
 sunt. 1. Ordinem simoniace conferens, susci-
 piens, & mediatores quidquam cooperantes
 ipso facto excommunicationem incurrunt Papæ
 reservatam (Extravag. cum detestabile) 2. Or-
 dinarius insuper ab ordinum collatione, & mû-
 neris episcopalis executione suspenditur, juxta
 Bull. Sixti V. quæ incipit *Sanctum*. 3. Ordina-
 tus

(a) Hoc ipsum tamquam tutius ac verius P. Billuart
 amplectitur allegans Regulam Cancellariæ, quæ
 Beneficium simoniace obtentum a præscriptione
 aperte excludit hisce verbis: *Voluit, & ordi-*
navit Dominus noster, ut si quis Beneficia ecclesia-
sica, quæcumque sint, absque simoniaco ingressu
ex apostolica, vel ordinaria collatione per trien-
num pacifice possederit, si se non intruserit, super
hujusmodi Beneficiis molestari nequeat; nec non
impetrationes de Beneficiis sic possessis factas irri-
tas & inanes censei decrevit. Ubi omnis sive
 culpabilis, sive inculpabilis ingressus simoniacus
 excipitur. Eadem exceptio in Concordatis Leo-
 nis X. & Francisci I. Tit. de pacificis possessori-
 bus legitur. Hanc sententiam tenent Molineus
 Pontas, Cabassutius, Concina & alii, eique
 supremarum Curiarum praxis favet.

rus deinceps suspensus a suo ministerio manet, hancque contra suspensionem ministrans irregularitatem incurrit, dignitates omnes deperdit, nec alias, donec a Papa habilitetur, acquirere novas potest, juxta Bullam eandem.

Pœnæ simoniacorum circa *ordinis ingressum* notari istæ debent. 1. Pro admissione, aut scilicet professione quidquam dantes, vel accipientes excommunicationi subjacent, si sint personæ singulares; si vero integrum capitulum sic suscipiat, vel aliis consentiat, suspensionem ab officio incurrit (*Extravag. Sanc. de Sim.*). 2. Simoniacæ professus ad arctius detrudi monasterium debet ut ibidem execrabilem excessum sine intermissione deploret (*cap. De Regularibus. De Simonia.*).

SECTIO VII.

DE

BENEFICIIS ET PENSIONIBUS

CAPUT I.

Beneficii notio, & divisio.

Beneficium ecclesiasticum est jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis ecclesiasticis provenientes, Ecclesiæ auctoritate constitutum, & alicui propter officium spirituale concessum.

I. Jus

1. *Jus perpetuum* Beneficium dicitur, & per hoc a pensionibus, a Dignitatibus, & Vicariis temporariis distinguitur. 2. *Ecclesiae auctoritate* constitui debet, cujus defectu capellaniae, quas nobiles in suis castris, divites in suis domibus perpetuo duraturas propria auctoritate fundant, Beneficii ecclesiastici naturam numquam induunt. 3. Propter *officium spirituale* Clericis jus istud est concessum, prout jam supra, de horis canonicis agentes, monuimus. Non autem sola Breviarii recitatio, sed alia adhuc servitia, quae Deo & Ecclesiae impendere Beneficiarius debet, *officii* nomine comprehenduntur. Unde simplices adeo Beneficiarios, qui praeter pensum canonicum, aut Missam nihil servitii ecclesiae cathedrali, aut matrii praestant, Episcopus tolerare non deberet, sed eis quaedam munia, quibus divinus cultus, & Ecclesiae bonum promoveretur, committere. Quod in politicis feudum, hoc in ecclesiasticis Beneficium est. Principes Nobilibus feuda concedunt, ut hi are & armis auxilium regno ferant. Ecclesia Beneficia Clericis consignat, ut spiritualibus officiis Dei gloriae augendae studeant, dataque opera sacra jura tueantur. Notent hoc Clerici, qui turpi in otio ecclesiasticas fruges consumunt, qui pro ecclesiis, & spirituali fidelium bono nemum nihil agunt; sed & temerariis litibus, & contractibus fundos minuunt, proventus dilapidant &c. Certe sicut ingrati vasalli feudo, ita & imbelles hi Clerici Beneficio omnino indigni sunt.

Varias

Varias Beneficiorum divisiones Doctores, præcipue Canonistæ afferunt. Communiore sunt 1. in *simplex* quod curam animarum aut specialem dignitatem adnexam non habet, ut capellania simplex, Canonicatus; & *Curatum*, cui cura animarum est adjuncta, uti Episcopus, Parochia, Abbatia, Prælatūra &c. 2. in *seculare*, & *regulare* primum clericis secularibus; alterum nonnisi regularibus est conferendum, 3. juxta Jus novum in *titulare*, & *commendale*. Illud cum plenitudine juris perpetuo Clerico traditur: hoc per modum solius administrationis alicui conceditur. *Commendata* autem ejusmodi Beneficia dicuntur, quia hæc, alias regularia, Clericis secularibus veluti administratoribus summus Pontifex commendat & confert, quin eorum naturam immutet. Quodsi diversus acquirendi modus attendatur, 4. Beneficium aliud dici potest *collativum* quod Episcopus libro ac proprio motu confert, aliud *patronatum*, quod ab eodem confertur illi, quem Patronus nominavit ac præsentavit; aliud *electivum*, quod via electionis, & supervenientis confirmationis obtinetur.

CAPUT II.

Regulæ a Beneficiorum collatoribus observandæ.

Sex præcipue modis ecclesiastica Beneficia obtinentur, 1. Libera collatione; 2. Patroni præsentatione, & Prælati institutione; 3. Electione & confirmatione; 4. Postulatione & admisso.

missione: 5. Permutatione: 6. Resignatione in favorem facta, & acceptata.

Per collationem jus actuale clerico traditur in Beneficii fructus; per præsentationem, seu nominationem ad Beneficium nullum reale jus conceditur; sed hoc primum canonica ex institutione oritur. Canonica autem institutio non mere arbitraria, sed si præsentatus dignus Beneficio sit, ex justitia est facienda. Si collator Beneficii nimis morosus sit, post sex menses conferendi jus ad Prælatum superiorem devolvitur. Patroni quoque ecclesiastici qui culpabilem moram in præsentando trahunt, post sex menses a præsentandi potestate excidunt, ac Beneficiarium ab Ordinario nominatum, ac institutum recognoscere debent; sæculares vero patroni in præsentationis munere negligentes jam quarto eluxo mense eandem jacturam subeunt. Sed de his plura Canonistæ. His de Beneficiatorum præsentatione, ac nominatione præmissis pauca adhuc alia dicenda restant; magni siquidem momenti res est, cui plerumque Patroni, maxime Laici, non satis attendunt. Ut igitur Confessarii peccata noscant, in quæ Patroni labuntur, multum interest.

Id primo est notandum, ut Beneficium gratis detur, alias simonia committitur. Verum non sufficit pecuniam per seipsum non accipere; non enim licet permittere, ut consanguineus, amicus, vel familiaris accipiat, nec illos nominare, qui ab his commendantur: hujusmodi personis fidere non oportet.

2. Qui

2. Qui ad Beneficium nominare debet, Deum diu oret; ut sibi suggerat nominationem Ecclesie utilem; est enim hoc privilegium ab Ecclesia contra communes leges concessum, & solum quibusdam conceditur, a quibus utilis electio facienda speratur. Caveant Episcopi aut Ecclesiarum Patroni, qui ob sibi præstitum servitium domesticis suis Beneficia conferunt, nulla illi antea mercede tradita, ne ad sua solvenda debita Ecclesie bonis utantur, sic enim furti & simoniacæ rei sunt.

3. *Iuste* dandum est Beneficium, & hæc iustitia complectitur: 1. ut electus dignus sit, secus elector Ecclesie injuriam infert, cui indignum inutilemque ministrum tradit, & præterea peccatis communicat, quæ ex ministerii ignorantia proveniunt, & sunt innumera. 2. ne dignis fiat injuria, illisque id rapiatur, quod indignis traditur.

Porro ut quis Beneficio sit dignus, duo requiruntur: 1. scientia Beneficii oneribus apta; pro Capella siquidem non eadem scientia requiritur, ac pro Parochia: 2. vitæ & morum innocentia.

Quæri modo potest, an digniori dandum sit Beneficium? Sanctus Thomas ait, digniori semper dandum: quod de Parochiis certum est. At si Beneficium sit patrimoniale, & ex fundatione civi aut consanguineo dandum sit, dignior ex familia est eligendus, & repellendus indignus hoc enim casu eligendus esset extraneus (a).

CAPUT

(a) Electores, Collatores, Patroni, qui indignum aut minus dignum promovent graviter peccant.

CAPUT III.

Conditiones in Beneficiatis requisitæ.

Quoad illum, cui Beneficium confertur, hæc
Lex jure requiruntur: 1. ut sit Clericus;
2. ut sit legitimus: 3. Parochiæ præficiendus ut
vigefimum quartum ætatis annum attigerit: 4.
ut nullo canonico impedimento laboret, neque
irregularitate, neque excommunicatione: 5. ne
aliud

1. contra justitiam distributivam, quam proximo:
2. contra caritem & justitiam legalem quam Ec-
clesiæ debent, eorumque damnorum, ac pecca-
torum reos se faciunt, quæ ex hac injusta pro-
motione sequuntur. Hinc Lateranense IV. Con-
cilium eisdem sub pœna suspensionis a collatione
&c. præcipit, ut prætermittis indignis idoneos
assumant, qui Deo & Ecclesiis velint, & valeant
gratum impendere famulatum (Cap. Grave. de
Præbend.). Tridentinum Concilium hoc ipsum
confirmat (Sess. 7. de Reform. cap. 3.), provi-
sionesque aliter factas irritandas esse decernit.
Imo de Beneficiis curatis agens (Sess. 24. cap. 1.)
declarat, omnes & singulos mortaliter peccare,
nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi
judicaverint eorum exigentibus meritis, præfici
diligenter curaverint. Idque etiam de parochiis,
intelligendum esse postmodum S. Pius V. decre-
vit (Constit. 33.). Et Innocentius XI. hanc
damnavit propositionem: Cum dixit Concilium
Tridentinum eos alienis communicantes peccare mor-
taliter, qui nisi quos digniores, vel Ecclesiæ ma-
gis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent,
Concilium vel 1. videtur per hos digniores non aliud
significare, nisi dignitatem eligendorum, sumpto
comparativo pro positivo; vel 2. locutione minus
pro-

aliud habeat Beneficium, uti fufe probamus.

Verum præcipua conditio est divina vocatio sine qua cætera nihil profunt ad quam tamen minus hoc sæculo attenditur. In veteri lege Aaronem & Levi tribum inter cæteras Deus elegit, ut tabernaculo ministraret. Core, Dathan, & Abiron palam punivit, qui Sacerdotium usurpare voluerunt. Labente jam Judæorum regno turbata est hæc vocatio ambitione quorundam, qui a postremis Regibus, aut Romanis Sacerdotium emerunt. At in Christi Ecclesiæ capite evidentius vocatio elucet. Sanctus Paulus ait: *Non semetipsum clarificavit ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum Filius meus es tu, ego hodie genui te* (Hebr. 5.)

propria ponit digniores, ut excludat indignos; tandem loquitur 3. quando fit concursus. Sancti Patres volunt, & post eos sanctus Thomas, ut peccatum acceptionis personarum evitetur, ut quodvis etiam simplex Beneficium assumendum esse meliorem vel simpliciter, vel in comparatione ad bonum commune (2. 2. Quæst. 63. art. 2.) Hæcque regula etiam in resignationibus est attendenda. Ut igitur Collator, Elector, resignans &c. illius, cui Beneficium conferatur, idoneitatem ipse sibi perspectam habeat, necessarium est, nec sufficit, si nesciat, esse indignum. Unde ne indignum præsentandi, vel eligendi periculo se exponat, diligenter apud impartiales, num ille idoneus sit, inquirere tenetur. Obligatio hæc clare ex Tridentini verbis, & ipsius Collatoris, Electoris &c. officio fluit. Vid. Auctoris *Tr. de Benefic. S. V. Quæst. 6.*

Hæc verba valde sunt ponderanda : 1. enim observare oportet, Christum ab æternitate esse Dei filium, nec Sacerdotem factum nisi in plenitudine temporum ; 2. licet Christus Dei filius fuerit, & Sacerdotio dignissimus, non tamen Pontificatum sibi usurpasse, sed a Patre suo Sacerdotem electum, sicut subdit idem Apostolus : *Quemadmodum & in alio loco dicit ; Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Unde evidenter infertur oportere, ut Dei filius vitæ innocentia sit qui Ecclesiæ ministerio fungitur. Quamobrem Concilia tot canones sanxere, quibus ad ecclesiastica ministeria aditus iis clauditur, qui corporum suorum puritatem violarunt, aut pœnitentiam publicam exercuerunt. Verum hoc exemplo vocationis divinæ necessitas potissimum demonstratur ; si enim Christus Jesus, qui omni ad Sacerdotium necessaria sanctitate fulgebat, non semetipsum clarificavit ut Pontifex fieret, quomodo id licebit hominibus, qui ejusmodi sanctitate nequeunt clarescere ? Dei filius suam formans Ecclesiam idem est executus, quod Pater secum gesserat ; hinc Apostolis ait : *Sicut misit me vivens Pater, ita & ego mitto vos (Joan. 20.).* Hanc regulam Apostoli tenuere ; cumque Judæ locum deberent implere, statuerunt duos, & orantes discerunt : *Tu Domine ostende quem elegeris (Act. 1.).* In provinciis vero, quibus Evangelium annunciabant, ipsi eligebant homines, quos Episcopos crearent. Concilia deinde harum electionum formam statuerunt, & sexcenta exempla Historia ecclesiastica illorum refert, qui

Godeau Theol. Mor. Pars I. L 1 non

non modo Episcopatus non ambierunt, sed pro virili recusarunt. Sed cum ambitio in Ecclesiam irruerit, & Ecclesiae spiritus pene sit extinctus, quod boni olim formidabant, hoc modo ambiunt homines, qui honorem solum & temporalia commoda in Ecclesiasticis dignitatibus requirunt, nec quid intentatum relinquunt, ut impotiantur.

Casuistae novi plerique ab antiquis adeo regulis recessere, ut licentiae habenas laxarent. Salutarem hanc vocationis doctrinam saeculi corruptio paulatim abolevit, pauci hodie solum oportet illam perpendunt. Attramen neque hominum ambitio, neque novorum Doctorum sophismata, neque hujusce saeculi abusus divinam hanc regulam umquam destruent; verumque semper erit Dei vocationem ad Ecclesiasticam suscipienda ministeria omnino esse necessariam. Hinc omnes ad obtinenda Beneficia industria, omnia laxorum Casuistarum sophismata, & aulicorum conventiones sunt penitus eliminanda. Si quis vero petat, an hac vel illa via Beneficium consequi possit, ante omnia est interrogandus an a Deo si vocatus, & an a sacris Canonibus requisita habeat? Si haec desint, non ultra in hoc negotio est procedendum; sed respondere illi oportet, nullo modo posse illum Beneficium quaerere, & hoc ipso esse Beneficio indignum, quo illud quaerit (a). Si a Deo esset vocatus.

(a) Qui Episcopatum desiderat (ait Apostolus 1. Timoth. 3.), bonum opus desiderat, si nempe

vocatus, non illi opus esset malis aut obliquis artibus uti; siquidem Dei providentia, a qua esset electus fortiter illum ac suaviter ad Ecclesiastica ministeria proveheret. Hujus argumenti parvum Tractatum conscripsi, quem evolvere lectori suadeo.

CAPUT IV.

Beneficiorum pluralitas vitiosam radicem habet.

Profligato simoniæ malo, Beneficiatis imprimis periculoso, jam de Beneficiorum pluralitate est agendum; hæc siquidem pestis nostro ævo Cle-

non suum honorem, sed pro Deo laborem desiderat. Ita certe desiderarunt, qui persecutionis tempore Episcopatum appetiere; quia tunc (inquit S. Gaudentius Brixienſis *in eundem locum*) Nihil aliud erat, quam optare quotidie millies pro Christo mori. Ast hodie, cum fructus, & vectigalia, & honores Episcopatui aliisque Beneficiis sint adnexa, jam periculosum satis eorumdem desiderium erit. Unde verissima sancti Thomæ doctrina: Si aliquis pro se rogat, ut obtineat curam animarum, ex ipsa præsumptione redditur indignus; & sic preces sunt pro indigno (2. 2. Quæst. 100. art. 5. ad 3.). Doctori Angelico sanctus Joannes Chrysost. præluxit, Homilia 3. in Acta Apost. hæc scribens: Cogita, quid acciderit Simoni. Quid enim refert, si non das pecuniam, sed pecuniæ loco adularis, subornas, multaque machinaris? Pecunia tua sit tecum in perditionem, ad illum dictum est; & his dicitur: Ambitio tua sit tecum in perditionem, quoniam putasti ambitu humano parari Regnum Dei.

Clericos pene omnes inficit. Hanc suis Canonibus Ecclesia vetuit, contraque abusum hunc vehementer sancti Partes declamarunt. At hominum ambitio & avaritia legibus prevaluisse, technasque mille excogitarunt, ut legibus illuderent. Quamobrem de hoc vitio ex parte mihi agendum arbitror, ut plures ab errore avocem, quo plura se Beneficia impune habere putant Papæ dispensatione fulti. Plerosque Beneficiatos offendam, qui me errores aut paradoxa venditare accusabunt; sed horum neque calumnias neque odium formido. Vera afferam ac validis stabiliam argumentis, quæ a naturali jure & divino, a Conciliis & sanctis Patribus depromam.

Dico primo satis esse pluralitatis hujus esse fam perpendere, ut eam damnemus; alia siquidem causa esse nequit, quam aut insignis avaritia, aut cupiditas, quæ *radix omnium malorum* ab Apostolo vocatur (*Timoth. 6.*). Si enim ab illo, qui plura Beneficia habere expetit, quæras, an ex caritate vel ex cupiditate illa possideat; respondere nequibit ex caritate se illa possidere, nam in hoc negotio caritas, ut patet, fiet, enormiter violatur. Restat igitur, ut dicat ex cupiditate se illa possidere: quo posito, non est amplius disputandum, sed huic verba Christi objicienda: *De ore tuo te judicio, serve nequam* (*Luc. 19.*).

Dixerit fortasse aliquis, se plura Beneficia querere, ut Deo utilius deserviat. Verum frivola est hæc ratio; Cum enim unicum Beneficium

IV. Beneficiorum pluralitas vitiosam &c. 533

cum beneficiato honestam, sobriam, & modestam, quæ Clericorum est, vivendi facultatem præbeat; Beneficiorum pluralitas hanc sobrietatem & modestiam violandi dat ansam, & voluptuosam ducendi vitam, pluraque patrandi flagitia. Ingentes inquietudines magnæ divitiæ afferunt, & sibi cor copulant juxta illud Evangelii: *Ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum* (Matth. 6.); ac propterea hominem avertunt, ne ad Deum accedat, illique uniatur. En sola igitur avaritia adversatur, ut ait Seneca inquit: *Si ad naturam vivis, nunquam eris pauper; si ad opinionem, nunquam dives: exiguum natura desiderat, opinio immensum*. Verum cur ethnici Philosophi auctoritate utimur, cum dicat Jesus Christus in Evangelio: *Videte & cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cujusquam vitæ ejus est ex his, quæ possidet* (Luc. 12.)? Deinde sanctus Apostolus Paulus expresse ait: *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus* (1. Tim. 6.). Qui plura Beneficia possidet, non his necessaria, sed superflua quærit; in legem ergo naturæ peccat, ideoque sanctissimum jus violare dicendus est.

Si vero ecclesiasticorum bonorum naturam spectemus, facile demonstrabimus Beneficiorum pluralitatem huic esse contrariam. Negari sine hæresi nequit, Ecclesiam bona temporalia sive mobilia sive immobilia possidere posse. Initio hæc Episcopus administrabat, qui illa Presbyteris, Clericis, & pauperibus Diaconorum ministerio dividebat. Posterioribus sæculis sunt hæc

L 1 3

divisa

divisa inter Episcopum, Canonicos, aliosque Presbyteros, quorum singuli sua modo portiones gaudent. Observare insuper oportet, horum bonorum duo esse genera: primum decimas, primitias, & oblationes complectitur; alterum agros, & prædia a fidelibus oblata: utraque sunt patrimonia pauperum. De his sanctus Justinus martyr sic loquitur: „ Qui ditiores sunt „ quod illis placuerit offerunt, quodque colligitur „ Etum est Episcopo traditur, qui postea distribuitur „ buit pupillis, viduis, infirmis, captivis, & „ peregrinis: verbo, ipse est egenorum omnium „ nium tutor & procurator „ (*Apolog. 2.*) Urbanus I. Pontifex in epistola sua decretali de bonis ecclesiasticis ira decernit: *Non ergo debent in aliis usibus, quam ecclesiasticis, & precatorum Christianorum fratrum, vel indigentium converti, quæ vota sunt fidelium, & precatorum peccatorum, ac patrimonia pauperum, atque hoc opus explendum Domino tradita.*

Sanctus Ambrosius ecclesiastica bona apud Valentinianum Imperatorem defendens, de illorum distributione sic loquitur: *Nihil Ecclesia sibi nisi fidem possidet: hos redditus habet, fructus. Possessio Ecclesie sumptus est egenorum numerare licet quos redemerint templa nostrorum captivos, quæ contulerint alimenta pauperibus, quibus exulibus vivendi subsidia ministraverint.* Imperatores Valentinianus & Valens in quodam Codicis lege ajunt: *Episcopis verus cultus est adjuvare pauperes, & positos in necessitate* (*l. 1. C. de Episc. audientia*). Insignem sancti

Joannis Chrysostomi Homiliam 26. prætermitto, qua abusum infectatur, quo sui ævi Episcopi & Clerici Ecclesiæ bona prodigebant: acrem reprehensionem illa continet, & nostri sæculi mores videtur carpere.

Hactenus dicta satis ostendunt, ecclesiasticis bonis luxum, vanitatem, commoda Clericorum non esse fovenda. Porro nonne ut hæc foveantur vitia Beneficia Beneficiis copulantur? Majoresne eleemosynas largiuntur qui plura Beneficia possident? Nonne Beneficium unicum juxta canonicas leges, quæ a luxus legibus longe abfunt, beneficiato est sufficiens? Hæ legum dispensationes, quæ ad tuendam dignitatem necessariae appellantur, vera juxta sanctum Hieronymum plerumque sunt latrocinia. *Amico* (inquit ille ad *Nepotian.*) *quidpiam rapere, furtum est; Ecclesiam fraudare, sacrilegium est; accepisse quod pauperibus erogandum sit, & esuri-entibus plurimis vel cautum esse, vel timidum, aut, quod apertissimi sceleris est, aliquid inde subtrahere, omnium prædonum crudelitatem superat.*

CAPUT V.

Beneficiorum pluralitatem sancti Patres damnant.

Uterius progrediuntur sancti Patres; erenim docent Clericos, qui aliunde habent unde vivant, nihil de Ecclesiæ bonis posse sibi vindicare. *Clericos illos* (inquit sanctus Hieronymus

mus ad Damasum Papam) convenit Ecclesia stipendiis sustentari, quibus parentum & propinquorum nulla suffragantur. Qui autem bonis parentum & opibus sustentari possunt, si quod pauperum est accipiunt, sacrilegium profecto committunt, & per abusionem talium iudicium sibi manducant & bibunt.

Idem sentit sanctus Augustinus inquit: Si privatim possidemus quod nobis sufficiat, non illa nostra sunt, sed pauperum, quorum provisionem quodammodo gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnabili vindicamus (cap. 50. ad Bonif.). Ejus discipulus sanctus Prosper pariformiter loquitur: Nec illi (inquit lib. 2. de vita contempl. c. 9.), qui sua possident dari sibi aliquid volunt, sine grandi peccato suo, unde pauper victurus erat, accipiunt. De Clericis quidem dicit per Prophetam Spiritus sanctus: Peccata populi mei comedunt: sed si nihil habentes proprium non peccata, sed alimenta, quibus indigere videntur, accipiunt; sed possessores non alimenta, quibus abundant, sed aliena peccata suscipiunt. Non illos omnes propterea damno, qui patrimonialia bona habentes Beneficium aliquod possident, sed istam hinc illationem erui posse censeo; videlicet si iuxta Patres veteremque Ecclesiam qui suis abundant, non poterant ex Ecclesiae bonis victum accipere, non licebit profecto plura simul modo habere Beneficia, quae victus necessitatem longe superant. Allatum sancti Prosperi textum Cardinalis Bellarminus sic explicat: Nisi hoc modo ducatur

hae opiniones concilientur, ut dicamus sanctum Prosperum loqui de illis, qui plene sufficientem habent sustentationem ex patrimonio aut Beneficio; tunc enim alterum est superfluum, & proinde pauperibus debitum (tom. 2. Controv. l. 1. de Cleric. c. 87.).

Post examinatos Beneficiorum redditus, eorum fundationem, & obligationes spectemus: certum est enim contra fundatorum intentionem non posse Beneficia possideri, idque per se patet, & ex jure constat. Porro numquam voluerunt fundatores hominum luxum, delicias, vanitatem fovere; quod ex Beneficiorum pluralitate evenit: igitur contra illorum voluntatem plura Beneficia unus possidet. Ad Beneficia instituenta eos permovet Dei honor, pauperum ibidem egentium subsidium, & debitum Ecclesiae servitium, veluti Missarum celebratio: hinc vulgatum illud axioma: *Beneficium datur propter officium.* Juxta hanc regulam nulla extant Beneficia natura sua simplicia, sicuti modo dantur, quæ possessoribus ad solam divini Officii recitationem obligent, de quibus illud repetere possumus: *Ab initio autem non fuit sic (Matth. 19.).* Antiqua rudera, quæ simplicium Prioratum adhuc supersunt, satis declarant Priores olim ibi moratos; semper autem verum erit, contra Fundatorum intentionem & donationem Beneficiorum possessionem esse non posse legitimam, neque ullam in hoc tractu temporis mutationem fieri posse: si fundationis acta quis consulat, intelliget, quæ Beneficio adnexa sint onera. Qui

plura Beneficia habet, omnibus eodem tempore
servire nequit: exempli causa nequit Abbas plu-
res simul Abbantias colere, patrisque ibi officium
juxta nomen suum exercere. At illas Ecclesia
in commendam dedit: nec ego quod ab Ecclesia
fit improbabo. Verum quamvis Abbates com-
mendatarii jurisdictionem in monachos non ha-
beant, non eos tamen exemptos puto ab onere
in suis Abbatiis residendi, aut in illarum villis,
quarum ipsi primitivi sunt Parochi, a quibus
decimas exigunt, quarum propterea pauperes
debent alere, & populos docere.

Ex Beneficiorum pluralitate admodum seor-
dalosa & injusta oritur inter Clericos inaequali-
tas; dum enim hic plura Beneficia possidet,
alius Ecclesiae futurus utilior nullum habet. Qui
utiliter eidem servire ministri possent, & uni-
ter plerumque serviunt, fame pereunt; qui
vero turpibus eam moribus dehonestant, pauperi-
bus abundant. Nonne haec est crudelis immen-
tas, communisque matris Ecclesiae contemptus,
bona illius sibi vindicare, illisque rapere, qui
ejusdem filii aequae sunt, & plerumque digno-
res? Si in ulla societate distributiva servanda
est justitia, sane in Ecclesia, quae plena est justitiae,
id fieri convenit. In qua umquam bene-
morata Republica contigit, ut unus munera om-
nia dignitatesque obtineret? Nonne Ecclesiae
corpus pluribus membris constat, quorum sin-
gula suum actum habent, & conveniens mini-
sterium? possuntne nimis multi esse idonei ac
fideles ministri, qui illi serviunt? Ut unus
expla-

expleatur avaritia, Beneficiorum pluralitate hoc illudve membrum a corpore abseinditur. Quot pauperes adolescentes apte concionarentur, populosque docerent, si congruum ad vitam sustentandam Beneficium adepti in Clerum cooptarentur? Hinc qui plura uni Beneficia conferunt, & qui accipiunt, in Ecclesiam peccant, & sacrum ejus divinumque Corpus in monstrum vertunt.

Ita loquitur sanctus Gregorius magnus: ejusque vitæ auctor Joannes Diaconus refert (*Lib. 2.*), eum numquam consuevisse duo ecclesiastica Officia uni tradere, & dicere solitum: *Singula ecclesiastici juris Officia singulis quibusque personis singulatim committi debere.* Quia sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem non eundem actum habent; ita in Ecclesiæ corpore, secundum veridicam Pauli sententiam, in uno eodemque spiritu alii conferendum est hoc officium, alii committendum est istud, neque uni quantumlibet exercitæ personæ uno tempore duarum rerum officia committenda sunt; quia si totum corpus est oculus, ubi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diversa Officia & robur corporis servat, & pulchritudinem repræsentat, ita varietas personarum per diversa nihilominus officia distributa, & fortitudinem & venustatem sanctæ Dei Ecclesiæ manifestat. Et sicut indecorum est ut in uno corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxium, simulque turpissimum, si singulæ rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa (*Can. singula. Dist. 89.*).

Eadem

Eadem contra hunc abusum invehitur Joannes Papa XXII. in Extravaganti, quæ incipit *Execrabilis*, quam sic concludit: *Unde inter cætera inconvenientia infra scripta nascuntur, quod videlicet interdum unus, qui unum, quavis modicum, officium vix implere sufficeret, plurimorum sibi vindicat stipendia, quæ multis literatis viris, vitæ puritate, ac testimonio bonæ famæ pollentibus, possent abunde sufficere aqua distributione collata.*

Guilielmus Episcopus Parisiensis, celebris ille Theologus, pariformiter loquitur. *Dum enim, inquit, aliquis Decanus, Præpositus, alia, Cantor in tertia, Archidiaconus in quarta, quid est nisi monstrum spirituale in corpore universalis Ecclesiæ? Assueti autem hujusmodi monstris, vel potius horrificam eorum monstrositatem non videntes, ad ea jam expavescere nescimus.* Post Tridentinum Concilium Beneficia, quibus animarum cura est adnexa, incompatibilia censeferi scio, neque ab una eademque persona plura haberi posse, quia singula residentiam exigunt. Sed aliorum pluralitas haud paulo majorem excusationem meretur, sicuti enim antea diximus, Beneficiorum naturæ, ac distributivæ justitiæ illa adversatur: præterea Beneficium quodlibet natura sua peculiarem residentiam requirit, aut personale servitium, quod pluribus simul locis exequi nequit (a).

CAPUT

(a) Multiplex igitur deformitas in Beneficiorum pluralitate occurrit. I. Deus suo cultu privatur; magis

CAPUT VI.

*Beneficiorum pluralitatem Ecclesie
Concilia prohibent.*

Hætenus sanctos Patres audivimus, sanctam modo audiamus Ecclesiam, quæ in Conciliis hanc Beneficiorum pluralitatem damnavit. Ecce Concilii Chalcedonensis verba: *Non liceat clericum conscribi in duarum urbium simul Ecclesiis, & in qua ab initio ordinatus est, & ad quam confugit quasi ad potiore ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autem facientes revocari debere ad suam Ecclesiam, in qua primitus ordinati sunt, & ibi tantum ministrare (Can. 10.).* Canone vigesimo idem decernit: *Clericos in Eccle-*

magis enim & melius per plures Ministros, quam per paucos colitur. 2. Fundatores defraudantur, qui sicut certum numerum voluerunt habere servitorum, ita & servitorum. 3. Ecclesia suo privatur jure; dum enim plura Beneficia unus usurpat, Ecclesia Ministris sibi debitis caret. 4. Injuria infertur aliis dignis, imo dignioribus, qui nullum Beneficium habent, hujusque spe ob quorundam ambitionem privantur. 5. Contra naturalem rationem pugnatur, quæ uni corporis membro non nisi unum in corpore officium competere docet. 6. Amplius cupiditati & ambitioni locus datur. 7. Laudabili æmulatione sublata, literarum studia pereunt. Vid. Nat. Alexand. in Append. ad Tract. de Ordine. cap. 6. Reg. 28. ubi terrificam sancti Bernardi ex divo Thoma refert sententiam: *Qui non unus, sed plures est in Beneficiis; non unus, sed plures erit in suppliciis (Quodlibet. 10. Quæst. 7. art. 2.).*

Ecclesia ministrantes in alterius civitatis Ecclesia ordinari seu collocari non oportet, sed ea contentos esse, in qua ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis qui sua amissa patria ex necessitate ad aliam Ecclesiam transeunt.

Secundum Nicænum Concilium ita loquitur: Clericus ab instanti tempore ne connumeretur in duabus Ecclesiis. Negotiationis enim est hoc, & turpis lucri proprium, & ab Ecclesiastica consuetudine alienum. Audivimus enim ex dominica voce, quia nemo potest duobus dominis servire, aut unum odio habebit, & alterum diligit, aut unum sustinebit, & alterum contemnet. Unusquisque ergo secundum apostolicam vocem, in qua vocatus est, in hoc debet manere, & in una locari Ecclesia: quæ enim per turpe lucrum in Ecclesiasticis rebus efficiuntur, aliena consistunt a Deo. Sub huius Canonis fine permittitur Clerico in parvis oppidis duabus Ecclesiis servire, propter ministrorum defectum.

Claromontanum Concilium sub Urbano II. Papa, eoque præsentem habitum jubet: Nulli Clericorum liceat deinceps in duabus civitatibus duas præbendas obtinere, cum duos titulos non possit habere: ut omnis Clericus ad eum titulum, ad quem ordinatus est, semper ordinetur, ut nullus deinceps in una Ecclesia duos honores habeat.

In tertio Lateranensi Concilio sub Alexandro III. anno 1180. habito sic Patres loquuntur: Quia nonnulli modum avaritiæ non ponentes, dignitates diversas ecclesiasticas, & plures Eccle-

has parochiales, contra sanctorum Canonum instituta nituntur acquirere, ita ut, cum unum officium vix implere sufficiant, stipendia sibi vendicent plurimorum, ne de cætero fiat distriktius prohibemus. En decretum pro Beneficiis, quibus animarum cura adnexa est, de quo nemo dubitat. Alterum audi circa Præbendas aliaque Beneficia: Quia in tantum jam quorundam processit ambitio, ut non duas vel tres, sed sex aut plures Ecclesias perhibeantur habere, nec duabus debitam possint provisionem impendere, per Fratres Coepiscopos nostros carissimos emendari præcipimus, & de multitudine præbendarum canonibus inimica, quæ dissolutionis materiam & vagationis inducit, & certum continet periculum animarum, eorum, qui Ecclesiis digne valeant deservire, volumus ecclesiasticis Beneficiis indigentiam sublevare.

Quartum Lateranense Concilium veteres re-
novans Canones addit: Ne quis in diversis monasteriis locum monachi habere præsumat, nec unus Abbas pluribus monasteriis præsideat.

Verum nonne postremum Tridentinum Concilium hanc pluralitatem eliminare omnino fategit Decreto, cujus hic verba singula subjiciamus? Cum ecclesiasticus ordo pervertatur, quando unus plurimum Officia occupat clericorum, sanctæ sacris canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Ecclesiis conscribi. Verum quoniam multi improbæ cupiditatis affectu, se ipsos, non Deum decipientes, ea quæ bene constituta sunt, variis artibus eludere, & plura simul

simul beneficia obtinere non erubescunt, sancta Synodus debitam regendis Ecclesiis disciplinam restituere cupiens praesenti decreto, quod in quibuscunque personis, quocunque titulo, etiam Cardinalatus honore fulgeant, mandat observari, statuit ut in posterum unum tantum Beneficium ecclesiasticum singulis conferatur; quod quidem si ad vitam ejus cui confertur honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplicium dummodo utrumque personalem residentiam non requirât, eidem conferri (Sess. 24. cap. 17.). Non potest apertius loqui, nec melius hominum ambitio & avaritia repelli: neque haec clausula: *dummodo utrumque personalem residentiam non requirât, simplicium Beneficiorum coadervationem excusat.* Sanctus Carolus Borromæus, cujus opera hoc Concilium completum est, in Provinciali, quod post Tridentinam conclusionem statim habuit, plurimum Beneficiorum etiam simplicium unionem universim condemnat. Hinc vides veteres Canones adversus Beneficiorum pluralitatem non esse abolitos, imo instauratos; neque pravam nostri aevi consuetudinem ab eorum observatione quemquam posse dispensare. Quamobrem quicumque pietatem colunt, & ecclesiasticas Constitutiones venerantur, ab hoc spirituali adulterio se cohibuerunt. Nolo præterita sæcula recensere, quæ Beneficii nomen & rem ignorabant: adeo sancti illi Episcopi sanctique Presbyteri ab avaritiæ spiritu abhorrebant, & tanta in pauperes flagrabant caritate, ut solum moderatum suum victum de bonis Ecclesiæ sumerent. Postremis autem

autem hisce sæculis, licet omnia sint corrupta, nonnulli tamen existerent nobiles doctique Clerici, qui ab hac polygamia abhorruere.

Cardinalis Borgia, qui Pontifex electus Calixtus III. vocatus est, poterat si voluisset plura Beneficia adipisci; sed unum tantum habere voluit, nempe Valentini Episcopatum: ac sæpe dicebat, se sponsa sua virgine, Valentina scilicet Ecclesia contentum esse.

Georgius Cardinalis Ambiacensis, Papæ Legatus, & Ludovici XII. Galliarum Regis Minister & Familiaris intimus, poterat, si voluisset, omnibus Regni frui crucibus & infulis; nihilo tamen minus solo Rothomagensi Archiepiscopatu, dum vixit, contentus fuit. Rarum hoc hominis apud Regem gratiosi exemplum, qui cum omnia posset, ad suam explendam avaritiam Regis gratia non est usus.

Cardinalis Bellarminus eximium opusculum contra Beneficiorum pluralitatem ad nepotem suum Theatensem Episcopum conscripsit; doctrinamque suam suo exemplo firmavit, dum nunquam Beneficia possidens.

Cardinalis Borromæus, quem ultimis hisce temporibus Deus concessit, ut ecclesiasticum spiritum excitaret, cum per tempus aliquod plures Abbatias possedisset, omnes eodem die dimisit, ut ad suum Mediolani Archiepiscopatum se conferret, ubi modestia, frugalitate, ceterisque virtutibus Ecclesiæ toti præluxit, insignemque sanctitatem est consecutus.

In sancti Ludovici vita narratur, eum nunquam illi Beneficium contulisse, qui aliud possideret, quantumvis esset idoneus: oportebat de prioris Beneficii resignatione afferre testimonium, ut aliud obtineretur. Sub sancto hoc Rege, anno videlicet 1238. contra Beneficiorum pluralitatem Parisiensis Universitatis celebre illud Decretum prodiit, quod calculo suo probavere celeberrimi illius ævi Doctores, in quibus sanctus Thomas & sanctus Bonaventura recensentur. Illustres illius sæculi ac posteriorum Theologi, nempe Petrus Comestor, Guilielmus Parisiensis, Raymundus de Pennafort, Thomas Cantimprænsis, Guilielmus Perault Archiepiscopus Lugdunensis, Ulricus de Argentina Dominicanus, & Alberti Magni discipulus (*tom. 2. tract. de Avar. c. 17.*), Durandus Meduntensis Episcopus, Gersonius, Nicolaus Cardinalis de Tudeschis passim vocatus Abbas Panormitanus (*cap. Dudum, de Elect.*), Dionysius Carthusianus, Joannes Major Parisiensis Universitatis Doctor, Cardinalis Cajetanus, Doctor Hadrianus Caroli V. præceptor postea Papa, Dominicus Soto, Alphonsus Alvarez, Guercerus jurisconsultus, excellens Canonista Joannes de Lignano, Franciscus Duarenus, Cardinalis Toletus, Cardinalis Bellarminus, Navarrus, Lessius, Laymann, Binsfeldius, hanc pluralitatem naturali juri contrariam esse affirmant. Quare illud sancti Pauli usurpare licet: *Ideoque & nos tantam habentes impositam nubem testium, deponentes omne pondus, & circumstantes nos pericatum, per patientiam curramus ad propositum*

VI. *Excusationes, quas pro Benefic. &c. 547*

nohis certamen (Hebr. 12.). Quod ut rite exequamur, illud quoque præstemus, quod subiicit Apostolus inquit: *Aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem Jesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta.*

C A P U T VII.

Excusationes, quas pro Beneficiorum pluralitate afferunt, frivolæ, ac vanæ sunt.

Duo hominum genera Beneficiorum pluralitatem sectantur: ii primum, qui, an ab Ecclesia damnata sit necne, non inquirunt, de suarum avaritia & vanitate explenda solliciti: alii deinde contra sanctos Canones peccare nolunt; sed Papam putant posse in hac dispensare; & hac dispensatione munitos plura Beneficia rursus conscientia possidere se posse arbitrantur.

Ego vero de legitima hac Papæ auctoritate dubitare non vereor. Scio Papam veluti Ecclesiæ caput Canones, qui ad disciplinam spectant, interpretari posse, & in iis dispensare; sed non ex auctoritate absoluta, hanc siquidem Pontificibus auctoritatem Christus contulit *in ædificationem, & non in destructionem* (2. Cor. 13.), & ut ea utantur *non ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo* (1. Petr. 5.). Canones sunt sanctæ, sacræque leges, quæ a Conciliis pro Ecclesiæ regimine sunt conditæ: illas congregatis Episcopis sanctus Spiritus inspiravit, & cum reverentia Ecclesia tota suscipit;

pit; adeo ut merito sanctus Leo Papa dixerit
Canones spiritu Dei conditos, & totius mundi
reverentia consecratos. Dispensationes harum
 regularum sunt exceptiones; oportet ergo ut
 instar regularum sanctæ sint, eodem igitur spi-
 ritu ac regulæ tradi debent, idest cum Ecclesiæ
 utilitas exigit, ne leges ipsæ servantur.

Cardinalis Bellarminus, qui Papæ auctori-
 tem adeo amplificat, in admonitione ad nepo-
 tem suum, argumentis illorum respondens,
 qui ex Papæ dispensatione plura Beneficia possi-
 dere se posse putant, expresse ait, hanc dispen-
 sationem sine rationabili causa factam valere
foro fori, sed non in foro poli (*Controv. 5. de*
multipl. Benef.), hominum nempe, non Dei
 iudicio.

Lessius pariter docet, dispensationem plura
 Beneficia possidendi sine legitima causa factam
 tutum in conscientia illum non reddere, qui
 hanc obtinuit; sed debere uno Beneficio retento
 cætera dimittere. Hujus decisionis duas effert
 causas. Prima est, quia Papa non est Beneficio-
 rum dominus, sed dispensator; fidelis autem
 dispensator bona sibi commissa non pro libito
 debet distribuere, sed juxta rationabilem domi-
 ni voluntatem, & in eorum utilitatem, quorum
 intuitu bona sibi sunt commissa, videlicet Ec-
 clesiæ & pauperum. Alia hujusce Casuistæ ra-
 tio est, cæteroquin satis ampla, quia Beneficio-
 rum pluralitas divino & naturali juri adversa
 tur: porro Papa sine justa & rationabili causa
 in iis dispensare nequit, quæ divini juris sunt,

VII. *Excusationes, quas pro Benefic. &c. 549*

ut violationis hujusmodi omnis cesset turpitu-
do (lib. 2. de Benef. cap. 34.).

Dominicus Soto ait: *Hic cavillus securos
multos reddit, tutum vero neminem; quoniam
Papa non est dominus, sed dispensator, ideoque
qui iniquam dispensationem petit, iniquitatis cau-
sa est, & qui ea utitur, eadem semper irretitur
iniquitate (lib. 3. de just. & jure qu. 6.).*

Ante istos auctores Guilielmus Parisiensis
scripserat, de jure esse Apostolicas dispensatio-
nes juridice datas; sed Papam, qui cum aliqui-
bus dispensat, ut plura Beneficia habere possint,
non dispensare, neque dispensare posse, ut ava-
ritiam, vanitatem, & ambitionem foveant, cum
has in Ecclesia pestes nec possit, nec alere de-
beat, nec dissipationem invehere temporalium
bonorum, quæ victui ministrorum Dei sunt at-
tributa, & in hunc finem Ecclesiæ donata sunt
(de collat. & plur. Benef.).

Sanctus Thomas ait, non licere plures simul
habere Præbendas, quæcumque tandem dispen-
satio obtineatur; cum humana dispensatio juris
naturalis vinculum non possit infringere, sed
solum juris positivi vinculum, quod cum ab
homine positum sit, potest ab homine tolli
(Quodlibet. 8. art. 15.).

Idem tradit Cardinalis Cajetanus inquiens:
*Nec excusatur peccatum mortale propter dispen-
sationem Papæ sine rationabili causa, quoniam
dispensatio Papæ cadit supra jus positivum, &
non supra jus divinum aut naturale: pluralitas*

M m 3

autem

autem Beneficiorum sine rationabili causa est contra jus divinum & naturale, quo communis Ecclesiae bona distribui iuste debent partibus Ecclesiae (in Summula verb. Benefic.). Igitur cum huiusmodi dispensationes concedunt Pontifices, plerumque a petentibus decipiuntur, & ipsi sepe errare possunt, putantes exempli gratia Cardinali aut Episcopo ad suam tuendam dignitatem ampliores redditus necessarios esse, quod revera oporteat juxta Ecclesiae regulas, qui eorum familiis superfluitatem & vanitatem removeant. Denique repetere illud possumus, quod Papae Eugenio scribebat sanctus Bernardus, nempe: *Sic facitudo probatis vos habere potentiam potestatis, sed iustitiae forte non ita. Facitis hoc, quia potestis; sed utrum & debetis, quaestio est. Quid, inquis, prohibes dispensare? Non: sed dissipare. Non sum tam ruitus ut ignorem positos vos dispensatores, sed in aedificationem, non in destructionem. Denique quaeritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniat. Ubi necessitas urget, excusabilis dispensatio, uti utilitas provocat, dispensatio laudabilis est; utilitas, dico, communis, non propria. Nam cum nihil horum est, non plane fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est (lib. 3. de Consider. cap. 4.).* Eximius est hic textus, qui omnia complectitur, quae hac super re sunt dicenda. Neque parum obsequiosus Auctor dici potest in summum Pontificem, de cuius auctoritate tam magnifice loquitur; laudandus imo est quod veritatem tam strenue tutatus sit.

Eadem libertate usus est ad Theobaldum scribens Campaniæ Comitem, quem summe diligebat; cum enim ab hoc Principe rogatus fuisset, ut ab Eugenio Papa III. alterum filio suo Beneficium impetraret, eidem in hæc verba respondit: *Scitis quia diligo vos, sed quantum, movit Deus melius quam vos. Me quoque diligere a vobis non dubito, sed propter Deum, quem si offendo, non erit quod me diligere debeatis, cum jam non fuerit in causa Deus: offendo autem procul dubio, si facio quod requiris. Nam honores & dignitates ecclesiasticas non ignoro deberi hi, qui ea digne & secundum Deum administrare & velint & possint. Porro eas acquiri parvulo filio vestro, vel precibus meis, vel vestris, nec vobis iustum, nec mihi tutum esse noveritis. Nam nec cuiquam vel adulto plures in pluribus Ecclesiis habere licet, nisi dispensatorie quidem ob magnam vel Ecclesiæ necessitatem, vel personarum utilitatem. Quamobrem si vobis videtur hic duras sermo, & placet quod cogitatis implere, pareite mihi; in hoc Willelmulo nostro cupio bene per omnia, sed ante omnia Deum; hinc est quod contra Deum nolo aliquid habeat, ne non habeat Deum: quod si alius secus voluerit, nolo per me habeat, ne perdam & ego Deum.*

C A P U T VIII.

Argumenti ejusdem continuatio.

Altera ratio, quam ad Beneficiorum tuendam pluralitatem nonnulli afferunt, & generalis hujusce sæculi consuetudo, quam absque diffi-

cultate plerique sectantur Ecclesiastici. Verum veritati nemo (ait Tertullianus de Veland. viii. cap. 1.) præscribere potest, non spatium temporum, non patrocinia personarum, non privilegium regionum. Ex his enim fere consuetudo initium ab aliqua ignorantia vel simplicitate sortita, in usum per successionem corroboratur, & ita adversus veritatem vindicatur. Sed dominus noster Christus veritatem se, non consuetudinem cognominavit. Si semper Christus, & prior omnibus, æque veritas sempiterna & antiquior.

Nec consuetudo (inquit sanctus Cyprianus (ep. 74. ad Pompejum.) impedire debet, quin minus veritas prævaleat & vincat; nam consuetudo sine veritate vetustas erroris est.

Veritate manifestata (ait sanctus Augustinus l. 3. de Bapt. c. 6.) cedat consuetudo, veritatis nemo consuetudinem ratione & veritati præponat, quia consuetudinem ratio & veritas semper excludit.

Idem ac antiqui Doctores novi docent. Gregorius Papa IX. ait: *Licet longævæ consuetudinis non sit vilis auctoritas, non tamen est usque adeo valitura, ut vel juri positivo debeat præiudicium generare, nisi fuerit rationabilis, & legitime præscripta (de Consuet.).* Rationabilisne dicenda est plura Beneficia habendi consuetudo, quæ, sicut probavimus, naturali & divino juri adversatur? An præscriptionem ullam proferre potest, quæ a postremo Tridentino Concilio est abrogata?

Cardinalis Bellarminus in sua ad Clementem Papam VIII, admonitione ait Tridentinum Concilium hanc plura habendi Beneficia consuetudinem abrogasse, quam in Ecclesiam nonnulli invexerant, præterea quæ mala sunt nulla consuetudine bona effici.

Doctor Navarrus ait: *Peccat qui habet multa beneficia divisa in titulum, quorum unum suo statui decenti sufficit, vel sine dispensatione, vel consuetudine iusta. Dixi, aut consuetudine iusta, quia tantum, licet non plus, valeret illa, quantum dispensatio, juxta sanctum Thomam; quia utraque potest juri humano derogare, & neutra naturali, vel divino. Porro iusta causa tenendi plura attento jure naturali, & consequenter dispensandi, & consuetudinem circa id inducendi, est secundum eundem circumstantiam ejusmodi, quæ sufficiat ad tollendam deformitatem, quam multitudo beneficiorum præsesert (Manual. cap. 25. num. 125. & seq.).* Hæc deformitas tolli solum Ecclesiæ necessitate potest. At quot plura Beneficia possidentes possunt asserere, hanc Beneficiorum pluralitatem sibi pro Ecclesiæ utilitate esse necessariam? Contra vero qui pluribus ecclesiasticis bonis gaudent, nonne minus Ecclesiæ serviunt, & sæcularibus suis moribus plus scandali Ecclesiæ afferunt?

Tertia ratio, qua tueri nonnulli Beneficiorum pluralitatem conantur, est plurium piorum Clericorum exemplum, qui nullo circa hanc pluralitatem scrupulo anguntur. Respondeo non posse cujusquam exemplum contra Ecclesiæ ca-

nones præscribere; sic enim præscriberetur veritati, contra quam nulla datur præscriptio. Quod si pii Clerici plura Beneficia possident, propter cætera bona opera laudari fortasse possunt, in hoc autem non laudo. Eos potius falli credam, quamvis non propterea tui sint in conscientia. Adde cum sancto Paulo: *Episcopus autem quæstus magnus pietas cum sufficienti* (1. Tim. 6.). De hoc hominum genere illud dici posset quod de Aza & quibusdam Juda Regibus ait Scriptura: *Fecit Aza quod rectum erat in conspectu Domini: verumtamen excelsa non abstulit* (3. Reg. 15.). Juxta philosophos Bonum ex integra causa, malum vero ex minimo defectu.

Si nostro hoc sæculo pii Clerici plura beneficia possident, priscisne sæculis nostro melioribus idem usu venit? Nonne Episcopi omnes & Presbyteri, quos veluti sanctos Ecclesia veneratur, hanc Ecclesiasticorum Officiorum pluralitatem fugerunt, tamquam luxus occasionem, & pravæ cupiditatis effectum? Quis autem priorum sæculorum, quæ vera pietate fulgebant, exemplum potius non sequatur, quam hujusmodi, in quo pietas sic elanguit & pene extincta est? Quis jure asserat, Ecclesiæ dignitatem alia re modo ac olim tuendam esse, ministrorum ejus videlicet pietate ac doctrina? Anne temporis regnum evasit Ecclesia, cujus dignitas temporali magnificentia sit ornanda? Nonne nostro ævo Episcopos vidimus frugales ac modestos, qui Ecclesiæ decus magis sunt tutati, & quos po-

populi magis venerati sunt, quam illos, qui splendide magnificeque vixerunt? Nonne hodie pariter quererentur populi ac murmurarent, si regio luxu Prælati sui viverent, & solum ecclesiasticum habitum gestarent?

Sancti Bernardi verbis uti malo, iis enim quam meis plus ad persuadendum inesse roboris arbitror. Sic itaque ad Pontificem scribit: Quod ad primum capitulum pertinet, *luxus interdictus, non restrictus, pœna dictata, sed minime secuta est* (de Rhemenſi Concilio loquitur, cui Papa præſederat). Jam quartus annus est, ex quo datum mandatum audivimus, & neminem adhuc clericorum privatum Beneficio, neminem Episcoporum suspensum ab officio luximus. At luctu amarissimo dignum quid secutum est. Quid est hoc? Impunitas incuriæ soboles, insolentiæ mater, radix impudentiæ, transgressionum nutritrix, & beatus si omni sategas cura malorum omnium primam parentem cavere incuriam. Solent dicere nunc, de vestibus cura est Deo, & non magis de moribus? At forma hæc vestium deformitatis mentium & morum indicium est. Quid sibi vult, quod Clerici aliud esse, aliud videri volunt, nempe habitu milites, quæſtu Clericos, actu neutrum exhibent? Nam neque pugnant ut milites, neque ut Clerici evangelizant. Cujus ordinis sunt? Cum utriusque esse cupiunt, utrumque deserunt, utrumque confundunt. O miserandam sponsam talibus traditam paranympis! Qui assignata cultui ejus proprio retinere non verentur.

verentur, non amici profecto sponsi, sed amici sunt.

Inter varios prætextus, quibus suam a Romana Ecclesia defectionem excusare novi hæretici conati sunt, Romanæ Curia, Episcoporum, ac reliquorum clericorum luxum protulerunt. Nonne igitur curandum est ut hoc scandalum tollatur, illosque Pastorum modestia allicere, ut ad ovile redeant?

Estne aliquis tam superbus & audax, ut afferat se æque servire Ecclesiæ plura Beneficia possidendo, ac plures fervirent, quibus Beneficia essent divisa? Huic respondeo, ad eum non spectare iudicium de servitio, quod præstat Ecclesiæ; ad summum Pontificem, vel ad suum Episcopum spectat definire, an tale servitium mereatur, ut ejus intuitu a canonibus, qui Beneficiorum pluralitatem prohibent, sit recedendum: an vero plures Ecclesiæ, quas unus habet, debito fraudentur servitio: an magni hi redditus, quibus unus gaudet, plures Clericos alerent, quorum singuli id præstarent, quod ille se facere jactat: an hosce redditus luxu vitisque absumat. Quod si horum aliquid contingat, non licet uni plura Beneficia habere; secus enim utili plurium ministerio privaretur Ecclesia, ut unius vanitas & cupiditas aleretur.

Dicet aliquis: quid refert, utrum aliquis ex uno Beneficio, an ex pluribus simul unitis magnos redditus habeat? Nonne Episcopus aliqui, & Abbatia majores redditus seorsim habent, quam plures simul habeant Prioratus? Verum

Verum profecto est ecclesiasticorum reddituum inaequalem esse divisionem. Toleranus Archiepiscopus exempli gratia centum aureorum millia reddit, Venciensis Episcopus vix mille. At non Ecclesia, sed Principum aut fundatorum liberalitas hanc facit foundationem. Hæc tamen inæqualitas nihil ad Episcopi officium spectat, quod in divite vel paupere Episcopo idem est, & ab utroque residentiam exigit. De reliquis Beneficiis idem est statuendum: singula sua habent officia, quæ Beneficiarius debet exequi. Qui majores habet redditus, non potest propterea, juxta Ecclesiæ canones, luxui & vanitati magis indulgere; hanc distinctionem sacri canones non admittunt, apud sponsam siquidem æque ac apud sponsum non est personarum acceptio (Rom. 2.). Denique extra controversiam est duo Beneficia, quorum unum pingue, mediocre sit aliud, duos esse titulos: neque Ecclesia patitur ut unus plura possideat nisi necessitas plura simul uniri postulet, ut Beneficiarius habeat unde honeste vivat, idest frugi & sobrie clericorum more.

CAPUT IX.

Idem continuatur Argumentum.

Ultimum denique effugium, quo Beneficiorum pluralitatem tueri nonnulli conantur, est nova illa distinctio, Beneficiorum nempe simplicium, & Beneficiorum curatorum, quæ vocantur etiam incompatibilia.

Tor-

Torrentem sistere nitar, si hanc damne
velim distinctionem, & paradoxon videbor ple-
risque asserere, si dicam plura Beneficia simpli-
cia possideri non posse. Sed licet adver-
me omnes consistant, non tamen affirmare ve-
rebor, hanc pluralitatem juri naturali & divino
positivo esse contrariam. Doctorum auctoritate
id jam ostendimus: neque vetus Ecclesia hanc
distinctionem comparibilium & incompatibilium
Beneficiorum agnovit. Nullum est Beneficium,
ut hoc iterum dicamus, quod natura sua, aut
fundatione residentiam aliquam non exigit, vel
personale servitium, quod pluribus simul in lo-
cis præstari nequit. Si Tridentinum Concilium
Beneficiorum simplicium pluralitatem expressè
non damnavit, tacite id præstitit, cum veteres
Canones illam damnautes innovavit. Ita Con-
cilio verba intellexit sanctus Carolus Borromeus
in suis provincialibus Conciliis: Navarres
(*Manual. cap. 23. num. 15. c. 25. num. 127.*)
& Vasquez (*de Benef. cap. 4. §. 2. dub. 8.
num. 204.*) idem sentiunt; & Vasquesii auctori-
tas eo est firmior, quo nimii rigoris acculari
nequit. Verum illa Pontificis verba, quibus
utitur circa Beneficiorum pluralitatem dispen-
sans, videlicet: *Dummodo plura non sint, quam
quæ a Concilio Tridentino permittuntur*, possunt
ne fecus intelligi, quam de honesta, seu Cleri-
cali Beneficiati sustentatione (a)?

(a) *Quam ridiculosum sit* (inquit Guillelmus Parisien-
sis lib. de collatione Benefic. cap. 6.) *quod
quidam dicunt, quod potest habere qualibet*

Qui plura Beneficia se dicit expetere, ut plus laboret, & plus pauperibus eroget, hic ficus foliis se tegit. Nam tantum abest, ut qui majores redditus habent, majores erogent eleemosynas; ut imo magis sint avari & immites, & luxui amplius & vanitatibus indulgeant. Verum licet Beneficiatus omnia bona sua, quæ ex pluribus percipit Beneficiis, pauperibus largiretur; non tamen illa retinens esset a peccato immunis, numquam etenim licet mala facere, ut eveniant bona, juxta doctrinam Apostoli. Præter malum reddituum usum alia, ut diximus, mala ex Beneficiorum pluralitate promanant, quæ eleemosynis in pauperes non vitantur. Juxta Beneficiorum redditus, non juxta pauperum indigentiam de eleemosynis Deus judicabit.

Frustra etiam personæ nobilitas & scientia allegatur, etsi Lateranense III. Conciliurn sic loqua-

Beneficia quivis, dummodo ea bene expendat, ex his apparet. Licet enim Medicus salarium in quantumcumque pios usus expendat, quod ab ægro pro eo medicando recepit, non omnino pro hoc satisfacit ægro, qui nec minus ægrotat. Idem dicimus & de Bellatore; quantumcumque magnifice expendat stipendium, non propter hoc minus exhereditatur Rex, cujus bellum debuit agi. Similiter & de Vinitore, & de Advocato eis objici potest. Non enim solam dispensationem temporalium proventuum suscipiunt Clerici institutione sua; sed officium medicandi sauciaturum, de quo loquitur Dominus (Luc. 10.) & officium agendi bellum Dei; similiter & officium allegandi causam animarum, & officium operandi in vinea Domini.

loquatur: *Circa sublimes tamen & literatas personas, quæ majoribus Beneficiis sunt honorandæ, cum ratio postulaverit, per Sedem apostolicam poterit dispensari.* Ecclesia namque non magis in ministris suis originis nobilitatem considerat, quam illam Christus in vocatione ad fidem spectavit; ideoque Apostolus ait: *Videat vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles (I. Cor. I.).* Non amplius familiæ suæ nomine uti debet Episcopus illud enim debet oblivisci, dum Ecclesiæ copulatur, & Christi familiæ Caput efficitur. In antiquis Conciliis sua tantum scribebant nomina in novis autem hæc sæpe verba addunt: *Humilis Ecclesiæ minister.* In carnalibus conjugiorum virorum nomina scemina accipiunt, & eorum nobilitati communicant; at in spiritali conjugio sponsæ nomen vir accipit, hæc siquidem longe est illo nobilior: ejus se famulum existimare debet, nec ejus canones violare ei licet, vel vanitate sua & luxu illam scandalizare. Mirum, rerumque esset exemplum, si illustri ortu stemmate Clericus ecclesiasticam modestiam servaret, & se Ecclesiæ ministrum esse dumtaxat gloriaretur. Potest quidem Ecclesia utile habere servitium a personis illustri loco natis, qui eam viriliter tueantur; sed id præstent oportet ecclesiastica fortitudine, armisque spiritualibus, non vanitate, luxu, aut magnificentia. Episcopus & Sacerdotes illustri loco natos cuncta videre sæcula; sed non tamquam nobiles potentes vivere, imo tamquam Dei ministri ad mortem usque

Cruca

Crucis se humiliaverunt: sobrie ac modeste vixerunt, nec sibi leges violandas putarunt, quas alii servabant. At sequiori hoc sæculo sæpe contingit familiæ utilitatem Episcopos impedire, ne necessariam fortitudinem exerant, neve pro Ecclesiæ suæ defensione Principes orent, dum consanguineis suis nocere timent, suæque familiæ aliquam hinc eventuram calamitatem. Denique quando Lateranense Concilium ait, posse Papam cum aliquo dispensare, ut plura Beneficia possideat, id ita est intelligendum, ut Beneficia, in quibus non resider, nihil detrimenti ex ejus absentia patiantur, & ut Ecclesiæ servitio suo damnum illud sarciat, quod ex Beneficiorum pluralitate ipsa patitur. Brevi id fieri licet, *cum ratio postulaverit*; nec alia hic ratio esse potest, quam Ecclesiæ utilitas, quæ in omnibus est attendenda.

Scientia profecto ad bonum regimen est necessaria, præcipuoque digni sunt honore, qui illam possident; verum ecclesiastica hæc esse debet, non sæcularis. Quod si ecclesiastica sit hæc scientia; sapientibus Ecclesiæ canones suggeret, qui Beneficiorum pluralitatem damnant, & mala ostendet, quæ ex hac pluralitate promanant. Docet hæc scientia modestiam ac frugalitatem, quas bonus Clericus sectari debet, ac propterea ab obtinenda a sacris Canonibus dispensatione retrahit, quæ dispensatio semper est odiosa, ac præcipue in viris doctis, a quibus ignorari veritas non præsumitur: quare cum scientes peccent, cæteri merito scandalizantur. Plures do-

Godefr. Theol. Mor. Pars I. Na tes

Etos homines vetera sæcula habuere: numquid propter ipsos a sacris canonibus descitum est, aut ab his ipsi discesserunt? Ecclesiæ utiliter serviebant, concionabantur, libros scribebant, contra hæreticos disputabant; sed pro Ecclesiâ quotidie pugnantes modico stipendio contenti erant. Neque avide divitias captabant, neque superbe prodigebant: vivebant parce, & modestia, ac in pauperes liberalitate a sæculi seipientibus fecernebant, qui avari plerumque sunt, & insatiabiles. Non doctus modo, & pius sit Clericus oportet: quod si vere pius sit, parvo erit contentus, ut honeste vivat. Frustra item dicent, qui plura Beneficia possident, se per Vicarios iis Beneficiis præesse, quibus animarum cura adnexa est, & vulgatum illud sequi juris axioma: *Qui per alium facit, per seipsum facere videtur.* Hæc enim regula locum habet, ut explicant Jurisconsulti, quando persona ad aliquid agendum non est specialiter electa. Porro in Beneficiorum fundatione specialiter eligitur Beneficiatus ad ea præstanda, quæ sui sunt muneris: iniquum enim est, ut unus alicujus Officii emolumenta percipiat, & alter labores ac munera sustineat, ut ait Lessius. Nonne plerumque mercenarii sunt hi Vicarii, ac latrones propterea, ad quos non pertinet de ovibus, & qui juxta Evangelium ad mactandum & furandum ovile ingrediuntur? Aut hi Vicarii minus docti sunt, quam Beneficiatus, ideoque non debet iis uti: quod si meliores, aut æque boni sunt; quare Beneficia illa retinet, quibus hi sunt digni? quare non illa cum his

IX. Pensionis notio, causæ, & conditiones. 563

dividit? Tandem Innocentius II. sic ait: *In-*
dignum est, conductitiis Presbyteris Ecclesiam com-
mitti (c. quia nonnulli, de Clericis non resid.).
Huic Immo Tridentina Synodus providit, sa-
pienter jubens Parochos esse perpetuos, non
amovibiles. At Priores hac regula abusi sunt,
ut suam expleant avaritiam, perpetuos Vicarios
instituentes, quibus tam modicos relinquunt
redditus, ut vix vitam sustentare queant: qui
vero nihil pro Beneficio laborant, reliquis gau-
dent redditibus.

CAPUT X.

Pensionis notio, causæ, & conditiones.

Pensio communiter describitur, quod sit jus
aliquos ex Beneficio alieno percipiendi fru-
ctus vel ratione muneris, vel ratione concessio-
nis specialiter factæ. Hinc duplex distingui
pensio potest. Una *laicalis*, quæ sive laicis,
sive Clericis propter aliquod officium aut servi-
tium temporale exempli gratia œconomix, cu-
stodiæ, defensionis Ecclesiæ &c. conceditur:
altera *clericalis*, quæ Clericis propter aliquod
ministerium spirituale, exempli gratia Coadju-
torix, Catechismi &c. assignatur. Huic & alia,
quæ Parocho ob senectutem inhabili, aut resig-
nanti, aut commutanti obvenit, addi potest.

Pensiones sine Pontificis auctoritate nec crea-
re, nec exigere licet (a), hicque iustis solum
ex

(a) Tres tamen casus excipiuntur. *Primus* est cum
Beneficiato ob ægritudinem vel censuram eccle-
siasti-

ex causis eas concedit. *Primo* reservari pen-
 sio potest, quando duo de Beneficio litigantes inter
 se conveniunt, ut alter Beneficium relinquat,
 alter pensionem solvat (*cap. de cætero. de Trans-*
actiõ.); verum sicuti diximus, oportet, ut
 ambo ad illud æquale jus habeant (*cap. An-*
vimus. de Præbend.); nam qui mala fide litige-
 ret, pensionem sibi reservare non posset. *Se-*
cundo quando quis pinguius Beneficium cum re-
 nui permutat, inæqualitas pensione compensari
 potest (*Cap. Ad Quæstiones. de Rerum permuta-*
tiõ.). Verum raræ sunt istæ permutationes,
 & cum fiunt, plerumque ex causis non eccle-
 siasticis fiunt. Si Beneficiarius incapax sit retine-
 di pinguius Beneficium resignare illud debet, nec
 aliud petere, cui magis idoneus non sit.

fiasticam de vicario providendum est, qui vicem
 ejus suppleat, ad cujus sustentationem congrua
 portio detrahenda Episcopus potest (*Trident.*
Sess. 21. de Reformat. cap. 6.). *Secundus* casus
 est Seminarii fundatio: ad quam si necessarii
 aliunde sumptus non suppetant, Episcopus ex
 Beneficiis suæ diocesis, suæque collationis ce-
 tas contributiones, ac pensiones annuas delibe-
 re ac reservare potest ad pium istud opus uti-
 sancitum est in Tridentino (*Sess. 23. de Reform.*
cap. 18.). *Tertius* casus est bonum pacis inter
 Clericos, de eodem Beneficio contententes, fir-
 mandæ, cum nempe jus illorum obscurum est.
 Si enim coram Episcopo litigent, potest hic
 tamquam iudex & arbiter Beneficium uni, pen-
 sionem alteri adjudicare, (*cap. De cætero. de*
Transactiõ.). Ita Natalis Alexander Theol. Dog-
 mor. lib. 2. Append. ad Tract. de Ord. cap. 6.
 Reg. 16.

servare hic insuper oportet, non licere majorem pensionem exigere ratione dignitatis, quæ Beneficio est adnexa, sed tantum ratione majoris redditus. *Tertio* quando unus alteri resignat. Hocque maxime verum est, si Beneficiatus Beneficio impos vel propter ætatem, vel propter ægritudinem illud dimittere cogeretur, nec sine pensione vivere aliunde posset. Habetur exemplum in Episcopo Ephesino, cui Concilii Chalcedonensis Patres ducentorum aureorum numerum pensionem reservarunt super Episcopatu, quem propter senectutem suam dimisit (*Act. 10. 12. & 14.*). *Quarto* ut Clericis indigentibus subveniatur, pensio creari potest; æquum enim est, ut Beneficiatorum divitum abundantia pauperum Clericorum inopiam sublevarer, ut fiat æqualitas (*2. Cor. 8.*). *Quinto* pensio destinari pro illo potest, qui ingens Ecclesiæ spirituale, vel tempore commodum contulit, aut confert; veluti si quis pro Ecclesia pugnans vulneratus fuisset, aut utiliter grave aliquod Ecclesiæ negotium gessisset.

Conditiones, quas pensiones canonicæ habere debent, istæ præprimis sunt notandæ. 1. Pensio canonica tertiam reddituum partem non superet. Condicio hæc in provisionibus passim exprimitur. Secus in Italia usuvenit, ubi tam magnæ quibusdam Episcopatibus pensiones imponuntur, ut nihil prope reliquum sit titulari Episcopo pro victu, & pro sua dignitate tuenda. Cardinalis Bellarminus, qui hanc veritatem probe norat, integras super plures Episcopatus

pensiones remisit; cum intelligeret, eas ab Episcopis solvi non posse. Ast pauci Cardinales Bellarminum imitantur. 2. Pensiones pensionibus immodice addere non licet; quia aliter idem absurdum sequeretur. 3. Rationabilem accipientis indigentiam pensiones non excedant oportet. Dixi *rationabilem*; nam si hæc luxu, huiusque sæculi vanitate metiatur, nulli erunt licentiæ limites, & quædam hoc pacto Beneficiorum pluralitas fiet.

Quemadmodum auctoritate Papæ pensiones creari potest, & debet, ita eadem est auctoritate extinguenda. Verum ante creationem extinctionem stipulari non licet, multoque minus pecuniam deponere, de qua ante resignationem facta est conventio. Hoc vere est Beneficium, seu pensionem emere, & simoniam committere. Hæc tamen consuetudo nuper in Ecclesiam invasit, qui abusus ab iis solum defendi potest, qui se ipsos fallere non dubitant (a).

Dantur tamen casus, in quibus citra Papæ interventum immediatum Pensiones expirant.

(a) Quamvis olim habens pensionem clericalem ad nullas preces teneretur; nunc Jure novo ex Bulla Pii V. saltem ubi est recepta, quotidie ad officium Marianum tenetur: quod si omittat, fructus non facit suos, & obligatur ad restitutionem non secus, ac Beneficiatus, qui Breviarium omittit, ut ibidem statuitur. Billuart *Tract. de Relig. Dissert. II. art. 6. Sect. I. fin.*

X. Pensionis notio, causa, & conditiones. 567

1. Pensionarii morte. 2. Ejusdem matrimonio, vel professione religiosa. 3. Libera renunciatione. 4. Acceptata redemptione, quibus addi potest; indigentiae cessatio, dum nempe pensionarius acceptis aliunde proventibus, congruam sustentationem absque pensionis accessione haber.

